ידעז, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראָשען

היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 127	Łódź, Piątek, 1 czerwca 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, י״ח סיון תרצ״ד	№ 127

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 .טעל ,21 לאדז, פעטריקאווער : אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע

Dnia 31 Maja r. b. zmarł po krótkich lecz ciężkich cierpieniach

B. P.

Stanisław JAROCIŃSKI

Wyprowadzenie drogich nam zwłok z domu żałoby przy ul. Moniuszki 6, nastąpi dziś, w piątek, dnia 1-go czerwca 1934 r. o godz. 3-ej popoł., o czem zawiadamiają pogrążeni w głębokim smutku

Żona, Syn, Synowa, Wnuk i Rodzina.

Dnia 31 maja 1934 roku zmarł

b. p.

STANISŁAW

JAROCIŃSKI

współzałożyciel a następnie członek Zarządu i Rady Nadzorczej Kolei Elektrycznej Łódzkiej, Spółki Akcyjnej.

Zmarły przez swą wieloletnią niestrudzoną pracę i doświadczenie oddawał wielkie usługi dla rozwoju naszej Spółki, to też pamięć Jego ze czcią na zawsze zachowamy.

Rada Nadzorcza, Zarząd i Dyrekcja
Kolei Elektrycznej Łódzkiej,
Spółki Akcyjnej.

פארק „העלענאוו" — פארק „העלענאוו"

מארגעז שבת, דעם 2-טען יוני ד. י., 2 א זייגער נאכמ. קומט פאר לטובת די שולען און קינדער-היימען ביים מעדעם-קוראטאריום אין לאדז

א גראנדיעזע גארטען-פערוויילונג

אין פראגראם: 2 ארקעסטערס 2. קינדער-דעפילאדע, ביי דער באגלייטונג פון בלאז-ארקעסטער ביי דער „קולטור-ליגע". טאנץ-דועטען, גימנאסטישע איבונגען אויסגעפיהרט פון די מוכטער-גרופען ביי „מארגענשטערן". סימפאנישער קאנצערט אונטער דער לייטונג פון דיר. ס. פיעטרושקא. מאטראסען-טאנץ, אויסגעפיהרט דורך די שול-קינדער. אריגינעלע אטראקציעס, גרויסע פאנטען-לאטעריע מיט ווערטפולע פאנטען, אייגענער ביליגער בופעט. בילעטען צום פרייזפון 1 זל. (פאר קינדער 50 גראשען) צו בעקומען אין די שולן און קינדער-היימען: שרודמיעסקא 18, זגערזשער 42, לאגעווניקא 25, ארב.-ווינקל פאלודנ. 20, „קולטור-ליגע" זאכאדניא 68, קולטור-אמט אגראדאווא 9 און ביים איינגאנג אויף דער פערוויילונג.

הזכרה

זונטאג, ד. 3/6 1934, 12 פארמיטאג צו דער ערשטער שמערצליכער יאהרצייט נאך אונזער אונפארגעסליכער פרוי און מוטער

נ"ע העלא קאלושינער

(געב. מענדעלסבורג)

קומט פאר אויפ'ן בית החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה.

אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

מאז און טאכטער.

טיף ערשיטערט צוליב'ן טויט פון אונזער לאנגיעהריגען וויצע-פרעזעס

נ"ע סטאניסלאוו יאראטשינסקי

דריקען מיר אויס דער טיעפבעליבענער פאמיליע אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

די פערוואלטונג פון יודישען רעטונגס-קאמיטעט

שענקיעוויטשא 3/5.

דאס הערן-שניידער-אטעליר פון

א. ח. קוטשינסקי

געפינט זיך איצט אויף

13 נארוטאוויטשא 13

אין הויף. קווראפיצינע, 1 שטאק

טעל. 90-247

פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ'ן זומער-סעזאן, לויט די לעצטע נייעסטע מאדע-זשורנאלען צו מעסיגע פרייזען פינקטליכע אויספיהרונג.

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך אויף דעם לאקאטאר

ש. ציטרינבוים

פולנאצנא 25

אז ער זאל ביזן 5 יוני גוטוויליג לעדיג מאכען די דירה און דאס דירה-געלד שענק איך איהם איינגאנצען. אין געגענפאל וועל איך געצוואונגען זיין די עקסמיסיע אויסצופיהרען און וועל נישט פעראנטווארטליך זיין פאר די פאלגען. מיט אכטונג

די הויז-פערוואלטונג פון פולנאצנא 25

דערמיט דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיהל דעם פרעז. לייזער פון מאגאזין-שניידער מייסטער פעראיין פל. וואלנאשטשי 7, ה' לייבוש שעמאן צוליבן פריהצייטיגען טויט פון זיין

פאטער

סעקציע פון לאנגע מלבושים ביים מאגאזין-שניידער-מייסטער פאריין פל. וואלנאשטשי 7

דור וואזשעוואדרא

סעקציע פון ענצעלנע הויזען

נחמן סטריקאווסקי

Szkoła Zrzeszeniowa

p. n. **„NAUKA i WYCHOWANIE"**

przy ul. **Piłsudskiego 62**

אין דער שול ווערען אנגעמעלדעט ווערען די נייעסטע פעדאגאגישע און מעטאדישע דערגרייכונגען. אויסער די אלגעמיינע לימודים אין די ראהמען פון רעגירונגס-פראגראם, וועלען אויך געלערענט ווערען יודאיסטיק און פרעמדע שפראכען.

ביי דער שול וועט געעפענט ווערען: א מוסטערהאפטע פרעבעל-שול און א פסיכאלאגיש-פעדאגאגישע בעראטונגס-ביורא (צו בעקומען עצות וועגען קינדער-ערציהונג).

איינשרייבונגען נעהמט אן די ציטאטעלינע קאנצעלאריע וואולטשאנסקא 10, וו. 15, יעדען טאג פון 10—2 און פון 4—7 נאכמ.

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איינציגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זיינען געווען די ווערק-פיהרער, געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פארבעסערט און פארגרעסערט.

איך בעזיץ **א ריזען-לאגער פון**

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יופיצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער- און ווינטער-פאלטענס, געהאקטע אנציגער, שלאפראק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער ראבאט פאר רביים, רבנים, הורים-סוחרים און שטיבל-בחורים. 2) פאר קונדען פון פראווינץ ווערט ארפגערעכנט פאר א האלבע הוצאה. 3) אונזערע ווערקשטעל אויפ'ן ארט און אויפ'ן פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי

8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8 — 8 אגראדאווא 8

דער ביי-ערעפענטער מאדערנער

פענסיאנאט א. נ. „NOWA ŁODZIANKA"

אין גלאוונא נאווי-אטוואצק

אין בעסערע ווילע מאכט בעקאנט, אז ביז צום 1/7 ד. י. ווערט געוואוגנט א רעקלאמע-פרייז **5 זל. טעגליך**

ערשטקלאסיגע בשר'ע קוך. די ווילע געפינט זיך אין וואלד. בעזיצט פרעכטיגע צימערן, לויפיגע וואסער, טעניס פלאץ. פלאזשע, טעגליך פייף אקלאק ווי אויך דאנסינג מיט קלאוויר-בעגלייטונג. סאלידע בעהאנדלונג. קומט און איבערצייגט אייך.

בעקאנטמאכונג

די פערוואלטונג פון דער גמילת-חסדים-קאסע ביי משמרת החולים לימאנאווסקיגא 6 מאכט בעקאנט, אז זונטאג ד. 3/6 1934 7 א זייגער אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל די יעהרליכע

גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדע טאג-ארדנונג:

1) ערעפענונג; 2) וואהלען פון א פארזיצער; 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע; 4) וואהלען א נייע פערוואלטונג; 5) פרייע פארשלאגען. די פערוואלטונג

א הערצליכען מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער געערטען קאסירער

בערליש גינזבערג

צו דער פערלאבונג פון זיין שוועסטער

גוטשע

מיט ה' **יהיאל גרובשטיין**

זאל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.

די פערוואלטונג פון אהנפראצענטיגע גמ"ח-קאסע פאר טארג-און מארק-שטייער גייערס ראיאן.

די נייעסטע מאדעלען

זומער-שיך

ווי אויך **פלעטשאנקעס**

אין א רייכען אויסוואהל, בעקומט איהר נאר אין דער פירמע

A. Ogórek

ŁÓDŹ, ZAWADZKA 11.

שפארט געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה

צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוויך"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 58-210

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטען קידוש-וויין

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען

ליקער, בראנפען'ס און מעהר.

ארטאפעדישע אנשטאלט

ר. קאוואלסקי,

11 ליסטאפאר 26, טעל. 59-132

ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פעטריקאווער 62 טעל. 93-243 — עלטסטער ארטאפעדישער אנשטאלט געגרינדעט אין יאהר 1895 עמפפעהלט פאר קראנקע אויף ברוכען, גארטעטען אויף זעמטליכע פעיקריטונגען פון רוקען-ביין, אלערליי ארט פראטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פעיקרומונגען, נאך-אפער'ציאנס-בויך-באנדען אויף נערקעס, אויך ארטאפעדען זיך פון מאגען ווי אויך אנלעגען אויף פלאטפוס א. ז. וו.

דער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פערזענליכער פאכמענישער לייטונג, צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר גענצליכע אויסהיילונגען פון פערעלטערטע פעיקרומונגען.

את חבינו הנכבד חבר הועד מר

יעקב אונגליק

לנשואיו את העלמה מרת

פעריל מייזעלס

אנו מברכים בברכת מזל טוב החמה יהי' דרכם סוגה בשושנים על הרי ציון ויהודה.

„תפארת צעירים"

לודז, פילסודסקיגו 51.

בברכת מזל טוב החמה אנו מאחלים את חברנו היקר

יעקב אונגליק

לנשואיו את העלמה מרת

פעריל מייזעלס

יהי דרכם סוגה בשושנים.

אברהם פוזנרזון ורעיתו

משה חיים זיסמן

יוסף פוזננסקי

אנאנסען אין „נ. פאלקסבלאט"

האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

ווי מען העצט אנגעשטעלטע
אין יודישע געשעפטען
יודען-פרעסערישע רעדע פון א דייטשען נאצי-פיהרער

מינכען (יט"א) די נירענבערגער „פרענקישע טאגעסצייטונג" טיילט מיט, אז דער נאצי-פיהרער פעסלער האט אין נירענבערג געהאלטען א רעדע צו די אנגעשטעלטע אין די יודישע געשעפטען. פעסלער האט אין זיין רעדע צוו. אנד. ערקלערט: „די יעניגע, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט אנערקענט, אז דער יוד איז דער גרעסטער פיינד פון דייטשען פאלק, שליסען זיך אליין אויס פון דער דייטשער פאלקס-געמיינשאפט און פארדינען אויף פעראכטונג מצד אלע אמת'ע דייטשען".

בנוגע די אונטערנעמונגס-פיהרער האט פעסלער בעטאנט, אז אין פראנקענלאנד, וואס געפינט זיך אונטער דער פיהרונג פון יוליוס שטרייכער, קומען נישט ארישע אונטערנעמונגס-פיהרער בכלל נישט אין בעטראכט.

פראטעסט-אקציע געגען די עליה-בעגרענצונגען

וויען (יט"א) אין משך פון דער לויפענדער וואך ארדנען איין אלע ציוניסטישע פארטייען און גרופען אין עסטרייך פראטעסט-פערזאמלונגען געגען די עליה בעגרענצונגען פון דער א"י רעגירונג. אויף די אלע פערזאמלונגען וועלען אנגענומען ווערען שארפע פראטעסט-רעזאלוציעס געגען דער פאליטיק פון דער א"י-רעגירונג, וועלכע שטערט דעם ארץ-ישראל-אויפבוי און בעדראהט דיווירטשאפטליכע ענטוויקלונג פון לאנד.

Spokojnie śpi ten, kto swe kosztowności przechowuje w safe'ie.

פראנצויזישער פארלאמענט אפגעווארפען דעם פארשלאג
צו ענדערען די וואהל-ארדינאציע צום פארלאמענט

פאריז, 31 (כפ. טעל.) אין פראנצויזישען פארלאמענט האט דער סאציאליסטישער דעפוטאט פראסאר אריינגעטראגען א פארשלאג וועגען ענדערען די וואהל-ארדינאציע צום פארלאמענט, וועלכער זאל בעקומען פריש לעבען און בלוט. דער פרעמיער דומערג האט ערקלערט, אז די רעגירונג וועט זיך אין דעם ענין נישט מישען און לאזט דעם פארלאמענט פרייע הענד, די רעכטע זענען ארויסגעטרעטען געגען פארשלאג. לעאן בלום האט געשטיצט דעם פארשלאג ביי א גרויסען טומעל איז דער פארשלאג אפגעווארפען געווארען מיט א מעהרהייט פון 10 שטימען.

אנפראגע איז ענגלישען פארלאמענט
וועגען פראצעס פון סטאווסקי און ראזענבלאט

ירושלים, 31 (יט"א טעלעגראפיש) דער דעפוטאט וועדזשוואוד האט אנגעפרעגט אין ענגלישען פארלאמענט וועגען סטאווסקי-פראצעס, דער קאלאניאל-מיניסטער לוסטער האט געגעבען אויספיהרליכע אויפקלערונגען וועגען גאנג פון פראצעס.

ענגלישער קרוינפרינץ
בעזוכט דעם יודישען קווארטאל אין לאנדאן

לאנדאן, 31 (יט"א טעלעגראפיש) דער פרינץ אף וועלס האט נעכטען בעזוכט דעם יודישען קווארטאל ווייטשעפעל. ער האט זיך אינטערעסירט מיטן יודישען לעבען, אויסגעפרעגט וועגען אלע פרטים און פארבראכט א לענגערע צייט צווישען יודען.

וויכטיגע נייעס!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער געעהרטער קונדשאפט, אז מיין בעקאנטער

טאפעציר- און דעקאראציאנס-אנשטאלט און דאס מעבעל-געשעפט א.פ. S. BIMKE! געפינט זיך איצט אויף פיעטריקאווער 105 טעל. 136-27 און עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל די מאדערנע מאטראצען, געבעטענע שטיהל ווי אויך אלע ארט מעבעל ווי: שלאף-צימער, עס-צימער א. ז. וו. קאנקורענץ-פרייזען!

מיט אכטונג

S. BIMKE, Piotrkowska 105, tel. 136-27

3 צימער מיט א קיך

מיט בעקוועהמליכקייטען אויפ'ן 1-טען אדער 2-טען שטאק ווערט געזוכט צו דינגען. צו וויסען צו טין פון 3–4 נ"מ טעלעפאניש 150-30.

מזל טוב

גדא טבא להאדון הנכבד

אלימלך ריין עם ז"י גיטל

ליום הכנסם את בנם בבריתו של אברהם אבינו ע"ה ויה"ר שיזכו לגדלו לתורה ולחופה ולמע"ט וירו ממנו נחת כב"כת.

מ. ר., י. פ., ש. ג., ש. ז., ח. ב.

לעהרערס

מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.

ישוו. יאקובא 12 רעכטע אפיציגע, 1-טער שטאק, וואוינונג 30. שיף.

Odlewnia Żelaza

„FERRUM"

Łódź, Kilińskiego 121, tel. 218-20.

זעמטליכע אבגוסען פון גרויסע אייזען מעכאנישער ווערקשטעל

די פרייזען זענען בעדייטענד פערקלענערט

די אייזען זענען טעטיג אלע טאג

מאשינען צו נייהען, הענדשקעס

אבערלאף, טיילן און נאדלען

ULRICH עמפפעהלט

Łódź, Sienkiewicza 48.

Telefon 166-14.

Kancelarja adwokata

Natana Grynberga

przeniesiona została z dn. 30 maja r. b.

do WARSZAWY

ul. Próżna 10, tel. 666-09

מזל-טוב! צו דער חתונה פון אונזער ליבע קוזינע פייל

חנה רעכט

מיט ה' דוד ראזענבלום

ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

פאמיליע רעכט

פאמיליע פייגענבוים

HALLO!! HALLO!!

Zawiadamiamy Sz. P. P., że przyjmujemy telefoniczne lub pisemne zlecenia w celu oczyszczenia skutecznie mieszkań z wszelkiego rodzaju robactwa i pluskw. — Ceny przystępne. Zdolni agenci poszukiwani.

FABRYKA CHEMICZNA

farb „Łabędź"

Łódź, Południowa 80, tel. 191-53.

גליקליכע לאסען

צו דער 1-טער קלאס 30-טע מלוכה לאטעריע איז שוין צו בעקומען אין דער איינציגער ערשטער יודישער קאלעקטור

אין באלוט

— פון ה' —

י. מאנדעלמאן

לימאנאווסקיעגא 2 איז טאבאק-געשעפט —

מיר רופן אלע צו קויפן אונזערע גליקליכע לאסן צודער 1-ער קלאס

אויערן, נאז און האלז-קליניק

Dr. מיט בעטען פון

Z. Rakowski

פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81

נעהמט אן שטענדיגע קראנקע וצוועק אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולאטארישעס פון 11–2 און פון 5–8 אוונט.

Dr. E. GUTMAN

קינדער-קראנקהייטען.

ארדינירט טעגליך נאכמיטאג

אויף וווישביאווא-גורא

willa Inż. ROGOWSKIEGO

אין לאדז גדאנסקא 26 טעל. 17300 טעגליך פון 2—3 נאכמיטאג.

דאנקזאגונג.

דעם ה' ספעציאליסט פאר ברוך-קראנקהייטען באטאן ראפאפארט, וועלכער איז ערשט איצט געקומען נאך לאדז, פילסודסקי 23, בין איך דאנקבאר, וואס דורך זיין מאכמענישען פערלענגען זיין ספעציעלען באנדאזש, לויט זיין מעטאד, האב איך זיך בעפרייט פון א ברוך-קראנקהייט, אויף וועלכער איך האב געליטען 30 יאהר, וואס האט מיר פערשאפט אומגעהויערע ליידען אזוי, אז אפט האט מיר געדראהט א קישקע-איבערדרעהונג. נאר א דאנק זיין מייסטערשאפטסקייט, קען איך לעבען זיכער און רוהיג אויף מיינע אלטע יאהרען. דערפאר דריק איך אויס אויף דעם וועג דעם ה' ספעציאליסט מיין ווארימסטען דאנק און ווינש איהם לאנגע יאהרען לעבען, כדי ער זאל ווייטער טראגען הילף קראנקע אויף ברוך-קראנקהייטען. איך ערלויב צו פערעפענטליכען מיין דאנק אלס אנאנס אין דער טעגליכער פרעסע.

אלי' דרעיאש,

לאדז, זשידאווסקא 11.

אויסער דעם האבען אריינגעשיקט דאנק-בריף די געזונד-געווארענע פון שווערע ברוך-קראנקהייטען, פאלגענדע דאנקבארע פאציענטען: אלתר בן-ציון ווערמאן, רב אין לוצק, רחמיאל יעקב טאוב, רב אין ראדאם, א. קאהן, רב אין בארטשאוו, מאריצי מארגענרויט, ריכטער פון אפעלאציע-געריכט.

וועש-מאנגעל'ס

קאסטען - מאנגעלס און צימער - מאנגעלס מיט האנט- און קראפט-בעטריב (עלעקטרישע) נייעסטע קאנסטרוקציע פערקויפט די מאנגעל-פאבריק

„JUNIOR"

Łódź, Sędziowska 16.

(ביי זגערזשער 122) קאנקורענץ-פרייזען.

בריליאנטען, גאלד, זילבער, פערשיד. ביזשוטעריע, לאמבארד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען

Magazyn jubilerski M. H. Lissak, Piotrkoska 5

Dr. J. NEUMAN

כירורג און גינעקאלאג

(פרייסער-ארצט)

נעהמט אן פון 11.30 ביז 1 בייטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.

זאכאדניא 57, טעל. 128-95

פאר גאלד, בריליאנטען, ביזשוטעריע

און לאמבארד-קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פאלקא

פיעטריקאווער 7.

ציעכאצינעק

זדראיאווא-גאס

ווילא „טענטאנא" (צוקיצר)

דר. מעד.

וו. ראסקי

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען.

נעמט אן פון 1-טען יוני 1934.

פענסיאנאט

איז קראשעוו

אין א זאגאיניק. „ווילע גוטמאן" אין א טריקענער און וואלדיגער געגענד. גרויסע זוניגע צימערן, ראדיא-קאנצערטן, א כשר'ע קיך, אויף פערלאנג דיעטישע קיך. צוגענגליכע פרייזן. טעטיג פון 15 מאי

Laboratorjum Analiz Lekarskich

„Higjena"

Gabinet światło-leczniczy

Gdańska 31a, tel. 192-64

Ceny lecznicowe.

DR. MED. M. RUNDSZTAJN

ספעציאל-ארצט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

POMORSKA 7, tel. 127-84

נעמט אן פון 4 ביז אווענד.

Dr. med. J. Bette

ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

Piotrkowska 6, tel. 144 95 טעל.

נעמט אן פון 8–11 פרי און פון 4–6 אוו.

די פערטיידיגונגס=עדות אין ארלאזאראוו=פראצעס

ירושלים, 31. (יט"א טעלעגראפיש) אויפ'ן פראצעס געגען סטאווסקי און ראזענבלאט האט דער עדות אבזשיניער גוט ערקלערט, אז ער האט אין דיין אויטא אפגעפירט באכ'ן מארד א"לאזאראוון אין שפיטאל, איז זיין אנוועזנהייט האט די פרוי א"לאזאראוו געזאגט, אז זי איז ביינבציג פראצענט זיכער, אז דער בדויגער וואס האט געשאסען איז געווען אנ'אראבער און דער העברעער איז געווען א יוד. אויף דער פראגע פון פראקוראר פארוואס דער עדות האט דאס נישט געזאגט אין דער אויספארשונג, האט דער עדות ערקלערט, אז ער האט דאס געזאגט, באר דאס איז נישט פראטאקאלירט געווארען. ער האט דאס נישט געהאלטען פאר וויכטיג, ווייל אבדערש וואלט ער געפאדערט, אז מ'זאל דאס פראטאקאלירען.

דער פאליציאגט וואלקאווסקי האט ערקלערט, אז אין זיין געגענווארט האט די פרוי א"לאזאראוו געזאגט, אז דער וואס האט געשאסען איז געווען פון אר"ענטאלישען טיפ, דער צווייטער האט אויך געהאט אנ'אריענטאלישער אקצענט, זי האט דאס בעמערקט ווען ער האט גערעדט כמה השעה.

די „נארא"=לייט אין ווארשא
האבען נעכטען ארויסגערופען א גאנצע רייה געשלעגען

ווארשא, 31 (טעלעפאניש)

ווארשא האט נעכטען איבערגעלעבט אן אונרוהיגען טאג. אין פערלויף פון נעכטיגען טאג זענען פארגעקומען געשלעגען צווישן „נארא" לייט וועלכע זענען בעפאלען יודען און די יודען וועלכע האבען זיך פערטיידיגט. די געשלעגען זענען פארגעקומען פון אינדערפריה ביז שפעט ביינאכט. די נארא לייט זענען בעפאלען יודען אין אלע גאסען, בעזונדערס אין די אויאזדאווער אליען דזשיקא, אקאפאווא, גזשיבאווע, מיראווסקע האלעס און אנדערע. פאר דער רעדאקציע פון „ראבאטניק" איז פארגעקומען א געשלעג צווישן די „נארא" לייט און ארבייטער. די פאליציי האט אומעטום אינטערווענירט און ארעסטירט די שלעגער.

א גרויס געשלעג איז פארגעקומען פארן לאקאל פון „נארא" אויף דזשיקא 3. אין פערלויף פון טאג איז שווער פערוואונדעט געווארען דער מיטגליד פון „צוקונפט" ליכטענבערג. שפעט אין אוונד איז שטערבליך פערוואונדעט געווארען מיט מעסערס דער יודישער קאמבאזאנט פנחס אהאראוויטש, פאר די מיראווסקע האלעס זענען ארעסטירט געווארען 60 טרעגערס.

אויפ'ן ספארט פלאץ פון „סקרא" איז פארגעקומען א פוטבאל מעטש. צווישן סקרא און „גוויאזדא". דאס איז געווען א אנטיהיטלערישער מעטש אלס פראטעסט געגען דעם נעכטיגען מעטש וואס איז פארגעקומען צווישען פוילען און לייפציג. אין מיטען שפילען זענען אריין א גרופע כוליגאנעס, וועלכע האבען טעראריזירט דאס פובליקום און די שפילער. עטליכע שפילער זענען פערוואונדעט געווארען. די פאליציי האט אינטערווענירט און עטליכע אנפאלער ארעסטירט. ביים ארויסגאנג פון פלאץ איז פארגעקומען א גרויס געשלעג אין אלע ארומיגע גאסען, די פאליציי האט איינגעשטעלט די ארדנונג.

מוזולמענישע פרעסע אין אינדיען
העצט געגען דער יודישער נאציאנאלער היים אין ארץ-ישראל
די רעזולטאטען פון דער מופטי-רייזע קיין אינדיען

ירושלים (יט"א) אין דער אראבישער פרעסע האבען זיך בעוויזען ידיעות וועגען דער פערשטארקטער אקציע פון די אינדישע מוזולמענער געגען דער יודישער אויפבוי א"ב"ט אין ארץ-ישראל, וואס איז בלתי־ספק א פועל־יוצא פון דער לעצטער רייזע פון ירושלים'ער גרויס-מופטי קיין אינדיען.

ווי עס טיילט מיט די צייטונג „אל באלאג", איז אין מאדראס פארגעקומען א בעראטונג פון מוזולמענישע פיהרער, אויף וועלכער עס איז בעשלאסען געווארען ארויסצושיקען א ספעציעלע דעלעגאציע קיין ארץ-ישראל, כדי זיך בעקענען מיט דער לאגע אויפ'ן ארט, פאדערען אפצושאפען די רעכטליכע יסודות פון דער יודישער נאציאנאלער היים אין א"י און פערבאטען די יודען ווייטערע ערד־קניות אין ארץ־ישראל.

א רייהע מוזולמענישע צייטונגען אין אינדיען האבען פערעפענטליכט לאנגע ארטיקלען וועגען דער לאגע אין א"י, שילדערנדיג אין טונקעלע פארבען דעם מצב פון די אראבער, וועלכע „ווערען בערויבט דורך די ציוניסטען". די צייטונגען פאדערען, אז די אינדישע מוזולמענער, אלס דער גרעסטער מוזולמענישער קבוץ אויף דער וועלט, זאלען בעמען אין שוץ די אראבער אין ארץ־ישראל.

PROSZKI
„KOWALSKINA"
STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH
BÓLACH
GŁOWY
KONIECZNIE ZE ZNAKIEM
„SERCE W PIERŚCIENIU"
FABRYKA CHEM.-FARMAC. „A. KOWALSKI", WARSZAWA

וואס וועט די פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא אויפטון פאר די יודען אין פוילען

ניו־יארק (יט"א) די טעג איז אפגעהאלטען געווארען א בעראטונג מיט'ן אנטייל פון געוו. פוילישען גענעראל-קאנסול אין תל־אביב ד"ר בער הויזנער, וועלכער וויילט איצט אין אמעריקא. די בעראטונג איז געווען געווידמעט דער איצטיגער לאגע פון די יודען אין פוילען און דער פראגע, וואס די יודען אין אמעריקא קאנען אויפטון פאר די יודען אין פוילען. ד"ר הויזנער האט בעטאנט, אז עס איז פשוט א פערברעכען מצד דער פויליש־יודישער ארגאניזאציע אין אמעריקא און אפילו מצד יעדען יחיד צו שטעהען אין איצטיגען מאמענט פון דער ווייטען און נישט קומען צו הילף דעם יודישען קבוץ אין פוילען. א דאנק דער איבערגעקייט פון פוילישע יודען וואלט די לאגע געקאנט פיל פערבעסערט ווערען.

עס איז דעריבער איינשטימיג בעשלאסען געווארען אנצוהויבען א ברייטע טעטיגקייט פאר דער פערשטארקונג פון דער פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא און צוציהען צו דער פעדעראציע די ברייטסטע שיכטען פון דער פויליש־יודישער געזעלשאפט אין אמעריקא.

עס איז אויך בעשלאסען געווארען צו רופען אלע פוילישע לאנדסמאנשאפטען זיך צו בעטייליגען אין דער קומענדער 26־טער יעהרליכער קאנפערענץ פון פוילישע פערבאנד, וואס וועט פארקומען דעם 9־טען און 10־טען יוני אין ניו־דזשערסי.

ספארט-בעוועגונג

יום=טוב פון פיזישער ערציהונג און מיליטערישער צוגרייטונג אין לאדז

דער שטאטישער קאמיטעט פאר פיזישער ערציהונג און מיליטערישער צוגרייטונג אין לאדז ארדענט איין א פראפאגאנדע וואך פאר פיזישער ערציהונג. דער פראגראם איז פאלגענדער: דעם 3 יוני וועט אין פארק פון 3 מאי פארקומען א קאנקורס פון שול-ארקעסטערס. אויפ'ן ספארט=פלאץ פון „סאקאל" טילגא גאס 7 פון 8 אינדערפריה ביז 6 אוועגד „לוטשניק" פערמעסטונגען פון 4 ביז 9 יוני פרובען צו בעקומען מלוכה ספארט אפצייכנונג. אויפן פלאץ פון ל. ק. ס. פון 4 ביז 8 אוו. אויפ'ן פלאץ פון וו.ק.ס. פון 4 ביז 8 אוועגד. אויפ'ן פלאץ פון „סאקאל" פון 4 ביז 8 אוועגד אויפ'ן פלאץ פון י.ק.פ. (אגראראווא) פון 4 ביז 8 אוועגד. ביי דעם לערער-פעראיין, נארוטאוויטשא 58 פון 4 ביז 8 אוועגד.

די שיסער-אפצייכנונג קען מען בעקומען אויפן פלאץ פון וו.ק.ס. פון 5 ביז 8 אוועגד, אויסערדעם וועלען פארקומען אויספלוגען פאר שול-קינדער, ארגאניזאציעס און קלובען.

דעם 10 יוני וועט פארקומען א גרויסער יום=טוב פאר פיזישער ערציהונג און מיליטערישער צוגרייטונג: 7 א זייגער פריה אין פאניאטאווסקי-פארק ציקליסטען-געיעג. 9 א זייגער אין פאניאטאווסקי פארק – גאטעסדינסט, 10 א זייגער – דעפילאדע.

4 א זייגער נאכמיטאג ספארט-פערמעסטונג, אויף די פלעצער פון וו.ק.ס. ל.ק.ס. מיטן אנטייל פון די קלובען, פאלקס און מיטעל-שולען.

גערענקט וועגען דער פראפאגאנדע-וואך פון פיזישער ערציהונג און מיליטער. צוגרייטונג
פון 4 ביזן 10 יוני.

מייסטערשאפטען פון קלאס „א"
ל. ט. ס. ג. — הכח 1:2
אוניאן=טורינג — ווידזעוו 3:5

לייכטאטלעטישער דריי-מעטש
ווימא — ל.ק.ס — וו.ק.ס. 10:47:60
מכבי — ה. כ. ס. — 2:2

א גאנצע וואך
אונטער'ן צייכען פון ספארט און פיזישער ערציהונג
פון 4 ביז'ן 10 יוני

רעפרעזענטאנץ פון דער ליגע — רעפרעזענטאנץ פון לייפציג
(דייטשלאנד) 0:5

נעכטען איז אין ווארשא פארגעקומען א פוסבאל-מעטש צווישען דער רעפרעזענטאנץ פון דער פוילישער ליגע מיט דער רעפרעזענטאנץ פון לייפציג דער מעטש האט זיך פערענדיגט מיטן רעזולטאט 0:5 לטובת פוילען.

אין דער פוילישער רעפרעזענטאנץ האבען געשפילט: אלבאנסקי, בולאנאוו, מארשינא, קאשלארכשיק 1, קאשלארטשיק 2. וולאדארז, ריזנער ווילימאווסקי, ארטור, מישאק גאווראס.

ווינער „אדמירא" וועט שפילען אין לאדז

היינטיגען דינסטאג אדער מיטוואך וועט אין לאדז פארקומען א פוסבאל-מעטש צווישען ל. ק. ס. און דעם מייסטער פון דער ווינער ליגע „אדמירא".

ראטעוועט אייער געזונד!
קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

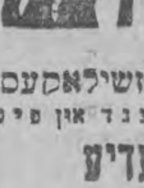

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיגט איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען. אויף אויסגעקרימטע רוקען-בייז (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס. — גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל=ארטאפעדיע

Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אוים לעמבערג

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פרטנט פארטער), טעל. 177=09 נאהנט פון לאדזשער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאוגבעדינגט נויטיג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק=בריף.
(אין זגעריזש אויף טלאמאצקא 2 № און 4 № אייגענע הייזער)

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס-גימנאזיום (Kategorja A)

מעדכען-גימנאזיום און פריוואטע פאווישעכנע שולע
Marji Hochsteinowej

טעל. 214-27 23 וואלטשאנסקא 23 טעל. 214-27

איינשרייבונגען אין די גימנאזיאל-קלאסען, ווי אויך אין די פאווישעכנע שולע נעהמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך (חוץ שבת און יו"ט) פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 6.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" גארוצאווישא 20 טעל. 213-34

גרויסע פאלקס-פארשטעלונגען — ביליגע וואך פאר אלע!
טעאטער ביליגער ווי קינא!

שבת, דעם 2 יוני, 11 פארמיטאג – גרויסע פריהמארגען=פארשטעלונג
פרייזען: פון 30 גר. ביז 1 זל.
„דער דבוק"
לעגענדע אין 3 אקטען פון ש. אנ-סקי.

שבת, ד. 2 יוני, 4.15 נאכמ. צום 1־טען מאל אין דעם סעזאן, פרייזען פון 50 גר. ביז 1.50
„די ווייסע שקלאפין"
אין 4 אקטען פון זאלאטארעווסקי.

שבת, ד. 2 יוני, 9.15 אוונט פרעמיערע פרייזען פון 50 גר. ביז 1.50
„דער ווילדער פאטער"
פאלקס-שטיק אין 4 אקטען פון ז. ליבין.
רעזשי: יוליוס ראקאוו.

זונטאג, ד. 3 יוני, 12 פארמ. פרימארגען-פארשטעלונג פרייזען פון 30 גר. ביז 1 זל.
„די ווייסע שקלאפין"

ס'בעטייליגט זיך אונזער ערשטקלאסיגער אנסאמבל: רבקה נערה, ליובא ראזענבערג, גאוואויז, חנה פאדערמאן, סאניע בעזמאן, יוליוס ראקאוו, נתן רובענבערג, דוד האטבערגער, יעקב ווינבערג, ה. באראבירסקי, קלמן נאטמאן, ה. בענהויז א. א.
בילעטען שוין צו בעקומען אין טעאטער-קאסע.

קינדער דערקלערן געריכטלעך זייער פאטער פאר אַ עובר בטל

ווייל ער פערטאכלעוועט דאס פערמעגען און גייט חתונה האבען אויף דער עלטער מיט א יונגער גאסען-פרוי

פעריאַן אין לאדז א געוויסער ז. ק. א ייד, א גביר, אַב'אייגענטימער פון אַ גרויס געשעפט און אַ ריכטיג הויז.

אַלט איז ער איבער די 70. אַלע זיבע קינדער זענען שוין לאַנג אויסגעגעבען, ער האָט שוין זאגאר דערוואַקסענע אייניקלעך.

די גאַנצע משפחה רעכענט זיך אין שטאָט פאַר אַ זעהר אָנגעזעהענע, אַפילו ער ז. ק. אַליין איז אויך בעקאַנט אַלס א יודישער און גוטהערציגער מענש, עהרליכער עסקן, וועלכער שטייט אין דער שפיץ פון זיכער אַ האַלב טוץ געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס.

אַלס וואָלט געווען וואויל און גוט, ווען סוואָלט אין איר פּרט נישט געווען שלעכט. דאָס בייזן ליגט בעמליך אין דעם, וואָס דער אַלטער ז. ק. לייזט רייל אויף אַ „הייסען" בלוט-דרוק. פון צייט צו צייט בעפאַלט דעם זינדיגען זקן דער יצר הרע, ער פערלירט דאַן זיין גאַנצע סטאַטעטשניקייט און אָנגעזעהענהייט און וואַרפט זיך אַריין אין די אַרעמס פון דער ערשטער בעסטער שפחה אָדער פשוטער הייזעל-פרוי. דאָס ווייב, די קינדער און די גאַנצע משפחה זענען דאַמאָל גרייט לעבעדיגערהייט זיך צו בעגראָבען פאַר חרפּה.

יאָהרען לאַנג שמערצען זיי שוין אַזוי און ווייטאָגען, האָבען שוין אויסגעפּרובט כלערליי מיטלען בכדי צו ווירקען אויפ'ן בעל דבר, אַז ער זאָל דאָך קיהלען זיין צוהיצטען טעמפּעראַמענט, ס'האָט קיין זאַך נישט געהאָלפען, דער אַלטער גיט זיך וואָס אַמאָל מעהר איבער דעם טייוועל.

מיט אַ צייט צוריק איז איהם פּלוצלינג דאָס ווייב אָוועקגעשטאָרבען, לאַנג האָט ער נאָך איהר נישט געטרויערט, באַלד האָט ער זיך אויסגעזוכט עפּעס א יונגע פעריעכטיגע פאַנפעראַנקע פון אַלט בּאַלוט און אָנגעהויבען מיט איהר וואָס אָפטער זיך צו טרעפען.

וועגען די דאָזיגע בעגעגענישען האָט זיך דערוואוסט די משפחה, זיי זענען געוואָרען פון דער געשיכטע שרעקליך אויפגעבראַכט בפרט, ווען זיי זענען דערגאַנגען אַז דעם אַלטענס ליבלינג איז סך הכל אַנ'איינפאַך גאסען-מיידעל.

דער צאָרן און פערביטערונג פון בני בית האָט אָבער ז. ק. קנאַפּ וואָס געאַרט, ער האָט אויף דער פרי אָנגעהויבען צו לייגען מאַכען געלד און בעשלאָסען צום סוף מיט איהר חתונה צו האָבען און איהר אויך אָפּצושרייבען א חלק פאַרמעגען.

דאַן האָבען זיך די קינדער געוואַנדען אין געריכט מיט א בקשה, אַז מ'זאָל זייער פאָטער ערקלערען פאַר אַב'עובר בטל און ממילא ביי איהם צו נעמען די רעכטליכע טאַט-פעהיגקייט

אַנומעלט איז פאָרגעקומען די געריכטס-פערהאַנדלונג, אויסהערענדיג די אויפפיהרונג פון אַלטען ז. ק. האָט דאָס געריכט איהם טאַקע אָנערקענט פאַר נישט פעהיג צו דיספּאָנירען מיט זיין פאַרמעגען און איהם געשטעלט אונטער א קוראַטעל.

ערשט דאַן האָט זיך ז. ק.'ס משפחה בערוהיגט.

CHCESZ BYC PIĘKNĄ —
używaj wyroby Mag. W. Paździerskiego. Krem i mydło „HALINA Nr. 1." odmładza cerę — ponieważ zawiera kamforę — usuwa piegi, wągry, pryszcze, żółte i czerwone plamy, zaś krem „HALINA Nr. 2, udelikatnia cerę nazawsze zapobiega i usuwa zmarszczki.
Sprzedaż w aptekach, drogierjach i perfumerjach.
Fabryczny Skład „Pharmachemia", Bydgoszcz.
W razie braku zwrócić się do hurtowni perfumeryjnej „Kosmos", Piotrkowska 60.

רעפּערטוּאַר-טעאַטער — „ראזמאיטאשטשי" ציגעל-גאַס 27 טעל. 112-25

לעצטע וואָך! געזעגענונגס-פאָרשטעלונגען!
פונם יודישען שוואַליער, פון דעם, וואָס מאַכט אייך פערגעסען אין אַלע דאגות
פסח'קע בורשטיין
צוזאַמען מיט דעם כאַראַקטער-קאָמיקער לעקב פישער

היינט, פרייטאג און מאָרגען, שבת, 9.30 אָווענד
פּאָפּולערע פאָרשטעלונגען
„דער גאַסען-זינגער"
זעהר פריילעכע פּיעסע אין 3 אַקטען, 30 נומערן פון הארציגסטע לידער, קופּלעטן, דועטן א. א. טענץ

מאָרגען, שבת, 12 פריה א פריהמאָרגען-פאָרשטעלונג
א מתנה דעם לאָדזער טעאַטער-עולם. צום געזעגענען זיך, אַלע פּלעצער אין פּאַרטער פון די ערשטע רייה אָן נאָר 1 זל., גאַלעריע 45 גר.
„דער גאַסען-זינגער"

מאָרגען, שבת, 4.30 נאָכמ. גרויסע הנחה-פאָרשטעלונג צו זעהר ביליגע פּרייזן
א פּרעמיע פאַר קינדער יעדער קאָן מיטנעמען א קינד בחנם
„אחת-ונה-איז-שטעטעל"
צוזאַמען מיט די בעסטע וואַרשאָווער סטאַר-אַרטיסטען לויט א. ב.: בורשטיין פסח, הערבסט קאַרל, וויינשטאָק שמחה, זילבערמאַן לאַלאַ, יאַקובאָוויטש לאַלאַ, לעמבערגער גרשון, נאָטאַן שמחה, נאָטאַן נעמי, נאָטאַן אידא, ספּיוואַק דוד, פּישער יעקב, פרידעס עמיל, צווייליך ישעיה, ראָטמאַן מאשקא, רובין דארא, רייזער אָנעטאַ, שאַדאָווסקי מרדכי.
פערגרעסערטער כאָר און אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון מ. זעלמאַן.
רעזשי: פ. בורשטיין. נייע עפעקטפולע דעקאָראַציעס פון קינסטלער-מאָלער ב. קודעוויטש.
בילעטען צו בעקומען פון 11 פריה אַ גאַנצען טאָג אין קאַסע פון טעאַטער.

קינא „ROXY"
20 נאַרוטאָווישטשא 20.
היינט און פאָלגענדע טעג!
Brygida Helm
Albert Prejean
Ivonne Alode
אין דער פּולער מיט שפּאַנונג דראַמע פון הינטער-קוליסען לעבען פון פילם א. נ.
האַכצייטס-רייזע זאַלבעדריט
רעזשיסירט דורך Joe May
מיט Brygida Helm אין דער הויפּטר.
א. פּראָגראַם: די נייעסטע אַקטועליטעטען
אָנהויב אין די געוו. טעג 4 נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און יום-טוב — 12 בייטאָג.

דאס געווינס
1.000.000 זל.
איז געפאַלען אין דער קאָלעקטור פון
ZESPÓŁ PRACY w Łodzi
Piotrkowska 108, tel 106-85
(w podwórzu)
גליקליכע לאָסען צו דער 30-טער מלוכה-לאָטעריע זענען שוין אָנגעקומען.

אפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: מ. קאַצמערקיעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקיעוויטש (קאָפּערניקאַ 26), י. זונדעלעוויטש (פּיעטריקאָווער 25), ס. באַיאַרסקי און וו. שאָט (פּשעיאַזד 19), מ. ליפּיעץ (פּיעטריקאָווער 193), ריכטער און לאַבאָדאַ (11 ליסטאָפּאַד 86).

אויסלענדישע „אגודה"-געסט אין לאדז

אין לאדז וויילען היינט צוויי אָנגעזעהענע „אגודה" פיהרער: דער דירעקטאָר פון „קרן-התורה" שמואל דייטשלענדער, וועלכער קומט איצט פון ארץ-ישראל און הארי גודמאַן פּאָליטישער סעקרעטאַר פון דער וועלט-עקזעקוטיווע פון „אגודת-ישראל" און מיטגליד פון פּליטים-קאָמיטעט ביים הויך-קאָמיסאַר מאַקדאָנאַלד. ביידע געסט זענען געווען אנוועזענד אויף דער סעסיע פון צענטראַל-ראַט ביי „אגודת ישראל".

געוועהלט אַ נייע פערוואַלטונג

אין קעלבער-שעכטער פעראיין

נעכטען איז פאָרגעקומען די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון קעלבער-שעכטער פעראיין, אויף וועלכער ס'זענען געוועהלט געוואָרען: פּרעזעס חיים זעליג מיטענבאַך, וויצע-פּרעזעסען אברהם לעווקאָוויטש און יוחמיאל ציגאַמאַן. אין דער פערוואַלטונג זענען אריין: שיינהאַלץ יהודה, שטשופּאַק נח, פּלאָוונער כלאָוונער, פּעלרמאַן בערל, צערלאָוויטש לייבל, פּראַגעל מאיר, אונגיקאָווסקי יענקעל. אין רעוויזיאָנס-קאָמיסיע: קויפמאַן יונה, ראַזושאל דוד און פּרושינאָווסקי משה.

מיט אַ מעסער איז האַרץ

זעלבסטמאָרד פון אַנ'אַרבייטסלאָזען

(2) אויף קשיווא 2 האָט זיך נעכטען אריינגעשטאָכען אַ מעסער אין ברוסט דער 23-יאָהריגער היעראָנים סטראָפּינסקי, וועלכער איז אַ לענגערע צייט אַרומגעגאַנגען אָהן אַרבייט.

די צוויי וואונדען, וואָס ער האָט זיך געמאַכט זענען צום גליק נישט קיין געפעהרליכע און פּאָגאָטאָוויע האָט, נאָכ'ן ערטיילען איהם ערשטע הילף, איבערגעלאָזט איהם אינדערהיים.

דער אַריער-פּאַראַגראַף

ר. איזראעל

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

124

— פריצי, האָט הייבריך געזאָגט, איך וויל מיט דיר אַנ'עצה האַלטען, איך דאַרף מיט דיר איבעררעדען וועגען זעהר אַ וויכטיגען ענין.

— שוין ווידער ערנסט, האָט פריצי געזאָגט, שוין עפּעס אַ פילאָזאָפישער טראַקטאַט?

— ניין, פריצי ,קיין שום פילאָזאָפיע ,נאָר אַ בלוטיגער לעבענס-ענין.

— אַהאַ, ערשט אַרויס פון דעם ריכטיגען גהינום, און דו האָסט שוין נייע זאָרגען, אַנו, ביטע זאָג מיר נאָר וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך?

— ס'האַנדעלט זיך וועגען מיר און מיין צוקונפט און וועגען דער צוקונפט פון נאָך אַ פּערזאָן.

— פון העלען מיינסטו דו?

— יאָ, פון העלען, דו ווייסט דאָך אַז איך בין געווען געגען דעם אַז זי זאָל מיטפאָהרען מיט מיר דאָ אַהער, דו ווייסט ווי איך האָב זיך אַקעגענגעשטעלט. אָבער ס'האָט מיר נישט געהאָלפען, העלען האָט נישט געוואָלט הערען וועגען דעם, אַז זי זאָל בלייבען אַהן מיר אין דייטשלאַנד און זי איז מיטגעפאָהרען, ערשט איצט זעה איך דעם גרויסען פעהלער, וואָס איך בין בעגאַנגען.

— פאַרוואָס? האָט פריצי געפרעגט, האָסט דו געוואָלט העלען איבערלאָזען פעלאַזען...

— אָבער פריצי, וואָס רעדסטו?! קענסטו מיך פאַר אַזאַ מענשען ,מיינסטו אַז איך וואָלט פעהיג געווען דערצו ?

— אָט, פאַרוואָס'זשע ביסטו אַזוי אומגליקליך, וואָס העלען איז מיטגעפאָהרען, וואָס האָסטו געוואָלט אַז זי זאָל בלייבען אין דייטשלאַנד און דו זאָלסט אַוועקפאָהרען קיין אויסלאַנד און זאָלסט מעהר קיינמאָל נישט קענען צוריקקומען און זי זאָל זיך דאָרט פייניגען ביי די איצטיגע אומשטענדען אָהן דעם מענשען, וועלכען זי ליבט און, ווענען זי איז איבערגעגעבען מיט דער גאַנצער נשמה? ציי וואָלסטו דאָס אַזוי געוואָלט?

— ניין, נישט דאָס מיין איך, פערקעהרט, דו קענסט מיינע בעציהונגען צו העלען, דו קענסט מיין כאַראַקטער און מיין איבערגעגעבענקייט אָבער אין דעם האַנדעלט עס זיך.

— טאָ פאַרוואָס דען ביזטו אַזוי אומגליקליך וואָס זי איז מיטגעקומען.

— דערפאַר, ווייל איך מיין נישט מיין טובה, נאָר די טובה פון העלען, דו קענסט נישט די בעדינגונגען פון דעם לאַנד, אין וועלכען מיר געפינען זיך איצט, ס'איז נישט מעגליך אַז דו זאָלסט קענען די אומשטענדען דאָ ביי אונז, זיי זענען גאַנץ אַנדערע ווי אין דייטשלאַנד און דערביי וועט זיין זעהר שווער...

— וואָס וועט זיין שווער?

— ס'וועט זיין שווער, אַז איך זאָל קענען צוזאַמען זיין מיט העלען.

— איך פערשטעה דיך נישט, רעד אָפען און קלאָר, וועלען מיר וויסען וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך.

— עס האַנדעלט זיך וועגען דעם וואָס איך בין אַ יוד און העלען איז אַ קריסטין.

— איז וואָס? זענען ביי אייך אויך פאַראַן ראַסען-טעאָריעס ווען אימיצער וויל חתונה האָבען מיט אַ קריסטין וועט אימיצער נישט ערלויבען?

— ס'האַנדעלט זיך נישט וועגען קיין ראַסען-געזעצען נאָר וועגען דיין רעליגיעזע מאָמענטען.

— מאַכט דיר נישט קיין זאָרג דערפון, די הויפטזאַך איז וואָס פאַראַ מיינונג דו אַליין, דו פערזענליך האָסט וועגען דעם דאָזיגען ענין, קודם כל איז דאָס דיין איבערצייגונג, דיין גליק און דיין צוקונפט און דו האָסט דאָס ערשטע וואָרט.

— איך? ווען ס'וואָלט מעגליך געווען וואָלט איך מיין לעבען מקריב געווען פאַר העלען, דאָ האַנדעלט זיך אָבער נישט נאָר וועגען מיר.

— נאָר וועגען וועמען דען? וועגען דיינע גלויבענסגענאָסען און וועגען דיין פאַמיליע?

— ניין אַ געוויסער מאָס איז עס אַזוי.

— דערמיט טאָרסטו זיך נישט רעכענען, הייבריך, איך בין אַ קריסט און לאָטאַ איז אַ יודין. און מיר און אויך אַפילו נישט לאָטאַן איז אַפילו איינגעפאַלען, אַז מיר זאָלען טראַכטען וועגען דעם, אָדער בעריהרען די דאָזיגע פראַגע.

— איהר זענט עפּעס אַנדערש, איך בין אין אַ גאַנץ אַנדערע לאַגע ווי איהר.

— פאַרוואָס ?

— איך וואונדער זיך, פאַרוואָס דו פערשטייסט מיך נישט פריצי, דו קענסט דאָך מיינע ליידען, וועלכע איך האָב אַדורכגעמאַכט אין קאָנצענטראַציע לאַגער, דו ווייסט דאָך אַלץ וואָס זיי האָבען מיט מיר געטון, וואָס פאַראַ פיזישע ליידען איך האָב געמוזט אַריבערטראָגען, פאַרוואָס פערשטעהסטו מיך נישט ?

ערשט איצט האָט פריצי זיך דערטראַכט וועגען וואָס הייבריך רעדט, ער האָט זיך אויך אין דער ערשטער מינוט דערשראָקען פאַרן בלויזען געדאַנק וועגען דעם, וואָס איז ווירקליך פאָרגעקומען מיט הייבריכן אין קאָנצענטראַציע-לאַגער, ביז איצט איז איהם אַפילו דאָס אויף די געדאַנקען נישט געקומען איצט האָט ער זיך פערטראַכט וועגען דעם, פאַר איהם האָט זיך געשטעלט אַ גרויסער פּראָבלעם און די לעזונג איז נישט געווען אַזאַ לייכטע. ער האָט איצט פערשטאַנען וואָס הייבריכן איז אָנגעקומען אַזוי שווער אַרויסצורעדען ס'איז ווירקליך נישט געווען פון די לייכטע זאַכען איהם אַנ'עצה געבען.

פריצי איז אָבער געווען פון די מענשען, וועלכע האָבען יעדען ענין גענומען ערנסט און אויסגערעכענט, ער האָט נישט געקענט געבען קיין לייכט זיניגען ענטפער, וועלכער וואָלט אין אַ צייט אַרום געקענט ברענגען צו טרויעריגע פאָלגען.

— איך פערשטעה איצט, הייבריך , וואָס דו מיינסט, דו האָסט ווירקליך אַ שווערע פראַגע צו לעזען, ווייסט וועגען דעם עפּעס העלען?

— ניין, ביז איצט נישט, וויפיל מאָל איך האָב געוואָלט מיט איהר וועגען דעם רעדען האָב איך זיך לסוף נישט געקענט זעצידירען, איך האָב בעשלאָסען אַז איך זאָל פריהער האַלטען מיט דיר אַן עצה און דאַן זאָלען מיר צוזאַמען בעשליסען ווי אַזוי צו האַנדלען.

— בלויז געדענקט, הייבריך, איך וויל דיר נישט לייכטער מאַכען דאָס האַרץ מיט אַנ'אויסרייד אָדער אַ מאַך מיט דער האַנד, דאָס איז אַ זעהר שווערער ענין און דו מוזט מיר לאָזען אַביסעל צייט צו בעטראַכטען וועגען דעם און דעמאָלט וועלען מיר ערשט בעשליסען. דערווייל טאָרסטו נישט, שוין צוליב העלען אַרויסווייזען דיין אומצופרידענהייט און עגמת נפש, ביז מיר וועלען נישט געפינען דעם ריכטיגען אויסוועג, דאַרפסטו דערווייל איבערגאַנצען שווייגען און אַפילו נישט פרובען צו רעדען מיט איהר וועגען דעם.

(פאָרזעצונג קומט).

פון „יעאס"

עס ווערען געזוכט די עמיגראנטען 1) פרוכטענבערג אברהם און 2) לערנער יונה מיט זיין טאכטער, וועלכע דארפען זיך מעלדען אין אונזער אפטיילונג, וואס איז טעטיג יעדען טאג פון 2–10 פארמיטאג, אין זייערע עמיגראציע אנגעלעגענהייטען נאך קאלומביא.

„די צענטר. עמיגראציע געזעלשאפט „יעאס" אין פוילען,"
אפטיילונג אין לאדז, גדאנסקא 40.

ערשטע יאהרצייט פון ד"ר חיים ארלאזאראוו

די טעג קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל א גרויסע אקאדעמיע געווידמעט די ערשטע יאהרצייט פון טראגיש אומגעקומענעם פיהרער פון ציוניזם, ד"ר חיים ארלאזאראוו.

צו דער אקאדעמיע קומט ספעציעל דער דיר. פון קרן-היסוד אין פוילען ה' אברהם לעווינסאן.

די אקאדעמיע ווערט איינגעארדענט דורך דער ציוניסטישער ארבייטס-פארטיי „התאחדות" און פערוואלטונג פון בית-ארלאזאראוו אין אונזער שטאט

געשטארבען סטאניסלאוו יאראטשינסקי

אין טיפען עלטער פון 83 יאהר איז בעכטען געשטארבען דער גרויס-אינדוסטריעלער און עסקן סטאניסלאוו יאראטשינסקי.

סטאניסלאוו יאראטשינסקי איז געבוירען געווארען אין לאדז, זיין פאטער, זיגמונט יאראטשינסקי איז געווען איינער פון די פיאנערען פון דער לאדזער טעקסטיל-אינדוסטריע און פונדאטאר פון דער בערימטער האנדווערקער-שולע אויף טאמארסקא 46.

סטאניסלאוו יאראטשינסקי האט געירשנט אלע גוטע מעלות פון זיין פאטער, סיי אויפ'ן געזעלשאפטליכען און סיי אויפ'ן ווירטשאפטליכען געביט.

אין משך פון צעהנדליגער יאהרען איז סטאניסלאוו יאראטשינסקי געשטאנען אין דער שפיץ פון א רייה לאדזער אינסטיטוציעס און סיי מיט ראט און טאט צוגעהאלפען צו זייער ענטוויקלונג. דער פערשטארבענער איז געווען פריהער פון לאדזער סיבאגאנע-קאמיטעט. פרעזעס פון „דאבראטשינאשטש", פרעזעס פון דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען בילדונג און טעכנישע וויסען צווישען יודען, פרעזעס פון יודישען פראפאגאנדע קאמיטעט פון „ל. א. פ." איינער פון די גרינדער פון די לאדזער טראמווייען און עלעקטראווניע און מיטגליד פון א גאנצע רייה אנדערע געזעלשאפטליכע און פילאנטראפישע אינסטיטוציעס.

נישט קוקענדיג אויף זיין טיפען עלטער איז דער פערשטארבענער כמעט ביז'ן לעצטען טאג פון זיין לעבען געווען געזעלשאפטליך טעטיג. מיט'ן טויט פון סטאניסלאוו יאראטשינסקי געהט אוועק פון אונז איינער פון די שענסטע און אידעלסטע פיגורען אין יודישען לאדז. עהרע זיין אנדענקען!

Dr. med.
JULJUSZ KOKOTEK

אינערליכע קראנקהייטען
אינפעקציאנס-קראנקהייטען (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט-פערגיפטונג א.זו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

Dr. **HELLER**

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אווענט, זונטאג פון 11–2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען

7-קלאסיגע שולע און פרעבעלשולע
קאצענעלזאן-נאחומאוו

אין די איינציגע, שולע וועלכע פעראייניגט צוויי וועלטען — די מאדערנע שול פון היינטיגען טאג מיט דער רעליגיעזער אמאליגער שולע.

די למודי-קודש אין דער העברעאישער שפראך שטעהען אין דער שולע אויף דער העכסטער מדרגה. די אונטערריכטס-שפראך אין שולע איז פויליש. לויט'ן פראגראם פון די רעגירונגס-שולען.

מ'נעמען אנגענומען שילער אין אלע 7 קלאסען. קינדער ביז 7 יאהר ווערען אנגענומען אין פאלקס-שול און אין דער מוסטערהאפטער פרעבעלשולע

יודישער קאמעראל-טעאטער, אלעע 1-טער מאי 2.

גאסטשפילען פון די בעקאנטע סצענע- און פילם-ארטיסטען

יאנאס טורקאוו — און — דיאנא בלומענפעלד

היינט, פרייטאג, 9.30 אווענט. מארגען, שבת, 11 פריה פרימארגען-פארשט. און 4.30 נאכמ. צו ביליגע פרייזען פון 55 גר. ביז 1.50 צום 19, 20 און 21-טען מאל צום לעצטען מאל! —

אומגעהויערער גרויסער דערפאלג

דער 41-טער

פון בארימטען מחבר באריס לאווריעניעוו אין 3 אקטען, איבערז. י. וואקסמאן.

מארגען, שבת, 9.30 אווענט צווייטע פייערליכע פרעמיערע!

„די סיבה"

סאציאלע דראמע אין 4 אקטען (6 בילדער) פון לעאנארד פראנק
יודיש: יצחק טורקאוו.

אינסצעניזאציע און רעזשי: יאנאס טורקאוו.

„די סיבה" איז די שטארקסטע פיעסע פאר דער לעצטער צייט.
„די סיבה" טרייסעלט אויף מיט'ן געוויסען פון דער מענשהייט.
„די סיבה" איז א פאטש אין פנים דער דייטשער גערעכטיגקייט.
„די סיבה" איז א שרייענדיקער פראטעסט געגען דער דייטשער שול-דערציהונג.
„די סיבה" איז א פלאמענדיקער געשריי געגען טויט-שטראף.
„די סיבה" רייסט מיט און עלעקטריזירט דעם צושויער.
„די סיבה" איז דורך די היטלער-לייט פערברענט געווארען אויפ'ן שייטער-הויפען.
„די סיבה" שטעלט מיט זיך פאר פאלגענדע בילדער:

1) ביי דער גאסען-פרוי; 2) דערהרגעט דעם „דערציהער"; 3) ביי דער מוטער, ארעסט; 4, 5) די „אויספארשונג"; 6) אין תפיסה, טויט-שטראף.

אין די פארשטעלונגען נעמען אנטייל דער גאנצער אנסאמבל לויט א. ב.: בלומענפעלד דיאנא, ביאלקאוויטש ישראל, גינסבערג יעקב, וויינגאלד שלמה, טורקאוו יאנאס, טוממאן ישעיה, טופמאן מרים, לערער ראמא, קוזניעצאוו לייב א. א.

ערט. ליטונג: ישראל ביאלאסאוויטש. אימפרעסאריא: ב. קאגנאט. אינספיציענט: ש. טופמאן

בילעטען צו בעקומען יעדען טאג אין קאסע פון טעאטער פון 11 פריה ביז 1 מיטאג און פון 6 אווענט, שבת און זונטאג פון 10 פריה א גאנצען טאג.

פערגיינעו און געזעלשאפטען בעקומען הנחות.

גאסטשפילן פון יאנאס טורקאוו און דיאנא בלומענפעלד

היינט פרייטאג 9.30 אווענט, מארגען שבת 11 א זייגער פארמיטאג און 4.30 נאכמיטאג ווערט געגעבען אין יודישען „קאמעראל-טעאטער" אל. 1. מאי 2, צום לעצטען מאל „דער 41-טער".

מארגען שבת 9.30 אווענט קומט פאר די פרעמיערע פון לעאנארד פראנק „די סיבה".

די סיבה איז אן איבערזעצטע און שפאנענדע סאציאלע דראמע, וועלכע איז געשפילט געווארען אין ווארשא דורך דיאנא בלומענפעלד און יאנאס טורקאוו במשך פון 3 חדשים מיט'ן גרעסטען ערפאלג. ס'איז כדאי צוצוגעבען, אז דעם דאזיגען מחבר'ס ביכער זענען פערברענט געווארען בשעתו אין דייטשלאנד.

מיר האבן נישט וואס צו פערלירן

(ענדע פון דער 6-טער זייט)

שטרייכען מיט רעכט אונטער די טראגישע סיטואציע פון די גרויסע יודישע ישובים אין אייראפע און זעהען אין פאלעסטינע א בערייטענדע לעזונג פון דער יודען-פראגע. די פאלעסטינער רעגירונג ווידער וויל נישט גארנישט הערען וועגען א צוזאמענהאנג צווישען דער לאגע פון די יודען און דעם אויפבוי פון פאלעסטינע און פיהרט אויף אלע געביטען א פאליטיק, וואס רעכענט זיך לגמרי נישט מיט די יודישע פאסטולאטען, אזא מצב דויערט שוין פון לאנג, אבער אין די לעצטע יאהרען בעהמט ער אן אלץ שארפערע פארמען און מוז סוף כל סוף מיט עפעס ליקווידירט ווערען.

די סאמע מעסיגע פאליטיקער אין פאלעסטינע רופען אן די האנדלונג פון דער פאלעסטינער רעגירונג „פאליטישער שאנטאזש" און פאדערן צו מאכען א סוף צו דער אומקלארער סיטואציע די יודען ווילען וויסען ווי אזוי זיי דארפען ארבייטען אט דער לאזונג הערט מען אויף אלע פאטעסט-פערזאמלונגען אין פאלעסטינע אהן אונטערשייד פון די גרופירונגען. די ביז-איצטיגע קאמפס-מעטאדען האבען נישט געבראכט דעם געוואונשטען ערפאלג. מען דארף אלזא זוכען אנדערע מעטאדען. מען דארף פעסטשטעלען ביייע יסודות, וועלכע זאלען ארייינברענגען קלארקייט אין דער לאגע און זאלען א-וויסכיהרען די יודען פון פערכישופטע קייז, וועלכע עס שטעלט מיט זיך, איצט פאר די פאליטיק פון דער פאלעסטינער רעגירונג. (ל.ר.)

Dr. med.
L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
אלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med. **Trepman**

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90
ספעצ. פאר סיפיליס, טריפער און הויט קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענערשוואכע אויך אלע ארט אנאליזן
נעהמט אן פון 8–12 און פון 5–9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 8–1. בעזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען

ביי א שלעכטען מאגען

שלעכטער פערדויאונג, דארם-פערשטאפונג ווענדט מען אן דאס נאטירליכע ביטערוואסער

Franciszka Józefa

פרעגט דאקטוירים. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקען.

פון יודישען טעאטער אין „פילהארמאניע"

מארגען שבת 11 פריה פריהמארגען-פארשטעלונג, עס ווערט געשפילט ש. אנ-סקי'ס דראמאטישע לעגענדע „דער דבוק".

שבת 4,5 נאכמיטאג זאלאטארעווסקי'ס פאפולערע פיעסע: די „ווייסע שקלאפין".

שבת אווענט, ז. ליבינס פאלקס-שטיק „דער ווילדער פאטער".

זונטאג 12 פארמיטאג א פריה-מארגען „די ווייסע שקלאפין". אין די אלע פארשטעלונגען בעטייליגען זיך די ארטיסטען: יוליוס ראקאוו, רבקה בערה יעקב ווייבבערג, הוד האמבורגער, בתן רייכענבערג, ליובא ראזענבערג, גאוואראווי, חנה פאדעמאן, ה. באלבירסקי, סאביע בעומאן, קלמן גוטמאן, וואלף בייהויז א. א.

פסח'קע בורשטיין געזעגענט זיך מיט לאדז

דער באליבטער ארטיסט פסח'קע בורשטיין פערענדיגט שוין זיינע גאסטשפילען אין „ראזמאיטאשטשי"-טעאטער.

היינט פרייטאג און מארגען שבת אווענד ווערט געגעבען צו פאפולערע פרייזען די זעהר פרעהליכע פיעסע „דער גאסען-זינגער". מארגען שבת 12 פריה א פריהמארגען-פארשטעלונג, געשפילט ווערט ווערען „דער גאסען-זינגער", שבת 4.30 נאכמיטאג גרויסע הנחה-פארשטעלונג צו זעהר ביליגע פרייזען עס ווערט געשפילט „א חתונה אין שטעטעל".

אין אלע פארשטעלונגען שפילט די הויפט-ראל „פסח'קע בורשטיין".

קלאנג-קינא-טעאטער
„MUZA"
(dawn. „Luna")

היינט גרויסע פרעמיערע!
דער פרעכטיגסטער פון די פרעכטיגסטע קאמיקער פון עקראן

Wlasta Burian

אין זיין גראטעסק-שלאגער-פילם א.ג.

דער פריילעכער עגלה-פיהרער

רעזשי: Karol Lamacz
אויסער'ן פראגראם!
פערקלענערטע פרייזען פון די פלעצער
אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

ראדיא-פראגראם

פרייטאג, דעם 1-טען יוני 1934

7 צייט-סיגנאל. 7,05 גימנאסטיק. 7,25 גראמאפאן, ידיעות. 7,40 גראמאפאן. 7,55 הויז-ווירטשאפט. 11,40 פרעסע, קאמוניקאט. 11,57 צייט-סיגנאל. 12,05 גראמאפאן. 12.30 ידיעות. 3,05 עקספארט, קאמוניקאט. 3,20 מוזיק. 4,20 ביכער-איבערזיכט. 4,35 קאנצערט. 5,30 רעפערטען. 6,10 מוזיק. 6,50 לאדזער פאסט-קעסטעל. 7,05 פערשידענעס. 7,20 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז. 7,25 רעפעראט. 7,40 ספארט, ידיעות. 8,02 מוזיק. שמועסען. 8,15 סימפ. קאנצערט, פעליעטאן. 10 גראמאפאן. 10,30 מוזיק. 11 ידיעות, קאמוניקאטען. 11,05 טאנץ-מוזיק.

* * *

פון אויסלאנד

7 מינכען – סימפ. קאנצערט. 8,30 בערלין – סימפ. קאנצערט. 8,45 מיילאנד – קאמעראל-מוזיק. 9 לאנדאן – קאמעראל-קאנצערט

שבת ד. 2 יוני

7 צייט סיגנאל. 7,05 גימנאסטיק. 7.25 גראמאפאן, ידיעות. 7,55 הויזווירטשאפט. 11,40 פרעסע, קאמוניקאט. 11,57 צייט סיגנאל. 12,05 מוזיק. 12,30 ידיעות. 12,33 דזשעז מוזיק. 3.05 עקספארט, קאמוניקאט. 3,20 פון די סטזשעלצעס. 3,35 נעגען גאז און לופט אנגריפען. 3,40 אויזיע פאר קראנקע. 4.05 גראמאפאן. 4,25 לעקציע פראנצויזיש. 4.35 קאנצערט. 5,15 רעפעראט. 5,35 רעפארטאזש. 6 גאטעסדינסט. 7,05 פערשידענעס. 7,20 רעפערטואר פון די טעאטערן, קאמוניקאט פון לאדז. 7,25 רעציטאציע. 7,40 ספארט, ידיעות. 8.02 שאפען קאנצערט. 8,30 שפאנישע מוזיק. 9,45 גראמאפאן. 10 אוידיציע. 11 ידיעות, קאמוניקאטען. 11,05 פון דער „לאדזער ראדיא משפחה". 11,20 קאנצערט.

פון אויסלאנד

7,55 הילווערסום, סימפ. קאנצערט. 8 ברעסלוי אפערעטקא. 8,15 בערלין קאנצערט. 8,15 מיילאנד, מוזיק. 8,30 שטראסבורג, איראפעישער קאנצערט. 8,45 רוים, אפערע.

מעלדונגען

אגודה „דורשי ציון", לאגעווניצקא 16. מארגען שבת 5 נאכמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון „דורשי ציון" לאגעווניצקא 16 א פערזאמלונג וועלען הערן בעגעגנונג פון דער עליה קין ארץ-ישראל. רעפערירען ווערט ה' משה קארא.

הנחה-בילעטען אויף דער לעצטער פארשטעלונג פון „41-טען" אין קאמעראל-טעאטער, מיטוואך ד. 6 יוני ה. ר.

מיטוואך, דעם 6-טען יוני ה. י. ווערט געשפילט אין קאמעראל-טעאטער אל. 1 מאי 2, צום לעצטען מאל די אויסגעצייכנטע סאוועטישע פיעסע „דער 41-טער". אין די הויפט-ראלען די בערימטע ארטיסטען יאנאס טורקאוו און דיאנא בלומענפעלד.

הנחה בילעטען אויף דער פאפולערע פארשטעלונג צו בעקומען אין דער בארבאראוו ביבליאטעק אל. קאשטשושקי 9, יעדען טאג פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 10 אווענט.

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פון לאנדקענטשאפט אפטייל אין לאדז. וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53.

די נאהענסטע אויספלוגען.

שבת, דעם 2. יוני ה. י. קומט פאר אן אויספלוג אין בראוואר פון סוקצ. ק. אנשטאט, זאמעלפונקט 10 א זייגער פריה, אויף פאמארסקא 34 אנפיהרער פר. פראפ. ציגדלער און סיער. זונטאג דעם 3. יוני ה. י. קומט פאר א טוריסטישער אויספלוג נאך גליבניק, סמארדזעוו און זגערוש, זאמעלפונקט 9 א זייגער פריה, אויפ'ן באהן-הויף לאדז-קאליסקא. איינשרייבונגען אויף ביידע אויספלוגען אין סעקרעטאריאט.

טוריסטישע אפרוה-קאלאניע אין קארוויע ביים באלטישען ים.

לויט'ן מוסטער פון די פאריגע יאהרען, האט דער היגער אפטייל אויך אין היינטיגען זומער-סעזאן אנגעהויבענדיג פון 1. יוני ה. י. איינגעארדענט טוריסטישע אפרוה-קאלאניע אין קארוויע ביים באלטישען ים.

קארוויע ליגט אויפ'ן סאמע ברעג פון אפענעם באלטישען ים, האט די גרעסטע און שענסטע פלאזשע אויפ'ן פוילישען ים-ברעג און איז ארומגערינגעלט מיט טרוקענע סאסנע-וועלדער וועלכע שאפען א געמיטליך אפרוה-ארט און פרעכטיגע געגענט. דער לאקאל פון דער קאלאניע געפינט זיך אין די בעקאנטע ווילע „זניטש". די צימערן זענען 2, 3 און 4 פערזאניגע (קארידאר-סיסטעם).

עס וועלען אויך פארקומען פאליענדיגע אויספלוגען: קיין גדיניע העל, ארלאווע דאנציק, פאט ראזווי (ים-לאמטער), קאטוי (קאשובישע שווייץ), זשארנאוויעץ (אזערעס אויף דער דייטשער גרענעץ) אליווע, יאסטשעמביע-גורא א. א.

די לייטונג וועלכע געפינט זיך אין די הענט פון דעם ביז איצטיגע לייטער פון דער קאלאניע ה. י. גרינדמאן, ווי אויך די גוטע טוריסטישע לייטונג געבען די גאראנטיע אז דערהאלטען ווירטשאפט ווי אויך דאס טוריסטישע און געזעלשאפטליכע לעבען אויף א הויכער ניוואָ.

איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון דער געזעלשאפט וואולטשאנסקא 35, טעל. 121-53, טעגליך אויסער שבת פון 9–11 פריה און פון 6–10 אווענט.

7 קל. לעהר-אנשטאלט (פון הויכסטען טיפּ)
און אוועבּד-גימנאזיום „תחכמוני" א. נ.

נעהמט אן איינשרייבונגען פון נייע שילער צו אלע קלאסען פון דער פאלקס-שולע און צו דער I קל. גימנאזיום טעגליך פון 9–2 און פון 4.30–7.30.

לאדז, שענקעוויטשא 3
טעלעפאן 143-78
דירעקטאר: ב. מארעס.

רעטעט אייער געזונד!

די וועלט-בארימטעסטע דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז 75 % קראנקהייטען אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
א קראנקער מאגן איז די וויכטיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטן, — פארזומעניקט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-וועקסלונג.

ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA

ווי עס האבען פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים, זענען זיי אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע. זענען א לייכט דורכרייניקונג-מיטל. פארלייכטערן די אויפגאבע פון די פארדייאונג-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און וועקן דעם אפעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA
באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער. העמאראידן-ליידן, רעומאטיזם, און ארטעריעסקלעראזיס.
די פרייז פון א שאכטעל 1.50 זל.;
א דאפּעל-שאכטעל 2.50 זל.
צו באקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלערארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
אויף זומערוואוינונגען ווערען אויסגעבארגט בעטען

GIMNAZJUM MĘSKIE
z prawami Gimnazjów Państwowych
oraz **SZKOŁA POWSZECHNA**
Tow. Szerz. Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi
Pomorska 46/48, tel. 106-64.

עס ווערען אנגענומען נייע שילער.
אין דער פאלקס-שולע איז דער שכר לימוד 15 זל. א חודש.
ביים אנהויב פון שול-יאהר עפענען מיר א מוסטערהאפטע פרעבעל-שולע פאר קינדער (יונגלעך און מיידלעך) פון 3 ביז 6 יאהר.
די פרעבעל-שול וועט זיין איינגעארדנעט לויט די נייעסטע פאדערונגען און וועט געפיהרט ווערען דורך א גלענצענדע לייטערין.
אין דער פרעבעל-שולע איז דער שכר לימוד 12 זל. א חודש.
די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען טאג (אויסער שבת) פון 9–2 בייטאג

עלעגאנטע דאמען און הערען
טראגען
לוקסוס-שיך
L. ODERBERG באר פוך

דיפּלאמירטער צעך-מייסטער
אין לאדז, פּיעטריקאווער 17
לעצטע מאדעלען! שעהן און עלעגאנט!
צוגענגליכע פּרייזען!

מיט רעכט פון רעגירונגס-גימנאזיעס
Gimnazjum Żeńskie i Szkoła powszechna
Eug. Jaszuńskiej - Zeligmanowej
ul. Południowa Nr. 18, tel. 168-82.

איינשרייבונגען פון נייע שילער נעהמט אן דער סעקרעטאריאט טעגליך אין די שעה'ן פון 10 — 14 און פון 17 — 19.
דער שכר לימוד אין דער פאוושעכנער שולע איז פּרעקלענערט.

pot i niemiłą jego woń
USUWA
SUDORYN
PROSZEK Z SITKIEM
AP. KOWALSKI" WARSZAWA

שייטלען
מיט פאריזער שריגדן און פערטיגע שייטל-ווערען ערשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט
ביי קערש.
סקווערא 15

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען
Traugutta № 12
tel. 175-10
נעמט אן פון 11–1 און פון 7–8 אווענט.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2–3 און פון 6–8 אוו.

Dr
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראז-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
וואוינט יעצט פּיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4, 8–9 אוו.

Z prawami szkół państwowych
Gimnazjum Żeńskie JÓZEFA ABA
oraz **Szkoła Powszechna**
w ŁODZI, Legjonów 10, tel. 122-12.
איינשרייבונגען אין די גימנאזיאל-קלאסען ווי אויך אין די פאוושעכנע שולען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט אין די אינטערריכטס-שעהן.
אין די I קלאס פאוושעכנע שולע ווערען אנגענומען מיידלעך און יונגלעך פון 6 יאהר אן אהן עקזאמין
578

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און וענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער - שוועכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 4–9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8–2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען.

יאהרגאנג 1913
אדראטשעניעס פאר איינציגע שפייזערס, שרייבט דאס קאנצעסיאנירטע
ביטשריפט - ביורא
פאר אדמיניסטראטיווע און געריכטליכע ענינים פון
ח. בערגהאלץ,
לאדז, פּילסודסקיעגא 6.

דאס קאנצעסיאנירטע
ביטשריפטען - ביורא
פאר געריכטליכע און אדמיניסטראטיווע ענינים
ד. יאקובאוויטש
וואולטשאנסקא 4
איז איבערגעטראגען געווארען אויף
11 שרודמיעסקא 11
פראנט, 1- שטאק.

Poradnia
WENEROLOGICZNA
הויט און ווענערישע קראנקהייטען
איז געווארען איבערטראגען
אויף 2 זשעלאזנא 2
(פּיעטריקאווער 47)
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד,
זונטאג און הגאות פון 9–2 מיטאג.
א וויזיט 3 זל.
פון 11–1 מיטאג און פון 3–4 נאכמ.
נעמט אן א פרוי-דאקטאר.

Dr. med.
Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9 - 1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע - זאל פאר פרויען.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70
Telefon 181-83.
Spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] 1—2[30], od 6. do 8[30] w. w niedziele i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס אָרדינירען די דאקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYNSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

Dr. med.
OŁ. ZADZIEWICZ
ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז, אויערן און קעהל-קאפּף-קראנקה.
Piotrkowska 164
tel. 125-26.
נעהמט אן פון 4 ביז 8 אווענד.

Dr, med.
ADAM BENDER
אָרדינירט פון 1-טען יוני זומער
א גאנצען טאג אין קאלומנע
ווילע-פענסיאנאט „WOLFÓWKA" טעל. 15
אָרדינירט אין לאדז מאנטאג פון 5—7
פּושעיאור 30, טעל. 154-68.

Dr. med.
WIKTOR MILLER
אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ. רעומאטיזם, ארטעריטיזם, פיזיקאלישע טעראפּיע.
אל. מאשטשושקי 13, טעל. 146-11
נעהמט אן פון 4—6.
אין דער לעטשניצע „Vita" פון 12—1.

Lekarz-dentysta
G. SZYMAŃSKA
האט זיך איבערגעצויגען
אויף באַרוטאוויטשא 3
נעהמט אן פון 11½ ביז 1 בייטאג און פון 3–8 אווענד.

לעטשניצע
פאר וועגערישע קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 205-38
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועגערישע-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען, אנטליזען פון בלוט און אורין
די בעראטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

לעבער מאשין
אויף דער
ווערען אנגענומען אויסצונייען בײ
ג. נארדמאן, שרודמיעסקא 8

Mentopinol-Glob
א מיטעל געגען סוכאטעס, אסטמע און ליידען פון אטעם-וועגען
„Uniwersal"
היילט רעומאטיזם און אלערליי נערוען-וועהטאגען.
„Hebrolin"
א מיטעל געגען לישאיעס, עקזעמע און הויט-שטעכנגן.
Bobo - Glob
פודער פאר קינדער.
Proszek „Glob"
בעזייטיגט קאפּ-וועהטאג.
עמפפעהלט
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

ברוך-קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפּעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז. פון דעם איז גאנץ פּוילען בעריהמטען ספעציאליסט ארטאפּעד דיר. י. ראפּאפּארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז געוואָרען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פּראפעסארען.
אין דער ארטאפּעד. הייל-אנשטאלט, ספעציעל פאר אלערארט ברוך-קראנקע (רופּטורען) ביי מענער, פרויען און קינדער, ווי אויך פאר אלערארט קאליקעס און פעהלערן פון גוף. אלע ליידענדע אויף די שווערסטע, פערעלטערטסטע און געפעהרליכסטע ברוכען ווערען מיט דעם גרעסטען ערפאלג, אהן שום אפּעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער געהיילט.

Dr. J. Rapoport

ברוך-ליידענדע!
פערלאזט ניט די קראנקהייט, — ווייל דער ווינקעל-ברוך אז מען פערנאכלעסיגט ווערט ער גרויס ווי א מענטשען-קאפּ, און עס פאלט ארויין אין דעם בויך איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה. פון פערדרייען זיך די קישקעס קאן מען ווערען פראנדיג און שטארבליך. — ספעציעלע ארטאפּעדישע גומי הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפּעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען שנעל און זיכער די שווערסטע און געפעהרליכסטע ברוכען ספעצ. ארטאפּ. הייל-באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע ברוכען נאך אפּעראציעס ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפּעד. בויך-באנדאזשען געגען ארפּאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר הויקערדיגע, הויקערס און אלערארט פעהלער פון גוף!
און מיין ארטאפּעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבארסטע און פון פיל פּראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעציעלע ארטאפּעדישע הייל-גארסעטען און אפּאראטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgoslupa), ביינער שווינדזוכט, ליטוונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע, קינסטליכע גומענע הענד (פּראטעזען) און פיס, ווי אויך די פּראקטישסטע ארטאפּעדישע אפּאראטען פאר שטערצליכע פלאט-פיס לויט גיפּס-מאָדעל.

אכטונג | אלע קראנקע אין מיין ארטאפּעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פּערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פּראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פּרייזען! עמפּפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפּ. ספּאל. (קאסע-כאָריך). | אכטונג

ערשטע און איינציגע ארטאפּעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאנקזאגונג.
הערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאנק דעם געעהרטען ה' דיר. י. ראפּאפּארט, געוואוסטער ארטאפּעד-ספּעציאליסט אין לאדז, וואולטשאנסקא 10, (פּראנט, פּארטער) פאר זיין ערפאלגרייכע היילונג און אויפאפּפערנדע מיה צו מיין טאכטער מאריא, 17 יאהר אלט, קראנקע אויף ביין-שווינדזוכט (Gruźlicę kręgosłupa). א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט איז מיין טאכטער געהיילט געווארען און איז ארויס פון איהר בעט א געזונדע און קרעפטיגע, וועלכע האט געמוזט א לאנגע צייט ליגען אין בעט אונבעוועגליך, איז יעצט נאך דער קוראציע פון ספעציאליסט י. ר. געווארען בא-וועגליך און קען זיך פריי בעוועגען אזוי ווי יעדער נארמאלער מענש; פאר די גליקליכע און ערפאלגרייכע קוראציע בלייבען מיר אויף אייביג היים דאנקבאר און ווינשען ווייטער דעם בעסטען ערפאלג.

(—) **Ignacy i Józefa Bartoszewscy**
Łódź, ul. Napiórkowskiego 172.
(7)

קלאנג-קינא
CAPITOL
זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירען מיר
דאס אונפערגלייכליכע ווירטואז-פארל
SYLVIA SYDNEY, FREDERICH MARCH
אין פיקאנטען פילם א. נ.
„דאס געשיכטע מעדעל"
אויסערן פראגראם: די לעצטע געשעהענישען פון דער וועלט און FOX אקטואליטעטען ווי אויך קלאנג-צייטונג פון P.A.T. אנהייב 4 נאכמיטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער
„CORSO"
זשעלאזנא 2-4

גרויסער קאנ-קורענצלאזער פראגראם!
„דער באקסער און די דאמע"
ריהרענדע דראמע פון א פרוי, וועגען וועמענס הארץ מ'קעמפט מיט פויסטען. רעזשי: Van Dyk אין דער הויפט-ראלע: MYRNA LOY
און די דריי קעניגס פון דער פויסט: MAX BAYER, PRIMO CARNERA, JACK DEMPSEY
2) אויסער'ן פראגראם: „2 געזיכטער" אין דער הויפט-ראל KEN MAYNARD
אנהויב טעגליך 4 א זייגער נאכמ. זונטאג און יום-טוב — 12 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
סאפערניקא 16

היינט און פאלגענדע טעג! א וואך פון אונאויפ-הערליכען געלעכטער!
די לאנג גישט - געזעהענע
MARY PICKFORD
אין דער שפאנענדער קאמעדיע, וואס שפריצט מיט הומאר א. נ.
„KIKI"
אין די איבריגע ראלען Reginald Denny i Margaret Chivingston. אנהייב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב-טעג 12 בייטאג. דער זאל איז גוט ווענטילירט

קלאנג-קינא-טעאטער
PRZEDWIOŚNIE
זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

דער לאכענדיגער, זינגענדיגער, ליבענדער
MAURICE CHEVALIER
זינגט די שלאגער-לידער אין פילם
„שיין איז די וועלט"
נעכסטער פראגראם: „די קעניגין און איך" אין דער הויפטראלע LILJAN HARVEY
פרייזען פון די פלעצער: 1 פלאץ 1,09 זל. 2 פל. 90 גר. 3 פל. 50 גר. הנחה-קיפאנען צו 70 גר. אנהויב 4 נאכמ. זונטאג 12 בייטאג

קלאנג-קינא
„RAKIETA"
SIENKIEWICZA 40 tel. 141-22.
אייגענער קינא אין גארטען

היינט און פאלגענדע טעג!
רעוואלוציאנס-קאמעדיע פול מיט הומאר און פרעהליכקייט
היינט און פאלגענדע טעג
„ליבט... האט גערן... שעצט..."
אין די הויפט-ראלען: Loda Halama, Bode, Walter, Pogorzelska, Zniez, Zarembianka, Sielański, Lawiński, Tom און Owerło
נעכסטער פראגראם: „C S I B I" מיט Franciszka Saal
דער גארטען-זאל איז פערזען אין פעלס פון אנ'אונגינסטיגע וועטער.

קלאנג-קינא-טעאטער
Amor
פאמארסקא 89, טעל. 248-05.

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער שלאגער-פראגראם:
1) # „די אנפאלער"
2) CHATA ZA WSIĄ (Cyganka Aza)
היינט און פאלגענדע טעג
(מערב-פראנט אין יאהר 1918)
דייטשלאנד פאר'ן ענטלויפען פון קייזער ווילהעלם II.
ריהרענדע טראגעדיע פון 4 פריינד אויפ'ן פראנט.
מאנומענטאלער פילם. פילם געשאפען אויפן גרונד פון קראשעווסקי'ס ערצעהלונג.
אנהויב 5,30 נ"מ, שבת 3 נ"מ, זונטאג 2 נ"מ קירצליך אויפטריטען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי
קליינע אנאנסען
פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער גור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

ס'ווערט געזוכט א גוטע האנד-נייהטערין ביי א שניידערין זאכאדניא 54 נאקסמאן. 2281

ס'ווערט געזוכט פון זאפארט א מעדעל צו אויבער-וועש ביי ש. ראפא פארט זאקאנטנא 12. 22779

עס ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע קריטע נייערין, ספעציעל צו גארדינען. צו מעלדען זיך ביי
I. Retkinski, Podrzecznaa 19

פון זאפארט ווערט געזוכט א לערן יונגעל אדער א פאדרענטשנע אין פריזיר אנשטאלט ווסכאדניא 54. 2283

איך זוך א קראפט שפולמאשין ווי אויך א פליסמאשינדעל צו סוועטערס. אפערטען אין אדמינ. אונטער "A". 262

פערשידענעס

איך נעהם אן צו ראלען סוועטערס, הענדשקעס, שטרימף און אלערליי טרי-קאטאזש-ארבייט ביי פריינד, 11 ליס-טאפאד 49 אין הויף, לינקע אפיצינע 2-טער שטאק. 2267

לעבענס-פערזיכערונגס-פאליסען, גע-מאכטע אין זלאטעס, דאלארען, שווייצער-פראנקען קויף איך. מען קאן רעאקטיווירען אזעלכע, וואס האבען פערלוירען דעם ווערט אויך. קלינגט טעלעפאן 203-94.

טיכטיגע אגענטען פון לעבענס-פערזיכערונג קאנען גאנץ לייכט פערדינען א 4 הונדערט זלאטעס מאנאטליך. ווענדען זיך טעלעפאניש 203-94.

אכטונג, פאבריקאנטען! איך נעהם זייער ווי אויך קאמגארן און בוימוואל צו טרייבען און שערען אויף קראפט ניי-עסטע סיסטעם באנד-מאשין, ווי אויך האנד מיט גוטע און רעעלע בעהאנדלונג. אל. קאשטשושקי 10, גדאנקע.

איך זוך צו קויפען אנ' 8-טער הענדשקע-מאשין. צו ערפאהרען יערא-זאלימסקא 4 מונשטיין. 2285

איך נעהם אן צו שפולען און צו טרייבען אויף זייד, ווי אויך אנדערע גארנס גאטליב 6-טען שטרפיען 25. 2270

Buchalter bilansista z wyższem wykształceniem handlowem przyjmuje prowadzanie ksiąg oraz korespondencję. Telefon 192-64.

א זעלטען שעהנעם סטאלאווע קרעדענס, א שאנק-זייגער „בעקערס", שטילען, פאטעלען, פיאנינא איז צוליב אפרייזע בילינ צו פערקויפען. אפערטע אונטער „מעבעל" אין אדמ.

אינטעליגענטער יונגערמאן אנגע שטעלטער זוכט אנ'ארט צו שלאפען ביי א בעסערער אינטעליגענטער פאמיליע. אפערטען אין אדמינ. פאר K. B.

צו פערקויפען א הענדשקע-מאשינ-דעל 13-ער און 8/70 שטריק-מאשין און אנ'18 קעטעל-מאשין קעלערס זא-וואדזקא 19 רייזמאן. 2284

ברילליאנטען! גאלד, זילבער, לאמ-באַרד-קוויטעס קויפט און צאהלט די העכסטע פרייזען יובילער מ מיזעס, פיעט-ריקאווער 30.

ראקאלען

א מעבלירט צימער אין צענטרום שטאט פאר איין אדער 2 פערזאן זא-פארט צו פערמיטען, זאוואדזקא 15 וו. 14. 2265

צו פערדינגען א שטוב מיט א קיך פראנט 1 שטאק באלקאן, מיט אלע בע-קוועמליכקייטען אויף בזשעזשינער 11, צו ערפאהרען ביים סטרוזש.

1 צימער מיט א בעזונדערען איינ גאנג זאפארט צו פערמיטען בזשעזשי-נער 15 וו. 31 ביי לאסמאן. 2274

א גרויס זוניג צימער מיט א באל-קאן ביי אנ'אנשטענדיגע פאמיליע איז פון זאפארט צו פערדינגען. גארושא-וויטשא 31 וו. 22. 2286

וואוינונגען געטיילט איבערגעאר-בייט, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קיכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אבטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערע איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה - געלד, געוועלבער, געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, דינגט און פערדינגט הייזער, ווילעס, פלעצער, קויפט און פערקויפט יעדער נאר דורך דער איינציגער פערמיטלונגס-ביורא „פא-לאנרוך" וואס ערלעדיגט פינקטליך און סאליד.
Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 13210.
טעגליך פון 9 פריה ביז 8 אוונד

איבערצוגעבען א זוניג צימער אויף 3 חדשים איבערן זומער מיט אלע בע-קוועמליכקייטען אויף מאנאטליך עווענטועל צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגע לייט בילינ, צו ערפאהרען ביי אבע ניידארף לוטאמירסקא 40.

א זעהר בעקוועם ארט צו שלאפען פאר עטליכע יונגעלייט, גלייכצייטיג גע שמאקע מיטאגען. ווסכאדניע 64 וו. 10, פארטער.

איך זוך 3 צימער מיט א קיך, באדע צימער קאמפארטאווע איינגעריכ טעט, גוט וואסער, זונען זייט, נישט הע כער פון 2. שטאק, פון 15 ליפיעץ, ביטע אנליטען טעלעפאניש 203-94.

צו פערדינגען 2 שטיבען און א קיך מיט בעקוועמליכקייטען. צו ערפאהרען גלובנא 67 ביים ווירט.

אנ'איינגעפיהרטע מעבעל געשעפט, וואס עקזיסטירט שוין 30 יאהר איז אי בערצוגעבען פון זאפארט. צו ערפאהרען ביים ווירט, גלובנא 67.

א זעהר בעקוועם ארט צום שלא פען פאר עטליכע יונגעלייט, גלייכצייטיג געשמאקע מיטאגען. ווסכאדניע 64 וו. 10, פארטער.

א פאבריקס-לאקאל 5 x 12 קוו. מע טער, געאייגנעט פאר שטריקעריי אדער שטרימף-פאבריק מיט עלעקטרישען בע טריב, ליכטיג, פון זאפארט איבערצוגעבן מאנוגאווא 12. 2231

Elegancki pokój umeblowany z niekrępującem wejściem do wynajęcia dla kulturalnej osoby. Cena Zł. 25.– misięcznie. Śródmiejska 71, m. 16. 2256

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט—8 גר. פרייטאג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט-שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . —68 4
זאכ'ן טעקסט—12 . . . . —18 . . . . .
אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט, שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

רעדאקציע ענטפערט נישט פאר'ן אינהאלט פון די אנאנסען, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס. די אדמינ. איז נישט פערלאנגט דער אנאנס בעדעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס. וואו ערליך. די אדמינ. איז עפען בייטאג און פייגאטס.

Ze wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 84.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

אר. די מענער!...

ערצעהלונג
נאָך פראַנצויזישען

פון נ. פערלמאַן

ווען סילוויע איז אַרייַנגעקומען אין זאַל, האָט בערטאַ, איהר חברטע גלייך דערקענט אַז עפּעס האָט מיט איהר געטראָפען, זי האָט אויסגעזעהען מיד דערשלאָגען, אַזוי ווי נישט אויסגעשלאָפען, זי איז אויך געווען באַכלעסיג אָנגעטון, — אין עפּעס אַן אַלטען מאַנטעל און מיט אַ הוט, אַרויפגעשטעקט ווי־עס־איז אויפן קאָפּ, בערטאַ איז איהר געגאַנגען אַנטקעגען און האָט געפרעגט דערשראָקען:

— סילוויע, וואָס איז? וואָס האָט געטראָפען?? שוין ווידער זיך געקריגט מיט לואין?

סילוויע האָט נישט גלייך געענטפערט, מיט פוילע בעוועגונגען האָט זי אויסגעטון דעם מאַנטעל, דעם הוט, און האָט זיך אַרונטערגעלאָזט אויף דער זאָפע. בערטאַ האָט זי שטיל אָנגעקוקט און געוואַרט אַז זי זאָל אָנהויבען רעדען. אין אַ ווייל אַרום האָט סילוויע אָנגעהויבען:

— אַ שרעקליכע זאַך האָט געטראָפען אין אונזער פאַמיליע... אַנ'אמתע פאַמיליען־דראַמע... עס איז אַ חורבן ביי אונז אין הויז... לואי איז אין גאַנצען צובראָכען און איך נישט ווייניגער פון איהם...

בערטאַ האָט זיך צוגעזעצט לעבען סילוויען, איהר ביגיריגקייט איז געווען געשפּאַנט, זי האָט געוואָלט שנעלער וויסען וואָס עס האָט פּאַסירט.

— נו, דערצעהל שוין, דערצעהל! — האָט זי געאייַלט איהר חברטע.

— מיין שוועגערין זינאַ — האָט סילוויע גערעדט ווייטער — האָט אונז אַלעמען אומגליקליך געמאַכט; מאָריס, איהר מאַן, האָט לעצטע וואָך איהר געכאַפּט אין די אָרעמס פון עפּעס אַ יונג, גאָר אַ פרעמדען... זינאַ אַליין האָט איהם קוים געקענט...

— דאָס איז די פאַמיליע־דראַמע — האָט בערטאַ געפרעגט, אַביסעל ענטוישט, — און צוליב דעם בעהעמסטו זיך עס אַזוי צום האַרצען? אויב זי איז אַ נאַר און לאָזט זיך כאַפּען מיט אַ פרעמדען בחור איז וואָס האָט עס צו טון מיט דיר?

— עס האָט שוין גאָר צו טון מיט מיר, — האָט סילוויע געענטפערט, — אָט דאָס איז די צרה... איך וועל דיר דערצעהלען די גאַנצע געשיכטע, וועסטו וויסען.

בערטאַ האָט זיך צוגערוקט נעהנטער גרייט צו הערען. סילוויע האָט טיף אָפּגעזיפצט און גענומען דערצעהלען:

— נאָכן סקאַנדאַל מיטן בחור, האָט זינאַ, פערשטעהט זיך, נישט געקאָנט מעהר פערבלייבען אין הויז, זי איז אַוועק צו איהרע עלטערן אָבער דערמיט האָט די זאַך זיך נישט געענדיגט. די ריכטיגע צרות האָבען זיך ערשט אָנגעהויבען: די צוויי קינדערלעך — אַ יונגעלע פון פינף יאָהר און אַ מיידעל פון דריי, — האָט מאָריס פערהאַלטען ביי זיך. וועגען איבערבעטען זיך קאָן גאָר קיין רייד נישט זיין, מאָריס וויל זי אָפּגטן, ער וועט זעהר לייכט קאָנען קריגען אַ גט. און ווער ווייסט, צי וועט זי גאָר אַמאָל צולאָזען צו די קינדער, אַזאַ אומגליק! וואָס פאַראַ ווילדע משוגעת צו ברענגען אַ בחור צו זיך אַהיים! איך קאָן עס גאָר נישט פערשטעהען, איך וואָלט זיך קיין מאָל נישט געגלויבט אַז זינאַ זאָל קאָנען אָפּטון אַזאַ נאַרישקייט. דו קענסט זי דאָך, דו האָסט זי עטליכע מאָל געטראָפען ביי מיר, זי פלעגט אָפט קומען זיך זעהן מיט מיין מאַן. זי האָט לואין ליב מעהר פון אַלע איהרע אַנדערע ברידער און שוועסטער און לואי האָט זי אויך שטאַרק ליב. זי איז אַ שטילע, אַ צוריקגעצויגענע. זי האָט ליב געהאַט איהרע צוויי קינדערלעך און האָט זיי אַוועקגעגעבען איהר גאַנצע צייט, איך בין אַליין אַ מאַמע און איך קאָן עס פערשטיין די האָס, דוכט זיך מיר, אויך ליב געהאַט מאָריס'ן,

אין יענעם פאַל האָט זי אַרויפגעקוקט צו איהם און איז געווען שטאָלץ מיט זיין ערפאָלג אַלס אַדוואָקאַט, זי פלעגט יעהען אייגעם זאָגען אַז אין אַ פּאָר יאָהר אַרום וועט ער זיין איינער פון די בערימטעסטע אַדוואָקאַטען פון שטאָט, און דאָס, גלויב איך, גאָרנישט ווייט פון אמת: ער איז זעהר אַ פעהיגער אַדוואָקאַט.

„איך, זעהסטו, — האָט סילוויע ווייטער גערעדט, — האָב דעם מענשען נישט געקאָנט פערטראָגען, ער איז אַזאַ פערריסענער ביי זיך, אַזאַ האַרטער. ער האָט קיין מאָל נישט קיין גוט וואָרט פאַר קיינעם.

„איך האָב שטענדיג צוגעזעהען, ווי זינאַ האָט זיך געהאַלטען פאַר איהם מיט מורא, ער האָט זי זעהר שלעכט בעהאַנדעלט, ער האָט זי זעלטען אויסגענומען. ער האָט זי קיינמאָל נישט געבראַכט אין געזעלשאַפט, ווי ער וואָלט זיך מיט איהר געשעהמט, פאַר וואָס, ווייס איך נישט, זי איז אַן אינטעליגענטע, אַנ'איידעלע פרוי, און אויב אַפילו נישט אַזאַ שעהנע, איז זי, ווייניגסטענס, זעהר אַנגענעהמע.

„איך האָב דיר שוין געזאָגט, אַז לואי האָט זעהר שטאַרק ליב געהאַט זיין שוועסטער, אויב מאָריס איז מיר נישט געווען צום האַרצען בין איך אָבער געווען צוגעלאָזען צו מיין שוועגערין, איך און לואי פלעגען אָפט זיך צוזאַמענקומען מיט זיי, אייך זאָג איז מיר נישט געווען געפעלען; דאָס וואָס מיין מאַן האָט זיך געהאַלטען אַזוי קליין, אַזוי בערשיידען אַנטקעגען אָט דעם אַדוואָקאַט, לואי איז טאַקע יונגער פון איהם, דאָך האָט ער נישט וואָס אַרונטערצופאַלען ביי זיך, ער איז פונקט אַזוי קלוג פונקט אַזוי געבילדעט ווי מאָריס, אויב אַפילו ער קאָן נישט אַזוי שעהן רעדען, אָבער מיין לואי איז אַ שטילער, אַ שרעקעוודיגער, און איך האָב איהם שוין נישט איין מאָל אויסגערעדט דערפאַר, זיין שוואַכקייט האָב איך אָבער אַרויסגעזעהען ערשט איצט, ווען עס האָט געטראָפען דאָס אומגליק מיט זיין שוועסטער, וועסט באַלד הערען, וואָס ער האָט געטון:

סילוויע האָט איצט מעהר נישט אויסגעזעהען אַזוי מיד ווי פריהער, איהרע אויגען האָבען בעקומען גלאַנץ, זי האָט זיך צעוואַרעמט פון איהרע אייגענע רייד און געוואָלט אַלץ דערצעהלען, נישט אויסלאָזען די מינדסטע קלייניגקייט, בערטאַס ביגיריגקייט איז געשטיגען, זי האָט געוואָלט ווייטער הערען.

— נו, נו, דערצעהל! — האָט זי אונטערגעיאָגט איהר חברטע ווען יענע איז אַ ווייל אַנטשוויגען געוואָרען.

— וואָס מעהר איך טראַכט וועגען דעם, וואָס זינאַ האָט אָפּגעטון, — האָט סילוויע ווייטער דערצעהלט — אַלץ ווייניגער קאָן איך עס פערשטיין וואָלט זי דעם בחור ליב געהאַט, וואָלט מיר אַלץ געווען קלאָר. ער איז אָבער געווען נישט מעהר ווי אַ צופעליגער בעקאַנטער. זי האָט זיך בעקאַנט מיט איהם ערגעץ אין אַ רעסטאָראַן און האָט איהם אַוועקגעפיהרט צו זיך אַהיים, זי האָט שפּעטער געוויינט פאַר מיר און האָט מיר דערצעהלט וואָס פאַר אַנ'אומגליקליך לעבען זי האָט געהאַט ביי איהר מאַן. ער האָט זי פערנאַכלעסיגט, האָט זיך נישט גערעכענט מיט איהרע געפיהלען און דאַ איז געקומען דער פרעמדער בחור, האָט גערעדט צו איהר אַזוינע צאַרטע רייד. וואָס זי האָט פון מאָריס'ן קיינמאָל נישט געהערט, — נו, האָט זי זיך פערלוירען... איך האָב זי אויסגעהערט און האָב מיטגעפיהלט מיט איהר, איין פרוי קאָן פערשטיין אַ צווייטע.

„אָבער הער, ווי לואי, אַנ'אייגענער ברודער, האָט געהאַנדעלט, אין אָנהויב האָט ער זיך אָנגעצונדען און נישט געוואָלט גאָר הערען פון איהר. ער האָט זיך אַפילו אָפּגעזאָגט זי צו זעהען, ווען זי איז געקומען צו אונז. אָבער איך האָב זיך געבעטען ביי איהם און ער איז געוואָרען אַביסעל ווייכער. ער האָט זיך געוואונדערט פאַר וואָס איך נעהם זיך אָן פאַר איהר, און האָט מיר אַפילו געזאָגט: „איך פערשטעה נישט אַ פרוי ווי דו...“

„זינאַס טרעהרען האָבען איהם געריהרט ער האָט צוגעשטימט איהר צו העלפען. צו געהן רעדען פאַר איהר מיט מאָריסען.

„אָבער מאָריס האָט זיך נישט געלאָזט רייד'ען, איך זאָג דיר, בערטאַ, ער איז אַ שרעקליכער מענש, זינאַ האָט פערוואונדעט זיין געוואַלדיגען שטאָלץ פון אַ מאַן און ער וויל זיך נוקם זיין אין איהר, נישט נאָר וויל ער אָפּגטן די פאַלשע פרוי, נאָר ער וועט זי, זאָגט ער, צוטרעטען, פערניכטען, זי איז נישט ווערט צו זיין אַ מאַמע און ער וועט איהר נישט לאָזען אַפילו אָנקוקען די צוויי קינדערלעך, דאָס געריכט וועט איהם אוודאי געבען גערעכט.

„און דאָס, פערשטעהסטו דאָך, איז פאַר זינאַן, דאָס ערגסטע אין דער גאַנצער געשיכטע: נישט צו קאָנען זעהען די קינדער! עס איז שרעקליך! איך, אויף איהר אָרט, ווייס איך נישט, וואָס איך וואָלט געטון!... איך וואָלט זיך, דאַכט זיך, מיט געוואַלט אַוועקגענומען,... איך וואָלט אַנטלאָפען מיט זיי אין עק וועלט...

„זינאַ האָט דערווייל גאָר נישט געטון, צו קריגען די קינדער, זי פיהלט זיך טאַקע שולדיג, האָט זי אָנגעבויגען דעם ק... מאָריס טון מיט איהר, וואָס ער וויל, זי האָפט אוודאי אַז מיט דער צייט וועט ער ווערען ווייכער, ער וועט זעהן, ווי אונטערטעניג זי איז, און אַז זי שטעלט זיך איהם נישט אַנטקעגען וועט ער אפשר נישט זיין אַזוי האַרט צו איהר.

„לואי איז אַוועק זיך דורכריידען מיט דעם ווילדען מענשען, ער קאָן דאָך, נאָך אַלעמען, נישט זיין אַזוי גרויזאַם צו דער מוטער פון זיינע קינדער... די קינדער זענען דאָך אין קיין זאַך נישט שולדיג — און פאַרוואָס זאָל ער זיי בעראַבען פון זייער מוטער? אַזוי האָט לואי געוואָלט רייד'ען, וואָס אָבער האָט לואי געטון? אָט וועסטו הערען...“

— אָבער איך זעה נאָך אַלץ נישט — האָט בערטאַ זי איבערגעשלאָגען, — וואָס די גאַנצע זאַך האָט צו טון מיט דיר, אוודאי איז עס אַ רחמנות אויף דיין שוועגערין, אָבער דו ביזט דאָך, דאַ אין גאַנצען אַ דריטע...

— איך בין נישט קיין דריטע, און עס האָט אַ סך צו טון מיט מיר, — האָט סילוויע געענטפערט. — צוליב מיין שוועגערין האָב איך גענומען קוקען אויף לואין מיט גאָר אַנדערע אויגען. דו ווייסט, ווי אַזוי איך האָב איהם ליב געהאַט. אָבער איצט איז די ליבע טויט און איך פיהל מיך אומגליקליך... איך האָב רחמנות אויף זינאַן, זי איז פאַר מיר אַן אומגליקליכע מוטער און עס טוט מיר וועה דאָס האַרץ פאַר איהר, אָבער לואי קוקט אויף דער זאַך גאָר אַנדערש, זיין שוועסטער'ס אומגליק, זעהט אויס, ריהרט איהם גאָר ווייניג. ער רעדט דערפון מיט אַזאַ גרינג האַרץ: „זי האָט זיך פערשולדיגט, — זאָגט ער צו מיר, — דאַרף זי טראָגען די שטראָף“.

„ווען ער איז צוריקגעקומען פון מאָריס'ן האָב איך גלייך דערקענט אַז ער האָט ביי איהם גאָר נישט אויסגעפיהרט, איך האָב פערשטאַנען פון זיינע רייד אַז ער האָט זיך נישט אָנגענומען פאַר זיין שוועסטער, ווי מען וואָלט בעדאַרפט ערוואַרטען פון אַ ברודער, פערקעהרט דער שוואָגער האָט איהם איבערגערעדט און בעקעהרט אויף זיין זייט, מאָריס האָט איהם געזאָגט אַז פריהער וויל ער קריגען דעם גט און דאָס פולע רעכט אויף די קינדער, דערנאָך וועט ער ערשט זעהען צי ער וועט ערלויבען זינאַן זעהן די קינדער, עס קאָן אפשר זיין, אַז יאָ.

„אַזוי האָט מיר לואי דערציילט, ווען ער איז געקומען אַהיים מיט מאָריסען, עס איז מיר געווען קלאָר, אַז ער האַלט מיטן שוואָגער.

„אָבער דאָס איז נאָך נישט אַלץ, לואי האָט מיר אויך געזאָגט, אַז ער האָט פערבעטען מאָריסען צו אונז אויף מיטאָג. ווען איך האָב געמאַכט אַ געוואַלד האָט ער מיר ערקלערט: „דו פערשטייסט, עס וועט זיין בעסער פאַר זינאַן. אַז מיר זאָלען נישט זיין צוקריגט מיט איהר מאַן, אַז ער זאָל אונז נישט בעטראַכטען פאַר שונאים, מיר דאַרפען זיך נישט אָפּפרעמדען פון איהם, מיר דאַרפען זיין גוט צו איהם שטעל זיך נאָר פאָר, ווי שרעקליך זינאַ האָט בעליידיגט זיין שטאָלץ, זי איז די שולדיגע און זי בעדאַרף ליידען דערפאַר...“

„איך האָב נישט געקאָנט גלויבען מיינע אייגענע אויערען, וואָס זאָגסטו נישט דערצו, איך זאָל עס אויפנעהמען ביי מיר אין הויז אַ מענשען, וואָס וויל בקמה נעהמען אין דער מוטער פון זיינע קינדער, וואָס פייניגט אַזוי שרעקליך אַ שוואַכע פרוי און טאָמער האָט זינאַ געהאַט פריהער וויל איצט איהר אייגענער ברודער זי נאָך מעהר ערנידעריגען, מאָריס וועט זיך דאָך אָנכאַפּען פאַר דער געלעגענהייט צו קאָנען דערנאָך זאָגען, אַז אַפילו איהר אייגענער ברודער אַנערקענט איהר שולד, איך האָב זיך געשטעלט אַנטקעגען, האָב געטענהט, אַז איך וויל נישט האָבען מאָריסען ביי זיך אין הויז, עס האָט מיר אָבער נישט געהאָלפען. לואי האָט זיך איינגעשפּאַרט און מיר געלאָזט וויסען אַז עס וועט זיין ווי ער וויל: מאָריס וועט זונטאָג, זיין אונזער גאַסט“.

„איך דערקען נישט לואין, ער איז געוואָרען גאָר אַנ'אַנדערער מענש, ער איז איינפערזיכטיג, ער האָט פערלוירען דעם צוטרוי צו מיר, פאַרוואָס? ווייל איך האָב איינגעזעהן מיט זיין שוועסטער. ער איז נישט אַזוי פערביטערט געגען זינאַן, נאָר ער וויל מיר ווייזען אַז אַ פרוי וואָס איז פאַלש איהר מאַן, פערדינט די שווערסטע שטראָף איך טראַכט אַפילו אַז ער האָט אומיסטנע איינגעלאַדען מאָריסען צו אונז, כדי מיך צו וואָרענען: היט זיך, מיין טייער ווייבעלע... זעהסט וואָס עס פּאַסירט מיט פאַלשע פרויען!„

„היינט אין דער פריה, ביים טיש, האָט ער מיר אַריינגעקוקט אין די אויגען, ווי ער וואָלט וועלען דערגעהן עפּעס אַ סוד וואָס איך בעהאַלט פון איהם... ער פערדעכטיגט מיך... ער זעהט אַרום אַ ביינער, אַ מרוק... „ווי קומט עס, וואָס דו האַלטסט מיט זינאַן? — האָט ער מיך היינט ווידער געפרעגט — אַזאַ פרוי, ווי דו...“ אַז איך האַלט מיט זינאַן, איז ביי איהם אַ סימן אַז איך בין אויך פעהיג איהם צו פעראַטען... איך זאָג דיר, בערטאַ, ס'איז ביי אונז אַ חורבן אין הויז... איך בין אַזוי צוטראָכען... איך בין געקומען צולויפען צו דיר, זיך אויסריידען דאָס האַרץ...“

אַ ווײַלע זענען די צוויי ווייבלעך געזעסען שטיל. דערנאָך האָט בערטאַ געזאָגט:

— די מענער זענען שרעקליך,... זיי זעהען ווערט, אַז מען זאָל זיי נאַרען... אָבער מען דאַרף זיין פאָרזיכטיג... זינאַ איז בעגאַנגען אַ גרויסע נאַרישקייט, וואָס זי האָט געבראַכט דעם בחור צו זיך אַהיים... פאַרוואָס איז זי נישט געגאַנגען מיט איהם ערגעץ אַנדערש?...

מאַמע־ערד שווייגט

(ענדע פון 9־טע זייט)

— ווי דו קוקסט מיך אָן, — האָט ירחמיאל פינטשוק גערעדט אויף דער זייט פון באַנערן, קעגענאיבער, — בין איך דאָ מיט מיינע זיהן פון הימעל נישט אַראָפּגעפאַלען. שוין באַלד הונדערט יאָהר ווי מיינע זיידעס זענען געקומען צו דער ערד. איך בין אַזאַ גוטער פויער ווי איהר אַלע דאָ. כאָטש מיט קיין עשירות האָב איך זיך נישט געקענט בערימען, טאַקע דערפאַר, ווייל מיר זענען געווען יודען. דאָס שטיקעל ערד איז אונזער דאָרף אַרום קיעוו איז געווען קאַרג, ווייל מעהר האָט מען נישט געטאָרט צוקויפען. אַלע אין אונזער דאָרף האָבען געפראַצעוועט און די ערד ליב געהאַט. נו, זענען מיר געווען אַלע יאָהרען גרוים אין די אויגען ביי אונזערע שכנים, אוקראַינער, אין די פאַנראַמען־טעג האָבען זיי זיך צו אונז אַראָפּגעלאָזען און האָבען נישט נאָר אונזערע שטיבער ביז'ן פונדאַמענט אַראָפּגעריסען, נאָר אַפילו די ברונען פערשאָטען! אַי. איך זאָג: איך! ווען די ערד וואָלט געעפענט איהר מויל, וואָלט זי פערשאָלטען אונזערע שכנים, נישט־פערגיבער!...

— רויבט דאָס אָנגעהויבען! — האָט לענין בעפוילען צו די אָרימע מאַסען, יודען און נישט־יודען! זיין שטים איז אַזוי גוט ווי די שטים פון מאַמע־ערד.

יוסף האָט עס כמעט ווי אויסגעשריגען. עס האָבען אַלע צו איהם געווענדט די אויגען. בערע האָט געפיהלט, ווי פון זיינע ליפּען האָט עס יוסף אַראָפּגעכאַפּט; עפּעס אַזעלכעס האָט ער געוואָלט זאָגען; און איהם איז דעריבער איצטער שווער געווען פון דעם אָנצוהויבען.

— דערמאָהן נישט די פאַנראַמען, — האָט דודעבקאָ אָנגעהויבען מיט אַ הייזעריגער, באַסאָווער שטימע, — גנאָס געווען, איז געווען... מיר האָבען שטענדיג פערשטאַנען, וואָס די מאַכט האָט פון אונז פערלאַנגט, ווען די מאַכט אין פּעטערבורג האָט געהייסען „דאָקוטשען“ די יודען — האָט מען אויסגעפאָלגט. די שטים פון דער מאַכט איז ווי די שטים פון גאָט, איצטער וויל די מאַכט, יודען זאָלען אויך האָבען אַ ווינקעל ביי דער ערד, — איז רעכט... וואָ־ום, אויב איך וויל, קען איך זאָגען, אַז צו אייך איז איצטער אָך־און־וועה, מאַ־כאַ־כאַ... איך לאַך מיט גאַל, אַז איך זעה אייך, ווי איהר מאַטערט זיך און ווערט אויסגעטריקענט. איך מיין עפּעס אַנדערש; אויב עס איז שוין געקומען צו רייד, האָב איך הויך און אָפען:

איהר האָט נישט בעדאַרפט לאָזען, מען זאָל שוין געקומען צו רייד, זאָג איך הויך און אָפען: בהמות דעפטשען דעם גבאי אין שטאַל... יאָ, טאַוואַרישטשי. די היינטיגע מאַכט האָט אייך צודעפטשעט; צי האָט איהר דען אַ פּנים, ווי איהר האָט געהאַט אין שטאָט?

מיט דעם האָט זיך דער גרויסער וויכוח געענדיגט. בלעע — מהוו — האָבען די שאָף און רינדער זיך דורכגעשמועסט, ווען מען האָט זיך געטריהערט פון אַ־ט.

ווען די שונאים האָבען זיך דערווייטערט פון ערד־חלק, איז ביי דער מעהרהייט גרינגער געוואָרען אויפ'ן האַרצען.

— „מאַמע־ערד שווייגט...“ אָך, ווי אמת דאָס איז!

דאָס האָט יוסף ראַטנער כמעט נאָר אויסגעשריגען און פערקרימעוועט צוריק אין פעלד. זיינע הייס־געוואָרענע בליקען האָט דאָס גרינע פעלד געפיהלט.

רוסישע שוואַרצע־מאָה'ניקעס

אין פערשידענע לענדער העצען יעצט צו פּאָגראָמען אויף יודען

(ענדע פון 10־טע זייט)

בערלין האָט פּלוצים דערזעהען אויף די גאַסען רוסישע היטלעראָווצעס מיט זייערע בעזונדערע צייכענס און אוניפאָרמען. פּאַראַיאָהרען דעם 1־טען מאַי האָבען די דאָזיגע כוליגאַנישע אָרגאַניזאַציעס מאַרשירט אין דער גרויסער היטלער־דעמאָנסטראַציע אונטער זייערע פאָהנען. מען האָט פון בערלין צושיקט אַגענטען אין אַלע לענדער, וואו עס זענען נאָר פאַראַן רוסיש־עמיגראַנטישע אָרגאַניזאַציעס. אום צו פערווירקליכען די גרויסע אידעע און דעם גרויסען רוף: „רוסישע כוליגאַנעס פון אַלע לענדער און קלאַסען פעראייניגט אייך!“

ווען די היטלער־רעגירונג האָט זיך יעצט אויסגעניכטערט אין אַ סך פראַגען איז אויך געקומען די אויסניכטערונג אין בעצוג צו זייערע רוסישע תלמידים. חוץ דעם האָט דער סאָוועטישער פערטרעטער אין בערלין, כינטשוק, אָנגעהויבען פּראָטעסטירען געגען דעם, וואָס די היטלער־רעגירונג שטיצט די רוסישע ווייס־גוואַרדייאישע בעוועגונג. ווי היטלער האָט פערכאַפּט די מאַכט, האָט די סאָוועטען־רעגירונג געלעבט זעהר גוט מיט דער היטלער־רעגירונג. און גראָד אין די טעג, ווען מען האָט טויזענדער קאָמוניסטען, סאָציאַל־דעמאָקראַטען און יודען פערשלעפּט אין די מאָרד־קאַזאַרמעס, וואו אַ סך פון די פערשלעפּטע זענען טאַקע אומגעקומען, — אָט אין די דאָזיגע פינסטערסטע און שענדליכסטע טעג פון דער היטלער־הערשאַפט, האָט די סאָוועטען־רעגירונג בעניַיט איהר אָפּמאַך מיט דייטשלאַנד. היטלער איז דעמאָלט געווען אַליין, אייזאָלירט, אָפּגעטיילט פון דער גאַנצער וועלט, און מען האָט אויף היטלערס דייטשלאַנד געקוקט. היטלער האָט דאַן פערבאָטען די רוסישע היטלעראָווצעס צו בילדען און אָרגאַניזירען מיליטערישע רעגימענטען אין דייטשלאַנד. ער האָט אויך פערבאָטען זייער אָרגאַניזאַציע און זייער צייטונג.

דאָס אַלץ איז געווען פאַר דער וועלט, אָבער אין בעהעלטעניש האָבען די רוסישע קאָנטר־רעוואָלוציאָנערע ווייס־גוואַרדייאישע אָרגאַניזאַציעס ווייטער עקזיסטירט, האָבען אַרויסגעגעבען ביכער און צייטונגען מיט פערשידענע נעמען, ווי „וואַך אויף, רוס!“, „שטעה אויף רוסלאַנד!“ זיי האָבען ווייטער געפיהרט זייער טעטיגקייט. ווייטער בעקומען געלד שטיצעס פון דער היטלער־רעגירונג, ווייטער אַרום געשיקט אַגענטען איבער דער וועלט צו פעראייניגען אַלע רוסישע כוליגאַנעס. ווייטער געפּרעדיגט אַ מיליטערישע אַריינמישונג אין רוסלאַנד און אַנטיסעמיטיזם.

איצט קאָן מען טאַקע טרעפען אומעטום, היטלערישע אָרגאַניזאַציעס פון רוסישע פאַשיסטישע קעס און כוליגאַנעס. די בעשטעהען מעהרסטענטייל פון געוועזענע אָפיצירען, גענעראַלען, פּראָקוראָרען, ווייבער־באַטאַרען, אויספּראַוועניקעס פון קרעבים און נאָהענטע פון די דאָזיגע אַלע איבערגעבליבענע פון איהרער צאַרישער רוסלאַנד, און דער עיקר פון גאָר, גאָר אַ סך אַוואַנטוריסטען און פּראָוואָקאַטאָרען שפּיאָנען און סתם טונקעלע פערדעכטיגע פערשוינען. וואָס פּוכפּען זיך אין דעם זומפּ, אין יעדען ווינקעל, זיי אַלע פערשפּרייטען איצט אומעטום דעם גיפטיגסטען פּאָגראָם אַנטיסעמיטיזם.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
יח
1
סיון תרצד

יוני

זון-אויפגאנג 3.23
זון-אונטערגאנג 7.44

ליכט-צינדען: 7.29

נאר דעם וואהל-יריד

ווי לאנג דארף עס דויערן ביז דער נייער שטאט-ראט ווערט גילטיג און בעשטעטיגט

(א) דער אפיציעלער רעזולטאט פון די שטאט-ראט-וואהלען, וואס מיר האבען געכטען אנגעגעבען וועגען דער פערטיילונג פון די בע-זונדערע גרופען און מאנדאטען זענען געכטען לעבעדיג קאמענטירט געווארען אין דער שטאט.

לויט ווי מיר דערוויסען זיך, וועלען די וואהלען — אויב עס וועט נישט ארייגעטראגען ווערען קיין פראטעסט — בעשטעטיגט ווערען דורכ'ן לאדזשער וואיעוואדע, און דער שטאט-ראט וועט זיך, אין הסכם מיט'ן רעגולאמין, פערזאמלען אין משך פון א חודש זינט עס וועט פערעפענט-ליכט ווערען אנ'אפיציעלע מעלדונג וועגען דעם רעזולטאט פון דער אפשטימונג, וואס וועט פו-נאנדערגעקלעבט ווערען אין שטאט דעם 2 ד. ח. וואס הייסט, אז דער שטאט-ראט וועט זיך צוזאמענקומען שפעטסטענס ביז'ן 2 יולי ה. י.

* * *

אין הסכם מיט'ן וואהל-רעגולאמין קאן מען אין משך פון 7 טאג נאכ'ן פערעפענטליכען דעם אפיציעלען קאמוניקאט, ד. ה. פונ'ם 2 ביז'ן 8 יוני ה. י. אפגעבען אויף די הענד פונ'ם פאר-זיצער פון דער הויפט-וואהל-קאמיסיע (אין די אמט-שעה'ן) פראטעסטען געגען די וואהלען. אין פערלויף פון די קומענדע 3 טעג מאכט אויס דער הויפט-וואהל-קאמיסאר די בעלייגטע פרא-טעסטען און צוזאמען מיט זיין מיינונג שיקט ער זיי איבער צו דער מאכט, וואס פעראורדענט די וואהלען, ד. ה. צום וואיעוואדע, וועלכער נעהמט אן די ענטשפרעכענדע בעשלוסען.

עס דארף בעמערקט ווערען, אז די פרא-טעסטען אין דעם אויבען-אנגעוויזענעם טערמין קאנען אנגעמאלדען ווערען דורך אזא צאהל וועה-לער פון א געוויסען קרייז (300 פערזאן), וואס איז בערעכטיגט צו אנמעלדען קאנדידאטען-ליסטעס.

די פראטעסטען קאנען בעלייגט ווערען בלויז שריפטליך.

עס דארף בעמערקט ווערען, אז דאס ארייג-טראגען פראטעסטען געגען די וואהלען האלט אויף דאס קאנסטיטואירען זיך פון ניי-געוועהלטען שטאט-ראט.

אין הסכם מיטן וואהל-רעגולאמין, קאן די אויפזיכטס-מאכט בטל מאכען וואהלען:

1) אויב ס'וועט פעסטגעשטעלט ווערען, אז אין דעם בעגעבענעם וואהל-קרייז איז אנגעווענדט געווארען שוחד, אדער אנ'אנדער איבערשרייטונג און די דאזיגע פערברעכענס האבען משפיע גע-ווען אויף דעם אויסגאנג פון די וואהלען.

2) אויב די וואהלען זענען אדורכגעפיהרט געווארען נישט אין הסכם מיט די פערפליכטענדע פארשריפטען און די פארגעקומענע אפווייכונגען האבען משפיע געווען אויף די וואהלען.

אין פאל ווען עס וועלען בטל ווערען די וואהלען אין בעצוג צו בעזונדערע ראטמענער פון אמט אדער מחמת די ארייננטראגענע פראטעסטען, טרעטען ארייין אויף זייערע ערטער, לויט דער רייה, פערטרעטער, און אין פאל די וואהלען ווע-רען געפסלט אין גאנצען קרייז, פעראורדענט די מאכט נייע וואהלען פאר דעם דאזיגען קרייז, וועלכע מוזען פארקומען אין משך פון 14 טאג נאך דער פעראורדענונג.

די נייע וואהלען קאנען פארקומען אויף די זעלבע יסודות, וואס די פריהערדיגע, אבער מיט דעם תנאי, אז די רשימה פון די וועהלער מוז געענדערט ווערען דורך דער וואהל-קאמיסיע, מחמת דער בעגרינדעטער רעקלאמאציע.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז ביז די וואה-לען ווערען גילטיג און בעשטעטיגט דורכן וואיע-וואדע, ווערען די הויפט-וואהל-קאמיסיע און די קרייז-קאמיסיעס אנערקענט פאר נאך עקזיסטירענדע, און עס בלייבען גילטיג זייערע זיך-ערטער.

ווער וועט זיין שטאט-פרעזידענט?

דער געכטיגער „קורירער לודזקי" גיט איבער, אז אין די ענדעקישע קרייזען ווערט ארויסגערוקט אויפן אמט פון לאדזשער שטאט-פרעזידענט די קאנ-דידאטור פון איצטיגען ציטווייליגען פויזנער פרע-זידענט ראטייסקי. די קאנדידאטור פון פרעז. ראַ-טייסקי ווערט ארויסגערוקט צוליב דעם וואס די ענדעקעס אין לאדז האבען נישט אויפן ארט קיין פאסענדען פערזאן אויף דעם דאזיגען אמט.

ספארטלער!

דויערהאפטיגקייט, מוסקולען און ביינער שטארקט [ההאבער-קאסט.

ווער צווייפעלט דערין? דער קען זיך איבערצייגען, אז פערד בעקומען נישט קיין ווייץ גערשט אדער אנדערע תבואה נור האבער.

קנאר-האבער-פלאקען איז נאך א צעהן פיגער פראקטיק אויסגעארבייט אין א פארם, וואס איז אמבעסטען פארן [מענשליכען ארגאניזם.

פאבאר פון יאהרגאנג 1913

היינט, פרייטאג דעם 1-טען יוני 8 אין דערפריה דארפען זיך שטעלען צו דער מילי-טער-איבערזיכט פאר דער פאבאר-קאמיסיע, נומ. 1 (פיעטריקאווער 89) די פאבאר-פליכטיגע פון יאהר-גאנג 1913, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 5 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

P. Sz.

פאר דער פאבאר = קאמיסיע, נומער 2 (פיעטריקאווער 89) קווער-אפיצינע, צווייטער שטאק, די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1913, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פונ'ם 10-טען קאמיסאריאט מיט די אנפאנג-אותיות:

פון S ביז Z איינשליסלעך

און פון 12 קאמיסאריאט מיט די אותיות

A B C

פאר דער פאבאר - קאמיסיע נומער 3 פיעטריקאווער 165) די פאבאראוועס פון יאהר-גאנג 1911, קאט. B און וואוינען אויפ'ן שטח פון 12-טען, 13-טען און 14-טען קאמיסאריאטן

אויף אלע אותיות:

מארגען, שבת דעם 2-טן יוני ה. י. 8 אינ-דערפריה דארפען זיך שטעלען צו דער מיליטער-איבערזיכט פאר דער פאבאר-קאמיסיע נומער 1, (פיעטריקאווער 89) די פאבאר-פליכטיגע פון יאר-גאנג 1913, וואס וואוינען אויפן שטח פון 5 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

R Sch S Ś

פאר דער פאבאר - קאמיסיע נומער 2 (פיעטריקאווער 89) קווער-אפיצינע צווייטער שטאק די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1913, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פונ,ם 12 קאמיסאריאט מיט די אנפאנג-אותיות:

D E F G H Ch I J K L Ł M

פאר דער פאבאר-קאמיסיע נ' 3 (פיעטריק. 165) די פאבאראוועס פון יאהרגאנג 1911 און 12 קאט B און וואוינען אויפן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 קאמיסאריאטן און וועלכע האבען זיך צוליב א קראנקהייט, אדער אנ'אנדער וויכטיגער סבה נישט געקאנט שטעלען

די פאבאראוועס דארפען האבען ביי זיך א פערזענליכען דאקומענט, אדער אנ'אויטענטיש-קייט-שיין מיט א פאטאגראפיע, א רעגיסטראציע-שיין, אנ'אדראטשעניע-קארטע, א שול-שיין און א פאך-בעשטעטיגונג.

מיט א ברעכער - שטאנג איבער'ן קאפ

געהיימנישפולער אנפאל אויף אנ'18-יעהריגען יודישען בחור

(2) צהערנכטען בייטאג איז אדורכגעפיהרט געווארען א בלוטיגער אנפאל אויף 6 שיערפיען-גאס נעבען נומער 10.

אין דעם דאזיגען הויז וואוינט ביי זיינע עלטערן דער 18-יעהריגער משה ראזנער — א געוועלבערס א זוהן.

ווען זייגער 4 נאך מיטאג איז דער בחור ארויס פון טויער, איז צו איהם פלוצים צוגעלאפען עפיס א פערשוין און אנגעהויבען צו בעלייגען איהם מיט אנ'אייזערנעם ברעך-שטאנג איבערן קאפ.

אז ראזנער איז א פערחלשטער און א בע-גאסענער מיט בלוט אנידערגעפאלען אויף דער ערד, האט דער ווילדער כוליגאן אויסגענוצט דעם טומעל, וואס ס'האט זיך געמאכט אין גאס און איז שנעל אנטלאפען.

פאגאטאוויע האט דעם ערנסט-פערוואונדע-טען יודישען יונגענמאן ערטיילט ערשטע הילף, און, אויף דער בקשה פון זיינע עלטערן איבער-געלאזט איהם אינדערהיים.

פאליציי פיהרט אנ'ענערגישע אויספארשונג.

* * *

(א) אויף דאבראבשיקאוו 23 איז שטארק צושלאגען געווארען דורך זיינע שכנים א געוויסער פאוועל זייבערט.

פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

דער נעכטיגער יום-טוב „באזשע טשיאלא"

(2) אין שייכות מיט'ן נעכטיגען יום-טוב „באזשע טשיאלא" זענען פארגעקומען א רייה גאטעס-דינסטען, און עס איז אדורך א גרויסע פראצעסיע מיט הייליגע בילדער, אין וועלכער עס האט זיך בעטייליגט אנ'ערך 10 טויזענד מאן.

דער נעכטיגער טאג אין שטאט איז אדורך רוהיג.

די מיליטער-איבונגען און די לעהרער. וואס בעזוכען וואקאציע-קורסען

(2) לויט ווי מ'אינפארמירט אונז פון שול-אינספעקטאריאט וועלען די לעהרער, וואס בע-זוכען די וואקאציע-קורסען נישט בעפרייט ווערען פון די מיליטער-איבונגען, אזוי אז עס איז א לחלוטין איבעריגע זאך דאס אנגעבען ביטעס וועגען דעם ענין.

ליקווידירט דעם שטרייק אין דער זגערזשער מאנופאקטור

(2) נאך א קאנפערענץ, וואס איז צהער-נעכטען פארגעקומען אינ'ם זגערזשער פאליציי-קאמיסאריאט, איז ליקווידירט געווארען דער שטרייק אין דער „זגערזשער מאנופאקטור".

די ארבייטער זענען צוריקגעקעהרט געווא-רען זייערע אלטע רעכט, און זיי זענען שוין נעכטען צוגעטראטען צו דער ארבייט.

לאדזער יוד בעקומט די העכסטע אויס-צייכנונג פון רומענישען קעניג

פאר זיינע פערדינסטען ביים ענטוויקלען די רומע-נישע טעקסטיל-אינדוסטרי

לויט א דעקרעט פון רומענישען קעניג פון 18 מאי 1934 נומער 1440 איז דער לאדזער טעקסטיל-פאכמאן ה' דוד ראזענבערג אויסגעצייכענט געווארען מיט דער העכסטער אויסצייכנונג פון דער ערשטער קלאס פאר זיינע פערדינסטען ביים ענטוויקלען די טעקסטיל-אינדוסטרי אין רומעניען.

דאס איז דאס ערשטע מאל ווען א פוילישער יוד זאל בעקומען אין רומעניען אזא הויכע אויס-צייכנונג.

ה' דוד ראזענבערג איז א לאדזער, פון לאדז איז ער אנגאזשירט געווארען קיין טשערנאוויץ אלס דירעקטאר אין איינער פון די גרעסטע רומענישע טעקסטיל-אונטערנעהמונגען, דאן איז ער געווארען זעלבסטשטענדיג און האט דער ערשטער אנגעהוי-בען אויסצוארבייטען טיכער פאר רומעניען. אויף דעם דאזיגען געביט האט ער פאר רומעניען גרויסע פערדינסטען און דערפאר אזוי הויך אויסגעצייכענט געווארען דורכן רומענישען קעניג.

ארעסטירט נאך 2 פערשפריי-טער פון פאלש געלד

(2) אין צוזאמענהאנג מיט'ן ענטדעקטען פאבריקעל פון פאלש געלד אויף פשענדזאלניאנא 97 און דעם ארעסט פונ'ם געלד-פעלשער פראנ-טשישעק לוטשאק (פון וואצלאווא 9), איז איצט אויך ארעסטירט געווארען דאס פארפאלק מאריאנא און יוזעף טלאקינסקי — אינהאבער פון א קאלא-ניאל-געוועלב אויף נאפיורקאווסקיעגא 74, וועלכע האבען דאס פאלשע געלד פערשפרייט.

Dr. REICHER

פאלודניאווא 28, טעל. 201-93

ספעציאליסט

פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג.

סעקסועלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען

נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 5–8 אווענד.

וויכטיג פאר אלע!

לאמפען-פאבריק

א. ריידער

פילסודסקיעגא 66 (ווסכאדניא)

טעל. 167-64

נעהמט אן צו פערניקלען, פער-זילבערן (פלאטערירען), אקסידי-רען און ז. ו. אלערליי זאכען פון הויזליכען געברויך (ווי לעמפעל, גאפעל א. ז. ו.) ווי אויך פון טעכנישען געברויך. :::

! פרייזען צוגענגליך !
! אויספיהרונג סאליד !

פאבריקס-לאגער:

פילסודסקיעגא 56, טעל. 167-64

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראנק.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאג און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל

בעפאר איהר פאהרט אויף ערהאלונג

קויפט איין די נייעסטע פערפומען, ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט-זייפען, זאווי אלערלעי מאדערנסטע קאסמעטיק צו פאבריקס-פרייזען אין דער בעקאנטער און רענאמירטער

פערפומעריע

י. דרוקער

5 זאוואדזקא 5

טעל. 175-92

הורט און דעטייל!

רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

טרויעריגע לאַגע און טרויעריגערע פערספּעקטיווע נאָך פון יודען אונטער דעם נייעם לעטישן רעזשים

מאַסען-אַרעסטען צווישען ציוניסטען-סאָציאַליסטען און „בונד". — ווי ווערט מען פּטור פון יודישע דאָקטוירים אין די קראַנקען-קאַסעס? — אַרעסטען-כוואַליע צווישען יודישע לעהרער. — חורבן פון יודישען שול-וועזען. — דער פּזמון „לעטלאַנד פאַר לעטען"

וואַרשאַ, (יט"א). אַ גלויבענסווירדיגע פּער־זאָן, וואָס איז אָנגעקומען פון לעטלאַנד, האָט איבער־געגעבען דער יודישער טעלעגראַפען־אַגענטור די לעצטע ידיעות וועגן דער לאַגע פון די יודען אין לעטלאַנד אונטערן נייעם רעזשים.

לכתחילה האָט מען געמיינט אַז מיטן אַרעסטי־רען די פיהרער פון דער לעטלענדישער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע וועלען די נייע מאַכט־האָבער זיך בּאַ־רוהיגען, ווייל דערמיט איז דאָך שוין אויסגעמיטען געוואָרען די מעגליכקייט פון אַ־גאַנצען אַ ווידער־שטאַנד דעם נייעם רעזשים, די, וואָס האָבען אַזוי געמיינט האָבען אָבער געהאַט אַ טעות, ווארום ערשט איצט האָט זיך אין גאַנץ לעטלאַנד אָנגעהויבען די אמת'ע אַרעסטען־כוואַליע.

מען אַרעסטירט נישט בלויז די הויפּט־פיהרער פון דער סאָציאַל־דעמאָקראַטיע און „בונד" נאָר אַפילו אַזעלכע מיטגלידער, וואָס האָבען אין דער פּאַרטיי געשפּילט גאָר אַ קאַפּע ראָל, זענען לעצ־טענס בכלל נישט געווען אַקטיוו אין פּאָליטישען לע־בען, אַ בעזונדערס גרויסען פּעינעהם האָבען די אַ־רעסטען אָנגענומען אויף דער לעטישער פּראָווינץ, וואו מען פערשפּאַרט היגמער די קראַנקעס יודען אייניג וואָס האָט גאָר אַ שייכות צו דער לינקער בע־וועגונג.

אין די ערשטע טעג נאָך דער איבער־קעהרעניש האָט מען די צ.ס.־טוער, למשל, נישט גע־רירט, מען האָט אַפילו געהאַט דורכגעפיהרט אַ הויז־זוכונג אין הויפּט־לאָקאַל פון דער צ.ס.־פּאַרטיי אין ריגע „ביאַ־ליק־קלוב", ווי אויך אין די לאָקאַלען אין מעהרערע פּראָווינץ־פונקטען., מען האָט אָבער דאָרט קיין שום פערדעכטיגעס נישט געפונען און מען האָט גע־מיינט אַז דערמיט איז דער ענין ערלעדיגט. עס זע־נען אָבער אַוועק אַ פּאָר טעג און פון אומעטום האָט מען אָנגעהויבען בעקומען בשורות וועגן אַנ'אמתן טעראָר, וואָס האָט אַרומגענומען די גאַנצע לעטי־שע פּראָווינץ און אַלס קרבן פון טעראָר זענען גע־פאַלען אויך צענדליגער יודען, מיטגלידער פון „בונד" און צ.ס. בעזונדערס וועלען גערודפט די אַלטע יודען, וואָס האָבען פערנומען פעראַנטוואָרט־ליכע פּאָסטענס אין די זעלבסטפערוואַלטונגס־אָרגאַ־נען, די ווערען אַלע איינער נאָכן אַנדערן אַרעס־טירט און די־עד'ע פּאָסטענס ווערען איצט זיכער בע־זעצט ווערען מיט לעטען, אַזוי, למשל, איז אַרעס־טירט געוואָרען דער יודישער וויצע־שטאָט פּרעזי־דענט פון קרעסלאַווקע, עלטאַפּאַן, דער מיטגליד פון דווינסקער מאַגיסטראַט מאַסקין און ראַטמאַן פון דווינסקער שטאָט־ראַט לעווין, (ביידע בונדיסטען), דער פּאַרזיצער פון וועליאַנער שטאָטראַט לייב לו־באַן, ראַטמאַן פון פרידריכשטאַטער שטאָטראַט סאַ־באַקמאַן, וויצע־שטאָט פּרעזידענט פון האַזנדאָט וואולף הירשהאָרן, דער מיטגליד פון מאַגיסטראַט אין לודזין, לייב אַסבאַנד (בונדיסט), ראַטמאַן פון קרייסלאַווקער שטאָט־ראַט יצחק כץ, ראַטמאַן פון בויסקער שטאָט־ראַט לעווענשטיין, וויצע־שטאָט־פּרעזידענט פון וואַרקליאַן, סעגאַל און פיל אַנדערע.

דאָס זענען נאָר עטליכע נעמען פון אַרעס־טירטע, וועלכע מען האָט צופעליג געקענט אויפצעה־לען איז דער לעטישער פּרעסע די לעצטע דרוקט איצט טעגליך גאַנצע רובריקען מיט נעמען פון די אַרעסטירטע צווישען וועלכע מען שטויסט זיך אַז אויף טריט און שריט אויף יודישע נעמען. עס איז קיין ספק נישט, אַז וועגן פיל אַרעסטירטע ווערט אין דער פּרעסע נישט דערמאָנט אַ וואָרט. מען ווייס שוין איצט אַז עס זענען פאַראַן שטעטלער אין וועל־כע עס זענען אַרעסטירט געוואָרען כמעט אַלע מיטגלי־דער פון „בונד", און צ.ס. בלויז אין פינף טעג האָט מען אין דער לעטישער פּרעסע געקענט אויסצעהלען אַנ'ערך אַכציג נעמען פון אַרעסטירטע יודען. מען דאַרף אָננעהמען אַז די צאָהל אַרעסטירטע יודען אין לעטלאַנד איז אַ סך גרעסער און גרייכט אין די הונדערטער.

אין ריגע איז אַרעסטירט כמעט דער גאַנצער צ.ק. פון „בונד", בראש מיט ראַבינאָוויטש, געוו., סיים דעפּוטאַט. דר. מייזעל. דעם אַלטען רעוואָלוציאָנער סערגיי—ברוין, דיין ברודער ישראל ברוין, (אַ לעה־רער אין דער ריגער יודישער שטאַטישער גימנאַ־זיע), באַרלאַש, מיכעלסאָן, א.. פון צ.ס. האָט מען אין ריגע דערווייל אַרעסטירט דעם לידער פון דער פּאַרטיי, געוו. סיים־דעפּוטאַט פּראָפ. מ. לאַזערסאָן, און דעם ביטען מאַי־קאָמיטעט פון דער צ.ס.־פּאַרטיי.

אַלגעמיינע בעדויערונג און פערוואונדערונג האָט אַרויסגערופען דער אַרעסט פון זעהר חשובן ציוניסטישען עסקן מיטגליד פון ציוניסטישען אַק־ציאָנס־קאָמיטעט פּראָפּ. לאַזערסאָן ער איז לעצטענס געווען איינגעאַנצען וויט פון אַלגעמיין־פּאָליטישען לע־בען און האָט זיך איינגעאַנצען אָפּגעגעבען מיט זיין פּריוואַט־פּראַקטיק אַלס אַדוואָקאַט און מיט דער ציוניסטישער טעטיגקייט, נישט ווייניגער איז מען איבעראַשט צוליבן אַרעסט פון אַלטען פּערזענ־ליכען בונד־טוער סערגיי—ברוין, אויך ער איז אין די לעצטע יאָהרען מחמת זיין שוואַכען געזונד־צו־שטאַנד נישט אַקטיוו אין דער פּאַרטיי.

דער מיניסטער־פּרעזידענט און איצטיגער מושל פון לעטלאַנד אולמאַניס אונטערשטרייכט ביי יעדער געלעגענהייט אַז די נייע מאַכט וועט זיך נישט נוקם זיין פאַר אַלטע „חטאים" דאָס זענען אָבער קענטיג בלויז ווערטער. ווייל פּאַקטיש קומט איצט פאַר אין גאַנצען לאַנד אַ מיאוס אָפּרעכענען זיך מיט יודען איבעם, וואָס שטעהט מחוץ פון איצטיגען רע־גירונגס־לאַגער, בעזונדערס בעמיהט זיך דאָס אויף יודען און עס איז גאָר קיין ספק נישט, אַז דער יודישער מאָמענט שפּילט דאָ ווייט נישט די לעצטע ראָל.

אין די לעצטע טעג איז אַלעמען אויפגעפאַלען געוואָרען די גרויסע צאָהל אַרעסטירטע יודישע קראַנ־קען־קאַסע דאָקטוירים איז די ווייל מען פּט שטייט דעם „ביפּערען זיך" פון די דאָזיגע אַרעסטען וועט קלאָר, אַז דערמיט איז מען אויסען פּטור צו ווערען פון די יודישע דאָקטוירים אין די ריגער קראַנקען־קאַסעס., סתם אָנהויבען פערווירקליכען דעם „אַ־ער־פּאַראַגראַף" איז פאַר אַזאַ קליינינקער מלוכה־ווי לעטלאַנד נישט איינגאַנצען בעקוועם, האָט מען צו געמאַכט אַזאַ מין מיטעל. מען אַרעסטירט מיטאַמאָל עטליכע יודישע קראַנקען־קאַסע־דאָקטוירים, כלומרשט פאַר „פּאָליטישע נישט־כשרקייט", אַזוי אָבער ווי מען קען דאָך די קראַנקע נישט איבער־לאָזען אָהן דאָקטוירים, וועט מען אויף זייער אָרט בע־שטימען לעטען און אויף דעם וועג וועט מען אין די קראַנקען־קאַסעס גאָר לייכט פּטור ווערען פון דער „יודישער השפּעה" וועגען וועלכער די לעטישע אַנטיסעמיטישע פּרעסע האָט די גאַנצע צייט אַזוי פיל געליאַרעמט.

גאָר אייגניכען וועט מען זיך, ווי עס שיינט, נעהמען אויך צום יודישן לעה־ער און דערמיט וועט מען אַ תּל מאַכען פון דער יודישער שול אין לעט־לאַנד, וועלכע איז מיט אַזוי פיל מיה אויסגעבויט געוואָרען און האָט געהאַט אַ שם אין דער גאַנ'ער יודי־שער וועלט מיט איהר מוסטער־האַפטער אָרגאַניזאַציע. וועגען דעם האָט שוין גענעבען אָנצוהערען דער רע־גירונגס־אָפּיציאָז „בריוועזעמע", די צייטונג שרייבט אַז דער מיניסטער־פּרעזידענט אולמאַניס און דעם בילדונגס־מיניסטער אַדאַמאָוויטש האָט בעזוכט אַ דעלעגאַציע פון לעטישע בילדונגס־טוער, וועל־כע האָט די איבערגעגעבען אַ מעמאָריאַל מיט אַ רייהע אָנווייזונגען ווי אַזוי עס דאַרף להבא אויסזעהן דאָס שול־וועזען אין לעטלאַנד, איינער פון די וויכ־טיגסטע פונקטען איז אַז „פּרעדיגער און אָנהענגער פון מאַרקסיזם" טאָרען נישט זיין קיין לעהרער. אין בעשטאַנד פון דער דעלעגאַציע זענען אַריין פּער־זאָנען וואָס שפּילען אַ גרויסע ראָל און האָבען אַנ'־איינפלוס אויף די איצטיגע רעגירונגס־קרייזען. מען צווייפעלט נישט דעריבער אַז זייער פאָדערונג וועט גענומען ווערען אין אַכט און זי וועט זיכער פיגורי־רען צווישען די פונקטען פון נייעם שול־געזעץ, וועלכען דער מיניסטער־קאַבינעט קלויבט זיך איינ־גיכען אָנצונעהמען, דאָס וועט בעדייטען אַז מען וועט אָנהויבען מאַסענווייז פּטור'ן לעהרער אויך פון די יודישע שולען, וואָרום די ווערטער „פּרעדיגער, און אָנהענגער פון מאַרקסיזם" קען מען טייטשען גאַנץ ברייט.

דאָס וועט ברענגען צום שליסען אפשר דעם גרעסטען טייל יודישע שולען וועלכע וועלען פשוט בלייבען אָהן לעהרער און דאָס אייגענטליך איז דאָך אויסען די איצטיגע מאַכט וועלכע גיהט בויען אַ „ביי נאַציאָנאַל לעטלאַנד", ערשט די טעג האָט מען אַרעס־טירט און בעזייטיגט פון זיין פּאָסטען אַלס שול־פערוואַלטער דעם פאָרזיצער פון דער יודישער לעהר אָרגאַניזאַציע מענדעל מאַרק.

נישט קיין פרעהליכע פּערספּעקטיווען האָט אויך דאָס יודישע האַנדווערקער־שול־וועזען, די לאַנד־ווירטשאַפטליכע שולען א.א. וועלכע האָבען ביז־איצט געקענט עקזיסטירען נאָר אַ דאַנק דעם, וואָס זיי האָבען בעקומען בעדייטענדע סובסידיעס פון דער מלוכה. מען צווייפעלט נישט, אַז מעהר קענען זיי נישט האָפען אויף אַזעלכע סובסידיעס, די יודישע געזעלשאַפט קען די מיט אייגענע כוחות בשום אופן נישט אויסהאַלטען, און דעריבער איז דיזער ווייטערדיגע עקזיסטענץ אין גרויס געפאַהר.

אָבער נישט בלויז אין די אויסגערעכענטע היג־זיכטען איז ביי די לעטישע יודען נישט היימליך. מען ווערט אויפמערקזאַם. אַז די נייע לעטישע הער־שער האָבען אָנגעהויבען צו אָפּט זיך בענוצען מיט די ווערטער „לעטלאַנד פאַר לעטען". דעם זעלבען פּזמון האַלט איצט אונטער די גאַנצע לעטי־שע פּרעסע און מען האַלט אין איין דערמאָנען די מינדערהייטען, אַז די „זיבען פעטע יאָהרען זענען פאַר די אוועק און איצט הויבען זיך אָן די זיבען מאָגערע יאָהרען". די דאָזיגע ווערטער וועלען גע־וויס נישט בלייבען אויפ'ן פּאַפּיר, וואַהרשיינליך וועט מען אויף זייער פערווירקליכונג לאַנג נישט דאַרפען וואַרטען.

ריגע (יט"א) דער לעטישער וויצע־בילדונגס־מיניסטער שטאַמאַניס האָט ערקלערט, אַז „די ליקווי־דאַציע פון די בעזונדערע שול־אויטאָנאָמיעס פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען בעדייט נישט קיין בעגרעניצונג פון די מינדערהייטען־רעכט. די איצ־טיגע לאַגע פון די מינדערהייטען־שולען בלייבט אונגעענדערט (?)".

עלילת-דם

בערלין (יט"א) „דער דויטשע", אָרגאַן פון „דייטשען אַרבייטספראָנט" טיילט מיט פון רע־גענסבורג, אַז דאָרט האָט מען געפונען אין אַ הויף אַ 9-יעהריג יונגעל אין גסיסה-צושטאַנד. דאָס קינד האָט בלויז בעוויזען צו ווייזען אויף זיין האַלז און אַרויסזאָגען די ווערטער „אַ פרעמדער מענש"... די פּאָליציי האָט ביז איצט נישט אָנגעטראָפען אויף די שפּורען פון די פערברעכער.

די צייטונג ברענגט די מעלדונג אונטער דער איבערשריפט „רימועל-מאָרד ?".

אַלבערט חיימסאָן פערלאָזט א"י ער קעהרט זיך אום קיין לאָנדאָן

ירושלים (יט"א) נאָך אַ 13-יעהריגען דינסט אין דער א"י-אַדמיניסטראַציע אַלס שעף פון רעגירונגס-אימיגראַציע-דעפּאַרטאַמענט, האָט אַל-בערט חיימסאָן פערלאָזען אָנהויב היינטיגע וואָך ארץ-ישראל אויפן צוריקוועג קיין לאָנדאָן.

דעם דירעקטאָר-אַמט אין אימיגראַציע-דעפּאַר־טאַמענט האָט אויף חיימסאָנ'ס אָרט איבערגענומען ערי מילס, געוו. געהילף-גענעראַל-סעקרעטאַר פון דער א"י-רעגירונג. וויצע-דירעקטאָר פון דעפּאַר־טאַמענט איז עדווין סעמיועל, דער זוהן פון סער הערבערט סעמיועל.

CASINO

היינט פּרעזענטירען מיר
די פרעהליכסטע קאָמעדיע
פידער מיט'ן קריזיס
אין וועלכען עס שפּילט דער געניאַלסטער
קאָמיקער פון עקראַן
EDDIE CANTOR
אויסערן-פּראָגראַם:
פּאַראַמאָונט'ס אַקטואַליטעטען
פערקלענערטע פּרייזען
פון די פּלעצער פון 1.09
אָנהייב 4 נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 12 אַ זייגער בייטאָג

Dr. Wołkowyski

האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאַס 11, טעל. 238-02
נעהמט אָן אין הויט- און ווענערישע
קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע
נעהמט אָן פון 8—12 בייטאָג, 4—6 און פון 7—9

W zreorganizowanym wydziale „Safes"
BANKU HANDLOWEGO w ŁODZI
SP. AKC. (KOSCIUSZKI Nr. 15)
została otwarta dla wygody Sz. Klienteli
Przechowalnia,
przyjmująca za niewielką opłatę na przechowanie różne przedmioty w opiecztowanych kufrach, walizach i t. p., co jest szczególnie dogodne dla osób, udających się w podróż, na letniska i t. d.

דער נצחון פון דער ענדעציע ביי די שטאט־ראט־וואהלען אין לאדז

אויב גלייכגילטיגקייט און אפאטיע האבען געהערשט בעת'ן גאנג פון דער וואהל־קאמפאניע צום לאדזשער שטאט־ראט, איז דער אויסגאנג פון די וואהלען, זייער רעזולטאט מסוגל אויפצוועקן אפילו דעם, וואס שטייט צום ווייטסטענס פון פאליטישען און געזעלשאפטליכען לעבען. לאדז געפינט זיך איצט אין צענטער פון דער אלגעמיינער אויפמערקזאמקייט אין גאנצען לאנד, און מיר וועלען נישט איבערטרייבען, אויב מיר וועלען זאגען, אז דער רעזולטאט פון די לאדזשער וואהלען וועט ארויסרופען דעם גרעסטען אינטערעס, סימפאטישע אדער אפשטויסענדיגע, אפילו ווייט אויסער די גרענעצען פון לאנד. ווייל דער שטאט־ראט, וואס איז ארויסגעגאנגען פון די לאדזשער וואהל־אורנעס טראגט א גאר בעזונדערן כאראקטעריסטישען און סימפטאמאטישען כאראקטער. זיין בעדייטונג שטרעקט ארויס ווייט פון דער לאדזשער שטאטישער באלעבאטישקייט. דאס איז א גרויסער אפשניט, אין וועלכען עס שפיגלען זיך אפ די העכסט סימפטאמאטישע דראהענדע און דערשרעקענדיגע ערשיינונגען פון דער היינטיגער פאליטישער און סאציאלער ווירקליכקייט, שוין נישט בלויז אין אונזער שטאט און אין לאנד, נאר אפילו אין אייראפע.

מען פרובט איצט אויף פערשידענע אופנים אויסטייטשען די סיבות פון געוואלדיגען סורפריז, וועלכען עס האבען געגעבען די לאדזשער וואהלען. אין די וואהלען האבען זיך בעטייליגט א קליינע צאהל וועהלער, די פראצענט איז געווען א שוואכע. אוודאי. אין פערהעלטעניש צו דער צאהל וועהלער, איז די געווען קליין, אבער אבסאלוט גענומען איז די צאהל בעטייליגטע אין די וואהלען געווען זעהר א גרויסע, און די ציפער פון די וועהלער און די שפראך, וועלכע זיי האבען איינגעווארפען אין די וואהל־אורנעס, איז אזוי קלאר, אז זי לאזט נישט איבער קיין שום צווייפעל וועגען איהר אמת'ען בעדייט. און אויב די פראצענטען איז געווען א פערהעלטנישמעסיג קליינע, ליגט דאך די סיבה אין א גרויסער מאס אין דער פערפלאנטערטער טעכניק פון די וואהלען, די זענען אויסגעפאלען אלס טובה פאר דעם זיגערישען לאגער.

אויב א ריי קלענערע און גרעסערע, וויכטיגערע און ווייניגער וויכטיגע, מעהר און מינדער צופעליגע סיבות האבען מיטגעהאלפען צום ערפאלג פון דער ענדעציע, זענען פאראן צוויי סיבות טיפע און אויפ'ן העכסטען גראד ערנסטע פאר א פערהאלטענעם סוקצעס פון דער פוילישער רעאקציע.

די פערעלענדונג פון די גרויסע ארבייטער מאסען, די פערשארפונג פון די סאציאלע געגענזאצען אין די ראהמען פון דער גרויסער פאבריקס שטאט לאדז; און צווייטענס, די גרויסע אונבעשרייבבארע דעמאראליזירענדיגע און געפעהרליכע ווירקונג פון דער טריומפירענדיגער רעאקציע אין געשטאלט פון היטלעריזם אין דייטשלאנד.

די מאסען אין לאדז זענען פעראריימט, זענען פערעלענדט און פערביטערט. אין דער געוועזענער סאציאליסטישער פערוואלטונג זענען זיי ענטוישט, און מיט גראדליניגקייט, וואס שטאמט פון נישט אויפגעקלערטקייט, ווארפען זיי ארויף די שולד פאר די מאנגעלהאפטיגע ערפאלגען פון דער סאציאליסטישער הערשאפט נישט אויף די בעדינגונגען אין וועלכער דער סאציאליסטישער מעהרהייט איז אויסגעקומען צו ארבייטען, נאר אויף די טעטיגער פון דער ארבייט אין דער פריהערדיגער שטאט־פערוואלטונג.

און דאן די ווירקונג פון היטלעריזם, די תורה פון דייטשען פיהרער האט די ענדעציע איבערגענומען מיט אזא גרייטקייט, מיט אזא געטריישאפט, ווי קיינער נישט. היטלער איז געווארען דער בעליבטער העלד פון דער ענדעציע, דער היטלעריזם אין די לעהרע, פאר וועלכער עס ווערט טאג איין טאג אויס פון ערשטען מאמענט אן געזונגען לויב־לידער. עס זענען פערגעסען געווארען אלע טענות, וועלכע מען האט אמאל געהאט צום דייטש, צום פרוסאק, די געפאהר, וועלכע שטעלט מיט זיך פאר פאר פוילען. דער היטלעריזם אלס מייסטער פון רעאקציע, פון פערטומלען, פערנעפלען די מוחות. פון אויסשפילען די וויכטיגסטע קארט אין קאמף. די קארט פון אנטיסעמיטיזם איז געווארען די מוסטער־בעוועגונג, פאר וועלכער עס ווערען אפגעריכט תפילות, און הלכות. אנטיסעמיטיזם איז די ענדעציע שטענדיג געווען שטארק. דער היטלעריזם האט דא געעפענט ברייטע האריזאנטען, ברייטע מעגליכקייטען, ער האט בעוויזען, אז אויף דעם געביט איז אלצדינג ערלויבט, אז דא קאנען די סוקצעסען זיין געוואלדיגע.

דער לאזונג פון זאאלאגישען יודענהאס, אט דער פאפולערסטער, פערשטענדליכסטער, אלץ ערקלערענדיגער, אלץ רעטענדיגער לאזונג איז פערשפיצט געווארען ביז צו דער לעצטער מדרגה. אויף די ביינער פון יוד דערגרייכען די מאכט! דער יוד איז אין אלעם שולדיג און וועט פאר אלצדינג פערענטפערען און בעצאהלען — דאס איז שטענדיג געווען א מאגיש ווארט, מיט וועלכען מען האט געהאלטען די מאסע אין צוים און געקערעוועט מיט איהר ווי דער אייזעל מיט'ן בינטעל היי, און אויב יא אנטיסעמיטיזם, דאן זאל זיין עכטער, אייגענער, נישט נאכגעמאכטער, נישט אימיטירטער, און דער היינטיקער איז די ענדעציע אין פוילען אהן קאנקורענץ און זי האט שוין קיינעם נישט צוגעלאזט, ווער עס האט געוואלט שפילען אויף דער זעלבער קארט.

נעבען דער גאנצער ריי אנדערע סיבות איז די פערצווייפלונג פון די מאסען, דער ווילען אויסצופרובירען „אפשר וועט אט דער ראטעווען", געווען דער וויכטיגסטער מאטיוו פארן ערפאלג פון נאציאנאל־סאציאליזם אין דייטשלאנד. פונקט אזוי איז אויך אויפ'ן גרויסען סאציאלען אפשניט ביי אונז אין לאדז דער סוקצעס פון דער ענדעציע געווען דער פרוכט פון די ארבייטער־מאסען: אפשר וועט די ענדעציע העלפען — א פערצווייפעלטער זעלבסטמערדערישער פרוב, זי האט אלעס געטון, כדי צו צוגרייטען דעם געהעריגען באדען. די גאנצע קראפט פון די פינסטערע רעזשימען, וועלכע זי האט אין איהר רשות, האט די ענדעציע אין דער לעצטער צייט געווארפען אויף אונזער שטאט, און — מיט ערפאלג.

עס איז שוין געווען א צייט, ווען די ענדעציע האט רעגירט אין לאדז. אבער דעמאלט האט זיך דער פאקט פון איבערנעהמען דורך דער ענדעציע די מאכט נישט פארגעשטעלט אזוי פינסטער אזוי דראהענד, ווייל פון יענער צייט אן ביז דער היינטיגער ליגט די ביטערע ערפאהרונג פון היטלעריזם. עס זענען אויפגעשטאנען נייע מעטאדען, נייע אופנים פון פערטומלונג, נייע ראפינירטע וועגען פון רעאקציאנערער בלוט־דורשטיגער טאט. און די ממשלה פון דער שווארצער רעאקציע איז אנשטעקענד. דאס, וואס איז געשעהן אין לאדז, קאן דינען אלס א סיגנאל פאר אנדערע צענטער'ן: עס איז די צייט, זייט גרייט!

נישט אומזיסט איז גלייכצייטיג מיט דער פערעפענטליכונג פון די וואהל־רעזולטאטען געקומען אן אפיציעלע מיטטיילונג, אז די רוה און די ארדנונג וועלען געזיכערט ווערען געגען עקסצעסען. די בערוהיגונג קומט באשטימט נישט מצד דער ענדעציע: איהר זיגערישער פרצוף רופט ארויס די גרעסטע בעאונרוהיגונג, וועלכע איז שוין אזוי פיל מאל בערעכטיגט געווארען.

ל. זאר.

וועגען די רעכט פון די בירגער דארפען ענטשיידען זיינע מעשים און נישט די פארב פון די האר

ארגאן פון רעגירונגס-לאגער וועגען די וואהלען צו די שטאטראטען און וועגען אנטיסעמיטיזם

אין נעכטיגען נומער בעהמט שטעלונג צו די איצטיגע וואהלען צו די שטאט־ראטען דער הויפט ארגאן פון דער סאנאציע די „גאזעטא פאלסקא". די צייטונג מאכט אוועק מיט דער האנד די בעריהמטע רייען פון דער ענדעציע, אז די איצטיגע וואהלען בעדייטען א ריזיגען טריומף פון דער ענדעקישער אידעאלאגיע, אנ'איבערבראך אין די שטימונגען פון דער בעפעלקערונג. ניכטערן — שטעלט פעסט די „גאז. פאלסקא", אז די וואהלען האבען געגעבען, בעהמענדיג אין מאסשטאב פון גאנצען לאנד די פאלגענדע רעזולטאטען: די לינקע אפאזיציע איז צוזאמענגעבראכען, די רעכטע, ריכטיגער אנטיסעמיטישע, אפאזיציע האט איינגעהאלטען איהרע פאזיציעס. דער רעגירונגס־לאגער האט פערשטארקט זיין בעזיץ. די געווינסען פון דער ענדעציע פערקלערט די צייטונג דערמיט, וואס זי, אלס אפאזיציע, איז די ארגאניזאציע פון דער אונצופרידענהייט, און אזוי ווי מיר לעבען אין א צייט פון שווערען קריזיס, איז אונצופרידענהייט פאראן גענוג, און פון וואס צו לעבען האט די ענדעציע... די „ג. פ." שטעלט זיך ספעציעל אפ אויף דעם נצחון פון דער ענדעציע אין לאדז און שרייבט:

ווייזט אויס, אז אין די לאזונגען פון דער ענדעציע איז פאראן עפעס אזעלכעס, וואס כאפט די אונצופרידענע, און גיט זיי דאס געפיהל פון דירעקטער אקציע. אויב מען זאל אנאליזירען דעם רעפערטואר פון דער ענדעקישער אגיטאציע, וועט זיך ארויסווייזען, אז דער דאזיגער לאזונג איז אין איצטיגען מאמענט דער אנטיסעמיטיזם.

מען דארף נישט, שרייבט ווייטער דאס בלאט, פערמאכען די אויגען אויפ'ן דאזיגען פאקט, די צייט פון ברייטער ארבייטסלאזיגקייט שאפט א שפאנונג, וועלכע קאן מיט'ן זעלבען ערפאלג געריכטעט ווערען אויף די רעלסען פון ראסע, און ביים היינטיגען טאג איז אפשר לייכטער צו זיין אויף די ראסען־רעלסען, איידער אויף קלאסען־רעלסען. און דאס איז דערפאר, ווייל די שטאטישע בעפעלקערונג ווייס, אז נישט שטענדיג לעבט זיך די קאפיטאליסטען גוט. דאגעגען איז דער אינסטינקט פון האס צו פרעמדע שטענדיג לייכטער אויפצוועקן. נישט אהן איינפלוס זענען דא די פאקטען, וועלכע קומען פון מערב. מען קאן דערויף נישט פערמאכען די אויגען.

און עס פערשטעהט זיך, אז מען דארף געגען דעם שפילען אויף די ראסען־אינסטינקטען זיך ענטקעגענשטעלען אפען און בולט. מען דארף, אז דער פשוט'ער מענש אין פוילען זאל פערשטיין, אז דאס אנטיסעמיטישע פראגראם אלס פאנאצעיע (א מיטעל, וואס העלפט געגען אלע קרענק) געגען אלע מחלאות פאליטישע און ווירטשאפטליכע איז אן אבסורד. מען דארף, אז ער זאל פערשטיין, אונאפהענגיג פון זיינע ראסען־סימפאטיעס און אנטיפאטיעס, אז עס איז געגען דעם אינטערעס פון דער פוילישער מלוכה צו שטיצען די איינערליכע פאליטיק פון דער מלוכה אויף בירגער־קריג פון דער מעהרהייט געגען א מינדערהייט, וועלכע בעטרעפט עטליכע מיליאן מענשען. וואס וואוינען אין לאנד זייט יאהרהונדערטער. מען דארף האבען ענדליך, אז יעדער איינציגער זאל פערשטיין, אז די מאס, מיט וועלכער מען קאן מעסטען די בירגערליכע רעכט, קאן נישט זיין נישט די אפשטאמונג, נישט די רעליגיע, נישט דאס געשלעכט, נאר אויסשליסליך, די בעציהונג פון בירגער צו דער מלוכה, זיינע טאטען און נישט דער קאליר פון זיינע האר.

דער אויסגאנג פון די זונטאגדיגע וואהלען בעווייזט, אז אין גרונד גענומען גייען די פראצעסען פון רייף־ווערען אין דער געזעלשאפט פאראויס, אז נישט קוקענדיג אויפ'ן קריזיס, קאן איצט דער בירגער בעסער אונטערשיידען צווישען שקר און אמת. דומהייטען לעבען זיך איבער... פונקט אזוי וועט זיך מסתם אמאל אויסלאזען אויך דאס אנטיסעמיטישע פערדעל, אויף וועלכען עס רייט ארום די ענדעציע.

„מיר האבען נישט וואס צו פערלירען"

נייע פארמען פון קאמף פאר די יודישע רעכט אין ארץ-ישראל

די לעצטע פעראָרדנונגען פון דער פאלעסטינער רעגירונג האבען ארויסגערופען אין ארץ־ישראל א נייע כוואליע פראטעסטען, וועלכע האבען דאסמאל אנגענומען א בעדייטענד שארפערע פארם, ווי דאס איז געווען אמאל. דער דירעקטער גרונד פאר דער אויפרעגונג צווישען דער יודישער געזעלשאפט אין פאלעסטינע איז די נישטיגע צאהל סערטיפיקאטען, וואס זענען אנערקענט געווארען אויפ'ן נאכסטען האלבען יאהר און די נייע פעראָרדנונג, וואס פערווערט אפצוהיטען דעם פרינציפ פון יודישער ארבייט אין יודישע אונטערנעהמונגען. עס איז דערגאנגען דערצו, אז אויפן שטאט־ראט אין תל־אביב, וואו עס געפינען זיך מעסיגע עלעמענטען פון אלע יודישע גרופירונגען, איז געשטעלט געווארען א פארשלאג וועגען אנווענדען פאסיווען ווידערשטאנד לגבי דער רעגירונג, אז דער ישוב זאל אויפהערען צו צאהלען שטייערען און זאל אזוי ארום איבעררייסען אלע בעציהונגען מיט דער רעגירונג.

ווי שטענדיג אין אזעלכע פאלען האט מען זיך איצט אויך דערמאנט און מען האט גענומען אויסרעכענען אלע חטאים פון דער פאלעסטינער רעגירונג, וועלכע מאכט מיט איהר פאליטיק ווירקליך צונישט די אנשטרענגונגען פון דער יודישער נאציאנאלער היים. די פאלעסטינער יודען וועלכע זענען אין זייער גרויסער מאסע פערינטערעסירט אין דער יודישער עמיגראציע און וועלכע פיהלען אויף זייער אייגענער הויט די פאלגען פון דער פאליטיק, פון בעגרענצונגען, וואס ווערט מיט דער גאנצער ריקזיכטסלאזיגקייט, אנגעווענדעט דורך דער א"י־רעגירונג, פאדערען קאמף געגען דער דאזיגער רעגירונג, זייענדיג אין דער איבערצייגונג וועלכע עס האט אזוי טרעפליך ארויסגעדריקט דער מעסיגער פאליטיקער, דער בירגערמייסטער פון תל־אביב דיזענהאף: מיר האבען נישט וואס צו פערלירען.

נישט אלע מיטלען פון קאמף, וואס ווערען איצט אין פאלעסטינע פארגעלייגט, זענען רעאל. דער אזוי גערופענער פאסיווער ווידערשטאנד, וואס איז פארגעלייגט געווארען דורך פרוי פערסי'ן, איז וואס אנ'אמת זעהר א קלאנגפולער לאזונג און דאנק בארע פראזע, קאן אבער אלס פאליטישער מיטעל נישט גענומען ווערען אין בעטראכט. דער ישוב קעמפט דערווייל מיט אלטע אויסגעפרובטע מיטלען פון פראטעסטען און מעמאראנדען, ווירע־האלטענדיג דערביי די בעקאנטע ארגומענטען וועגען דער אויפנאהמספעהיגקייט פון לאנד, וועגען דער גלענצענדער ווירטשאפטליכער אויפבלוהונג פון פאלעסטינע וועגען מאנגעל אין ארבייטס־הענד א. א. וו. אט די אלע ארגומענטען, וועלכע זענען אויסגעריבענע [?] געווארען אין גרויסען מעמאראנדום [?] פון דער יודישער אגענץ, זענען זיכער גערעכטע און איבערצייגענדע, אבער דער שווערפונקט פון די לעצטע שריט פון דער רעגירונג ליגט אין קיין פאל נישט אויף דער ווירטשאפטליכער פלענע [?].

ווען די פאלעסטינער רעגירונג וואלט וועלען אנווענדען די פרינציפען פון מאנדאט און אלע פאליטישע ערקלערונגען וועלכע ענגלאנד האט ארויסגעגעבען וועגען דער פאלעסטינער פראגע, ווען די רעגירונג וואלט גענומען אין אכט די אויפנאמס־קראפט פון דעם לאנד, דאן וואלט זי געעפענט די טויערען פאר א בעדייטענד גרעסערער עמיגראציע, איידער זי טוט דאס איצט. עס איז דאך אן אלגעמיין בעקאנטע זאך, אז ביי דעם איצטיגען ווירטשאפטליכען מצב קאן פאלעסטינע אויפנעהמען עטליכע צעהנדליג טויזענד ארבייטער־אימיגראנטען אין משך פון א יאהר, נישט רעכענענדיג אנדערע קאטעגאריעס אימיגראנטען, און אויב די רעגירונג האלט זיך קאטעגאריש ביי דער ציפער פון 5600 סערטיפיקאטען, דאן בעדייט דאס, אז דער פרינציפ פון אויפנאהמספעהיגקייט פון לאנד איז באין אופן נישט מאסגעבענדיג פאר דער רעגירונג, און אז די דעצידירענדיגע ראלע שפילען דא אנדערע מאמענטען.

איינער פון די מאמענטען, און אהן ספק זעהר א וויכטיגער — איז די מורא אדער דער אונווילען געגען דעם צו שנעלען וואוקס פון דער יודישער בעפעלקערונג, אין פאלעסטינע. ווען מען האט אין יאהר 1931 דורכגעפיהרט די סטאטיסטיק פון דער בעפעלקערונג אין א"י, האט איינער פון די הויכע בעאמטע, מילס, אויסגעפיהרט אז אויב די יודישע בעפעלקערונג וועט וואקסען אויף פערציג טויזענד נפשות א יאהר וועלען די יודען אין א צעהן יאהר ארום האבען א מעהרהייט אין לאנד. מילס האט אויסגעפערטיגט א גאנצע סטאטיסטישע טאבעלע, וואס אויף איהר סמך האט ער אויסגעוויזען ביי וועלכער צאהל יודישע אימיגראנטען וועלען די יודען האבען א מעהרהייט אין לאנד נאך צעהן יאהר, נאך צוואנציג יאהר א.א.וו. אויב מיר וועלען א קוק טון אויף די שריט פון דער פאלעסטינער רעגירונג קאן מען זיך לייכט איבערצייגען, אז די רעגירונג בעמיהט זיך איינצוהאלטען די יודישע אימיגראציע אין אזעלכע גרענעצען ביי וועלכע די דערגרייכונג פון א יודישער מעהרהייט וואלט ווערען איבערגערוקט אויף ווייטע צוקונפטיגע יאהרען. אין יאהר 1933 זענען אריינגעקומען קיין ארץ ישראל פערציג טויזענד יודען, אבער גלייכצייטיג זענען אויך אריינגעקומען פיל אראבער פון די שכנות'דיגע לענדער. אין לויפענדען יאהר בעציהט זיך די רעגירונג ליבעראל צום פאסטולאט פון דער אימיגראציע פון פערציג טויזענד יודען, אבער גלייכצייטיג גיט זי ארויס שטרענגע פעראָרדנונגען געגען דעם פרינציפ פון יודישער ארבייט אין די יודישע אונטערנעהמונגען זי דערפיהרט א דאנק איהר פאליטיק צו דעם מצב אז אין יודישע אונטערנעהמונגען זענען בעשעפטיגט צעהן טויזענד אראבער און אין אראבישע אונטערנעהמונגען און ביי מלוכה־ארבייטען קיין איינציגער יוד און זי מאכט מעגליך די ווייטערדיגע אראבישע אימיגראציע אין לאנד אריין.

לגבי אזא פאליטיק פון דער רעגירונג זענען אלע ארגומענטען וועגען דער אויפנאהמספעהיגקייט פון לאנד וועגען דעם וואוילשטאנד אין פאלעסטינע וועגען דער אנזאמלונג פון גרויסע קאפיטאלען בלויז קלעפ אין א חלל אריין. די רעגירונג גיט זיך זיכער געטריי א דין וחשבון וועגען די פאקטארען, וואס ווירקען אויף דעם וואוילשטאנד אין ארץ־ישראל, אבער די דאזיגע פאקטארען בעזייטיגט זי פון איהר אויסרעכענונג, און מעהר מאסגעבענד זענען פאר איהר אנדערע מאטיוון, אין וועלכע עס שפילט נישט קיין קליינע ראלע די מורא פאר א יודישער מעהרהייט.

לגבי אזא פאליטישער סיטואציע מוז אויך דער קאמף געגען דער פאלעסטינער רעגירונג אננעהמען גאנץ אנדערע פארמען ווי ביז איצט. דער קאמף מיט דער הילף פון פראטעסטען און מעמאראנדען גילט שוין נישט מעהר, ווייל עס גייט שוין נישט איצט מעהר וועגען נאך א טויזענט יודישע סערטיפיקאטען, נאר וועגען די גרונד־יסודות פון דער יודישער נאציאנאלער היים. דער פאליטישער לייטער פון דער עקזעקוטיווע אין לאנדאן פראפ. בראדעצקי, רעדענדיג נישט לאנג אין לאנדאן, האט ערקלערט אונטער דעם איינדרוק פון דער קליינער צאהל דערהאלטענע סערטיפיקאטען אז די פרינציפען וועלכע זענען איינגעשטעלט געווארען מיט א יאהר צעהן צוריק וועגען דער אימיגראציע קאנען נישט אנגעווענדעט ווערען איצט ביי פילשטענדיג געענדערטע בעדינגונגען, מיט אנדערע ווערטער, עס ווערט נויטיג ווידער אנצוהויבען אונטערהאנדלען מיט דער ענגלישער רעגירונג מכח איינשטעלען נייע יסודות אויף וועלכע עס קאן זיך שטיצען די ארבייט אין פאלעסטינע אין דער צוקונפט, די יודישע פיהרער־

(ווייטער זעה 18־טע זייט)

לאָדז — נייער פאָלקסבלאַט — לאָדז
1 יוני 1934 — 1 יוני 1934

אַסימילאַציע און נאַציאָנאַליזם

שטודיען אין יודישער פסיכאָלאָגיע

פון לעאָ קעניג

פונקט ווי בעוואוסטזיניגע אַסימילאַציע מוז פיהרען צו אַ איבערגעטריבענעם, קרענקליכען נאַציאָנאַליזם, פונקט אַזוי און דורך דעם זעלביגען פסיכאָלאָגישען פראָצעס, פיהרט אונזער איבערגעטריבענע, קראַנקע מורא פאַר אַסימילאַציע צו דעם גרעסטען דרך ארץ און אַכטונג צום אַסימילירטען יודען — צו אַסימילאַציע זעלבסט.

ביי זיך אין דער היים, אין דעם אייגענעם נאַציאָנאַלען החום, האָבען יודען מורא אפילו צו קלערען וועגען דער מינדסטער רעפאָרם, דערוועהענדיג אין איהר באַלד אַסימילאַציע, אונטערגאַנג פון יודישען פאָלק; אין די אייגענע חדרים פאַרן נאַציאָנאַלען קיום, האָבען דעם גרעסטען יראת הכבוד דווקא פאַר די גאַנץ און האַלב אַסימילירטע יודישע יחידים.

און די מאָס פון דער אַכטונג וואַקסט מיט דער גראַד אַסימילאַציע.

וואָס מעהר איינער פון אונזערע יודען איז אַסימילירט, וואָס ווייטער ער איז אַוועק פון אונז, אַלץ גרעסער איז חער באַציאָנאַל־יודישער שטאָלץ מיט איהם.

אפשר ווייקט אין דעם נאַציאָנאַלען דרך ארץ פאַר דער אַסימילאַציע, פאַר „אַוועק־געגאַנגענע", דער גלות־אינסטינקט און די קנעכטישע האָפנונג, אַז דער אַסימילירטער יוד וועט אונז העלפען צווישען די גוים אין אַ עת צרה, אַז ער וועט אַמאָל זאָגען אַ „גוט וואָרט" פאַר זיינע אָרימע ברידער, אין וועלכע ער האָט נאָך, האָפענטליך, נישט פערגעסען?

און אפשר איז דאָ אין דעם יודישליכען דרך ארץ פאַר'ן אַסימילירטען יודען אַ געפיהל פון קנאה — די קנאה פון איינעם וואָס איז איינגעזאַמט אין די פיר איילען פון דער יודען־פראַגע, צו איינעם וואָס מאַכט דעם איינדרוק אַז ער זעהט אַרום פראַנק און פריי אין דער גרויסער וועלט... אַז ס'איז דאָ אַזאַ זאַך ווי פרייהייט אין קנעכטשאַפט און קנעכטשאַפט אין פרייהייט ווייסט דער דורכשניטליכער יוד נישט; נאָך ווענייגער איז ער חושד אַז דער אַזוי גערופענער אַסימילאַטער ליידט מעהר פון דער יודען־פראַגע ווי ער, און טאַקע, ווייל ער האַלט אין איין אַנטלויפען פון איהר.

דער אַמאָליגער יוד לעבט שוין נישט מעהר אין וועלכער ס'איז יודישער געטאָ אָבער דערפאַר טראַגט ער די געטאָ שטענדיג ביי זיך, אין האַרצען, אין די טיפסטע טיפענישען פון זיין נשמה.

באַר פון אַ היסטאָריש סינטעטישען שטאַנדפונקט מוז מען קומען צום בעשלוס, אַז די יודישע אַסימילאַציע האָט שטענדיג ביי אונז געשפּילט די ראָלע — נישט בעוואוסטזיניגע, נישט אויסגערעכענטע — פון אַ נאַציאָנאַלען אוואַנגאַרד.

די יודישע אַסימילאַטאָרען (בכל דור ודור) זענען געווען די נישט אָפיציעלע און נישט געשיקטע מרגלים, וועלכע זענען אַוועק אויסקוקען פאַר יודען אַ ניי׳עם גלות.

נישט וועלכעס עס איז געבאָטען און פריי לאַנד, גאָר נייע גלות'ן האָט די יודישע אַסימילאַציע פאַר אונז שטענדיג געזוכט און געפונען. די אַסימילאַציע האָט אונז געפיהרט פון איין גלות צום צווייטען, און אַזוי איז'ם לויף פון אונזער גאַנצער געשיכטע, ווי נאָר די לופט — עקאָנאָמיש און גייסטיג — איז געוואָרען צו ענג אין איין געטאָ, אין איין לאַנד, און ס'האָט געדראָהט די יודען זאָלען דאָרט אויסגעהן און אונטערגעהען, אַזוי האָט אונזער נאַצ אָנאַלע אַוואַנגאַרד אַרויסגעגעבען אַט די מרגלים אַסימילאַטאָרען (קולטורעלע און עקאָנאָמישע) וועלכע זענען אַוועק פון אונז אָבער פאַר אונז — אינסטינקטיוו און האַלב בעוואוסטזיניג — זוכען נייע געטאָס.

די אַסימילאַציע — איז שטענדיג געווען דער אַוואַנגאַרד, די דינאַמישע טרייבקראַפט פונ'ם גלות יודענטום.

דעם פערב שופ'טען וואַנדער־שטעקען האָט דער אַסימילירטער יוד שטענדיג געטראָגען: אָהן דער אַסימילאַציע וואָלט דאָס היסטאָרישע עטאָ יודענטום אפשר איינגעגאַנגען אונטערגעגאַנגען — על קדוש השם אָדער פון סטאַגנאַציע — נאָר די אַסימילאַציע האָט שטענדיג געפונען אַ אויסוועג — דורך נייע מלבושים, איבער פּנים׳עוועשע אידעען און מיינסטען דורך שתדלנות — צו אַ ניי׳עם גלות.

אפשר דערפאַר זענען דער רוב פיהרער פונים גלות־יודענטום (פון משה'ן אָן, וועלכער איז אויפגעבראַכט געוואָרען אין פרעה'ס הויף) געווען די אַזוי גערופענע אַסימילאַטאָרען? דער דורכשניטליכער יוד — אָרטאָדאָקסאַלער צי „מאָדערנער" — האָט נישט קיין דרך ארץ פאַר אַ יודען — ווי קלוג, שפּעריש, און איבערגעגעבען ער זאָל נישט זיין — וועז ער בלייבט מיט איהם אין זיין געטאָ, ווען עס רוהט אויף איהם נישט אַ אַבשיין, אַ גלאַנץ פון וועלכער עס איז אַסימילאַציע פערקערט, ער האָט צו איהם תרעומות, און אַ מין אינסטינקטיווען געירשנ'טען יודישליכען אונצוטרויען:

אַז דו ביזט יאָ אַזאַ חכם, וואָס זיצסטו דאָ מיט אונז אין עמק הבכא? פאַר וואָס ביזטו נישט אַ קנאַקער ביי די גוים? געה זוך פאַר אונז אַ ניי׳עם גלות, אויב דו ביזט קלוג? און אַז דאָ בלייבסט מיט אונז און ביי אונז — איז עס נישט אַ סימן אַז דו ביזט נישט „גרויס"?

מען קען אָהן אַ שיעור אילוסטראַציעס ברענגען פון דער געשיכטע און פון דער געגענוואַרט, וואָס זאָלען בעווייזען, ווי גרויס עס איז די אַכטונג און דרך ארץ פון אונזערע חרדים און אַפילו מאָדערנע נאַציאָנאַליסטען, און נאַציאָנאַלע קינסטלער פאַר דעם אַסימילירטען יודען. איך וועל נאָר ברענגען אַ פאָר כאַראַקטעריסטישע ביישפילען:

ס'האָט זיך ביי מיר אַמאָל (נאָך יונגעלווייז) אַרויסגעכאַפּט פאַר אַ הייסען ציוניסט אַ „באַרישקייט": אַז שלום עליכם איז אַ גרעסערער שרייבער ווי ד"ר הערצל.

דער ציוניסט האָט מיך שיער נישט געוואָלט אויפעסען און ער האָט קוים אַרויסגעזשיפּעט פון כעס:

ד"ר הערצל האָט דאָך געשריבען אין דייטש, און אין דער „נייע פרייער פרעסע",

מיר האָט אַמאָל ברענער דערצעהלט וועגען זיבעם אַ בעזוך ביי שלום עליכמ'ן אין לאָנדאָן: כמעט ווי זיין אייגענער מנחם מענדעל איז אונזער גרויסער און ליבער שלום עליכם געווען פאַרטאָרעט, זיך געוואַשען, געקעמט און געפּוצט... שיער נישט אַ אַפּערנאַ־הוט אָנגעטאָן.

— וואָס איז די מעהר פאַני שלום עליכם, וואָס געהט איהר עס אַזויגס?

— איך געה צו זאַנגוויל'ן — האָט איהם אונזער גרויסער הומאָריסט געענטפערט אין ציטעריגיש, און טויט־ערענסט...

און אַ מעשה־שהיה מיט דעם זעלבען ברענער, וועלכער האָט געפונען דעם קבר פון אַ אמת'ען קדוש אין ארץ ישראל:

ס'איז געווען אין ירושלים מיט אַ פאָר און צוואַנציג יאָהר צוריק. דער בית־העם איז געווען געפּאַקט: אַ פייערליכער קבלת פנים מיט יום טוביגע רעדעס פאַר אַ יודיש־דייטשען פּאָעט, וועלכער האָט אַ פאָר ציוניסטישע לידער אין דייטש־יודישע אויסגאַבען געשריבען; און אין דעם זעלבען אָוונד איז ברענער געקומען קיין ירושלים, גאָר שטאַרגען ביי דער טיר פונ'ם בית־העם.

אוי, מען האָט פון אונזער אייגענעם ברענער קיין וועזען נישט געמאַכט; ער האָט דאָך נאָר העברעאיש געשריבען. אונזער דרך ארץ פאַר אַסימילאַציע דערגעהט אָפט ביז צום קאַריקאַטור־עלסטען סנאָביזם: איהר קענט דאָך שלום עליכם'ס קליין שטעטעל'דיגען יודישען אַפּטייקער דעם „אוהב ישראל".

אונזערע נאַציאָנאַלע פיהרער וואָלטען שענקען די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט פאַר וועלכען עס איז שפּראַכיגען רעפּאָרטער, און אייגען־שפּראַכיגען שרייבער און זשורנאַליסטען טון אַ טובה מיט יעדען וואָרט.

און דער יוד פון אַ גאַנץ יאָהר קוקט מיט בטול אויף אַלע זיינע אייגענע טוער, פיהרער, שריפטשטעלער און קינסטלער, אויב זיי האָבען נישט קיין פרעסטיזש פון וועלכער עס איז אַסימילאַציע.

און דאָך ציטערען זיי אַלע און שרייען חי צאָן קדשים אַסימילאַציע, ווען עס קומט צו וועלכער עס איז רעפאָרם אינ'ם יודישען לעבען.

ר' שמואל הנגיד

היסטאָרישע ערצעהלונג

פון אהרן מאַנספעלד

קאַפּיטעל 3

אין הויז פון ר' שמואל'ן

צו די אָנגעזעהענסטע יודישע בירגער אין גראַנאַדאַ, די גאַר־ריינגע מלוכה אויפ'ן פירענעאישען האַלב־אינזעל, האָט אָהן ספק געהערט דער פון אַלעמען געאַכטעטער ר' שמואל הנגיד, וועלכער איז געווען פּאָפּולער צווישען אַלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג. זיין נאָמען איז געווען יעדען בעוואוסט און פון אַלעמען שטאַרק רעספּעקטירט. בפרט, האָט מען מיט דער גרעסטער מאָס דרך ארץ אַרויסגעזאָגט זיין נאָמען צווישען די יודען, וואו די רעספּעקטפולע בעציהונג צו דער דאָזיגער פּערזאָן האָט שוין קיין גרענעץ נישט געהאַט.

זיין פּאָפּולאַריטעט האָט זיך ר' שמואל נישט פערשאַפט בלויז צוליב זיין גרויסער עשירות און רייכטום. אויב דאָס איז אויך געווען אַ גרויסער גורם דערצו האָט עס אָבער נישט געשפּילט די גרעסטע ראָלע דערביי. מיט־געווירקט צו דעם האָט אין אַ פּיל גרעסערער און שטאַרקערער מאָס זיינע זעלטענע גוטע מדות און עטישע אייגענשאַפטען. ער איז געווען דער פּאַטראָן פון אַן אמת'ער בעל־צדקה און וואוילטעטער נדבן. מיט זיין גרויסער פּזרנות און ברייטהאַרציגקייט האָט ער געדינט פאַר אַ מוסטער, פון זיין ברייטקייט און אָפענער האַנד, האָט מען געוואוסט אין אַלע קרייזען און איבעראַל גערעדט.

אַ הויכער מיט אַ לאַנגער פּאַטריאַרכאַלער באָרד און מיט גרויסע ליכטיגע אויגען, וואָס האָבען שטענדיג געהאַט אַ לעבעדיגען און לוסטיגען אויסזעהן — האָט ער אַלעמען אויפגענומען אין זיין הויז מיט אַ לייכטען און ליבעוואַרדיגען שמייכעל, וואָס איז קיינמאָל פון זיינע ליפּען נישט פערשוואונדען. דאָס גאַסטפריינדליכקייט. וואָס איז פון איהם אַרויסגעוויזען געוואָרען צו יעדען האָט געדינט פאַר אַ ביישפּיל. יעדער, וועלכער ס'זאָל נישט זיין, איז פון איהם האַרציג און פריינדליך אויפגענומען געוואָרען, יעדען האָט ער בעגריסט און חבר'יש פאַר־פיהרט אַ שמועס. אין זיין סביבה האָט זיך יעדער באַלד געפיהלט היימיש און גוט. אַפילו דער, וואָס האָט זיך געפינען דאָס ערשטע מאָל אין זיין הויז, האָט זיך אויך אויסגעגלייכט, צוליב דעם איבערטימען און האַרציגען טאָן, אויף וועלכען ר' שמואל האָט אַרויסגעפיהרט דאָס געשפּרעך, אַז ער האָט מיט אַן אַלטען פריינד, מיט וועלכען עס בינדען איהם פעדים פון לאַנג־יעהריגער פריינדשאַפט.

בעזונדערס האָט ר' שמואל זיך בערימט אַלס גרויסער פּראָטעקטאָר פון יודישע חכמים און געלערנטע פון אַלע עקען לאַנד האָבען צו איהם זיך געשטראָמט יודישע וויסענשאַפטלער, גע־ בוטיטע און אונטערשטיצונג, מאַטעריעלע און מאָראַלישע. חוץ דעם, וואָס זיי האָבען דאָ געפונען די וועריספּולסטע ספרים. וואָס נישט יעדער האָט צוליב זייער ווסער־ווערטהיליכער טייערקייט זיך געקענט איינשאַפען, האָט ער אויך געשאַפען אָפענע אָדעס פון זייער בעל־הבית. מען האָט איהם געקענט אַלס איינער פון די גרעסטע מעצענאַטען פון זיין צייט, וואָס האָט נאָך קיין מיינע געלערנטע נישט אָפּגעזאָגט צו ערפילען זיין בקשה.

האָבען זיך טאַקע אין ר' שמואל'ס הויז שטענדיג געפונען מענשען מיט וועלט־נעמען אין דער יודישער, ווי אין דער אַל עייבער ווירטשאַפט. דאָס דאָזיגע הויז, וואָס האָט זיך געפינט אויף די שענסטע גאַסען אין דער שטאָט האָט זיי אַלע־מען צוגעפיהרט. פּיהלענדיג זיך דאָ זעהר גוט, האָבען אַ סך פון זיי נישט באַלד פערלאָזט דאָס הויז, נאָר זיך אויסגעהאַלטען אַ לענגערע צייט, פערברענגענדיג אין שטודיען און דיסקוסיעס איבער פערשידענע פילאָזאָפישע סיסטעמען און שיטות, וואָס האָבען אַנגעצויגען אַרויס־געדאַכט צו וועגען דורך די אַראַבישע פילאָזאָפען און דענקער. אין די דאָזיגע דיסקוסיעס וואָס זענען געשטאַנען אויף אַ גאַנץ הויכען וויסענשאַפטליכען ניוואָ האָט אויך אָנטייל גענומען שמואל אַליין. מיט זיינע בעמערקונגען, וואָס האָבען געבליצט מיט שאַרפזין און קלאָרקייט, האָט ער אַרויסגערופען צו זיך די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט.

די חכמים פון זיין דור זענען געווען אַזוי ווי די שטערען, וואָס קרייזלען זיך אַרום דער זון — ר' שמואל. ער האָט זיי געוואָלט צו וויסענשאַפטליכע אַרבייטען צוגעהאָלפען, יעדער, וואָס האָט געהאַט טאַלענט און ווילען צום לערנען, האָט אין איהם געפונען אַ פריינד. וועלכער האָט איהם געדינט מיט אַלעם בעדאַרף.

ס'האָט אויך דאָ עקזיסטירט אַ גרויסע ישיבה, וואָס ר' שמואל האָט אויפגעבויט און אויף זיין אייגענעם חשבון אויסגעהאַלטען. נאָכדעם ווי סע האָבען זיך פערשלאָסען אין זיין צייט די ישיבות אין בבל. בחורים, בעלי־כשרונות, וואָס האָבען זיך געוואָלט פערפולקאָמען אין בילדונג, זענען דאָ געוואָרען אַריינגענומען געוואָרען, בעקומענדיג אַלעס נויטיגע ווי אויך אָנווייזונגען צום לערנען. די ישיבה איז געשטאַנען אונטער דער פּערזענליכער אָנפיהרונג פון שמואל'ן, וועלכער האָט, כאָטש זייענדיג פערנומען מיט דער פיהרונג פון דער מלוכה, (ווי מיר וועלען באַלד האָבען די געלעגענהייט צו ליי־נען). געוויסע שעה'ן פון טאָג געווידמעט דער דאָזיגער פאַר איהם זעהר בעליבטער אינסטיטוציע.

אין דער ישיבה האָבען זיך געפונען בחורים פון גאַנצען לאַנד. אומעטום ווי ס'האָט זיך געפונען אַ בחור, וואָס האָט געוואָלט זיך אַנטוויקלען מיט יוד־ סענשאַפט און נישט געהאַט דערצו קיין מעגליכקייטען, האָט דאָ אַ אָרט געפונען, וואו ער איז מיט אָפענע אָרעמס אויפגענומען געוואָרען.

דער בנין, אין וועלכען זיי האָבען פערבראַכט, איז געשטאַנען אינדערמיט פון אַ פּראַכטפולען גאָרטען. וואָס האָט מיט זיינע גרינע ביימער און אַ־אַמאַטען אויסגעפילט יעדען חלל פון דעם גאַנצען שטח. די געשמאַקען וואָס האָט זיך געטראָגען צו די אין די שטובען אַריין, האָט זיי געמאַכט ווי פער־שכורים. לערנענדיג האָבען די אין זיך איינגעזאַפּט די שמעקעדיגע קריסטאַל־ריינע לופט וואָס האָט אַזוי גוט געווירקט אויף זייער פיזישע און גייסטיגע אַנטוויקלונג.

ר' שמואל האָט זיך נישט בעגרענעצט אין זיין טעטיקייט אויף איין ענין. זיין איינפלוסרייכע כאַראַקטער און אַלזייטיגע בילדונג האָבען איהם געטריבען צו זיין טעטיג אין אַלע צווייגען. זיין גרעסטער גיאַליסטע האָט זיך אָבער בעפרייט אַלס פּאָליטיקער. ער איז איינער פון די גלות אייגענע פון די גרעסטע יודישע פּערזענליכקייטען וואָס האָט זיך פריאיינגט די בעסטע זייטען און גייסטיגע מעלות פונ'ם ספרדישען יודענטום — ביי דעם אַלעם איז ער אָבער אויך געווען אַ שטאַטסמאַן פון גאַנץ גרויסען מאַס. אַ לאַנגע צייט ווייל 29 יאָהר (1027—1055) האָט ער געהאַט דעם כבוד צו זיין גרויס־ווזיר אין ליבער גראַנאַדאַ אין דער צייט ווען ס'האָבען געהערשט די קיניגען כאַבוס און זיין זוהן באַדיס. אין פערלויף פון דער צייט האָט ער זיך בעוויזען זעהר בעליבט צו מאַכען. מיט זיין שאַרפען שכל און גליכען דורכדרינג פער שטאַנד האָט ער די יונגע מלוכה געפיהרט צו וואוהל שטאַנד בעפעסטיגט זי אויף אַזאַ אָרט פון דער ערבער פון די אַלע מלוכות וואָס האָבען דענסטמאָל עק־זיסטירט אויפ'ן פירענעאישען האַלב־אינזעל.

זייענדיג אַ סטראַטעג. ס'איז איהם אויך געלונגען אַרויסצופיהרען זיין לאַנד אין וועלכע ער האָט פערנומען דעם דאָזיגען פּעראַייוואָ טליכען פאַסטען. פון די מלחמות, אין וועלכע ס'איז געווען פערוויקעלט. מיט די אויסערליכע און אינערליכע שונאים, זייענדיג אַ סטראַטעג, האָט ער אַליין אָנגעפיהרט מיט די מלחמות, אין וועלכע עס איז אויסגעקומען צו פיהרען. פון אויסמעטום איז ער אַרויס אַלס זיגער. אין פערלויף פון אַ קורצער צייט האָט ער כמעט שטענדיג געצוואונגען דעם פיינד אַפּצוטרעטען און פערלאָזען די טעריטאָריעס, וועלכע ער האָט געהאַלטען פאַר נויטיג און נוצליך, אַז זיי זאָלען זיין ביי איהם אין בעזיץ.

דער דיכטערישע טאַלענט, מיט וועלכען ער איז געווען בעשאָנקען, האָט איהם אויך נישט גע־לאָזט רוהען, אַזוי אַז ער האָט אויך אויף דעם געביט געמוזט טעטיג זיין, ער האָט בעהערשט זיבען שפּראַכען. און אין כמעט אַלע האָט ער געשריבען לידער. וועלכע האָבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער שעהנקייט.

אין דער העברעאישער דיכטונג האָט ער געשאַפען אַ ברייטע שולע זיינענדיג: דער ערשטער יודישער פּאָעט, וואָס דער רוב פון זיינע שאַפונגען געשטאַמט פון שירי־חול. צוגלייך מיט די אַראַבישע דיכטער אין זיין צייט, האָט ער אויך געשריבען לידער פריילעכע אַדורכגעפלאַכטען מיט אויסגערעכנטע מאָטיווען. פריילינג, פּייזאַזש, גרינס, ווין און ליבע — דאָס זענען געווען די ניי׳ע טענער אין דער העברעאישער ליטעראַטור אין גלות, וואָס ר' שמואל האָט אַריינגעפיהרט.

נאָך אַ הפסקה פון פיל דורות, האָט זיך ווידער געלאָזט הערען פון שמואל'ן די העלדער־לידער פון די צייטען, ווען סיזענען געווען די שופטים און מלכים ביי יודען. אַט אַזעלכע שירים, ווי ס'האָבען געזונגען אַ דבורה הנביאה א. אַנד. זענען אַפּוויע פון אויסגעזוכטער פּען. אַליין, ווי מיר האָבען געזעהען אַ העלד, וואָס האָט געפיהרט אַ סך מלחמות. האָט ער נאָך יעדער געוואונענער קריג, געדיכטעט אַ ליד צו דעם, וואָס האָט איהם צום זיג צוגעהאָלפען. אויב אין זיינע שירי־ין פּיהלט זיך אַ געוויסע עקנסטעלקייט זענען דאָך די שירי־מלחמה געשריבען מיט דער גרעסטער התלהבות, מיט פייער פון פער־שיכורטן בצחון.

יאָ, פיל מאָל לאָזט זיך פיהלען פון די לידער אַ ריח פון בלוט און דער אַלטער תנכישער פּאַטאָס מיט דעם שאַרפען פון די שווערד פון דוד מיט זיינע גבורים העריין מען אין די.

אין דער לעצטער צייט ליינט ער אָפּטער אַלע זיינע לידער. וואָס ער שאַפט, פאַר איינעם פון די יונגע בחורים, וואָס ווילען ביי איהם אין הויז — פאַר שלמה אבן גבירול.

דאָס רופט אַרויס אַ גרויסע קנאה ביי די אַנדערע, אָבער ר' שמואל ליגט נישט דערויף קיין אַכט, ווייל ער קען איהם און ווייסט, וואָס ער איז און ווי ווייט בעשאַנקען ער איז מיט בעגאַבונג.

(פאָרזעצונג — פרייטאָג)

איצטיגער היטלעריזם

און אמאליגער קייזער ווילהעלם

פון ד"ר א. גינזבורג

מיט קנאַפּע זעקס און צוואַנציג יאָהר צוריק האָט דער דאַמאָלסדיגער דייטשער קייזער, ווילהעלם דער צווייטער, געהאַט אַ געשפּרעך, אַן „אינטערוויו“, הייסט עס, מיט אַן אַמעריקאַנער זשורנאַליסט אַ געוויסער ווילי‌אַם באַיאַרד העיל.

קייזער ווילהעלם איז געווען בעריהמט אַלס גרויסער פּלאַפּלער, וועגען אַלץ האָט ער גערעדט: קונסט, ליטעראַטור, וויסענשאַפט און אַפילו רעליגיע, וועגען פּאָליטיק איז דאָך שוין נישטאָ וואָס צו רעדען. דאָס איז געווען זיין ספּעציאַליטעט.

און אַז ער פלעגט אָנפאַנגען צו רעדען, האָט ער קיינמאָל נישט געוואוסט, ווי אַזוי צו אָפּשטעלען זיך. ער פלעגט רעדען, ווי מען זאָגט, „על עצים ועל אבנים“, אויף שטיין און אויף ביין. פון קייזער האָט קיינער נישט געסמייעט צו לאַכען, יעהענפאַלס נישט אין דער הויף און נישט אין דער עפענטליכקייט, דאָס האָט געשמעקט מיט „מאַיעסטעטס בעליידיגונג“...

און נישט בלויז אין דייטשלאַנד, וואו דעם קייזער'ס וואָרט איז געווען קודש קדשים, נאָר אויך אין אויסלאַנד פלעגט מען זיך שטאַרק צוהערען צו יעדען וואָרט, וואָס איז אַרויס פון זיין מאַיעסטעטישער מויל. קייזער ווילהעלם איז אין זיין צייט נישט געווען קיין קלייניגקייט. נישט בלויז איז ער געווען איינער פון די מעכטיגסטע פיגורען אין דער פּאָליטישער וועלט, נאָר ער איז דערצו אויך געווען דער אויבערהערשער פון דער מעכטיגסטער מלחמה־מאַשין, וואָס די וועלט האָט ביז דאַמאָלס געהאַט. מלחמה און שלום, דאָס לעבען פון מיליאָנען, איז געהאַנגען אויף דעם שפּיץ פון זיין צונג.

זיינע מקורבים, די מיניסטאָרען, האָבען געוואוסט, אַז ער איז אַ פּלאַפּלער. זענען זיי שטענדיג געווען אין הוילע ציטעריש, אַז ער זאָל זיך אין מיטען דרינען נישט אַרויסכאַפּען מיט אַ וואָרט, וואָס זאָל זיי קאַליע מאַכען זייערע דיפּלאָמאַטישע פּלענער. פלעגען זיי איהם היטען. זיינע „אינטערוויוען“ מיט די צייטונגס־מענשען פלעגט מען פריהער דורכליינען און אויסוואַרפען דאָס, וואָס עס איז נישט נויטיג אָהער איבעריג.

פערשטעהט זיך, אַז דעם קייזער'ס געשפּרעך מיט'ן אַמעריקאַנער זשורנאַליסט איז בנוגע דעם נישט געווען קיין אויסנאַהם. מען האָט דעם אינטערוויו פריהער דורכגעליינט, דורכליינענדיג, וואָס דער קייזער זאָגט, האָט זיך דער דאַמאָלסדיגער דייטשער מיניסטעריום פון אויסערליכע אַנגעלעגענהייטען שטאַרק דערשראָקען. ער האָט מורא געהאַט, אַז דער דאָזיגער „אינטערוויו“ זאָל נישט פיהרען צו פּאָליטישע פערוויקלונגען מיט געוויסע אויסלענדישע מלוכות, האָט מען דעם אינטערוויו פריהער צענזורירט, אַרויסגעוואָרפען די צו שאַרפע שטעלען און ערשט נאָכדעם דערלויבט אָפּצודרוקען. אָבער קודם איז ער אָפּגעדרוקט געוואָרען. האָט זיך דער דייטשער מיניסטעריום פון אויסערליכע אַנגעלעגענהייטען אַרומגעזעהען, אַז ער איז נאָך אַלץ צו שאַרף, איז געבליבען, אַז מען זאָל איהם איינגאַנצען דערקלערען פאַר טריפה און פסול. האָט מען אויסגעקויפט די קאָפּיעס פון דער צייטונג, וואו דער אינטערוויו איז געדרוקט געוואָרען, מען האָט זיי איינגעפּאַקט אין פּעק און אוועקגעפיהרט אויף אַ דייטשער קריגס־שיף און פון דאָרטען האָט מען זיי אַריינגעוואָרפען אין ים אַריין. האָט אָבער פּאַסירט אַן אומגליק, דער ים האָט זיך ענטזאָגט צו פערשלינגען די צייטונגען, האָט מען זיי ווידער אויסגעפישט פון ים, צוריק אַרויפגענומען אויף דער קריגס שיף און אַריינגעוואָרפען אין די אויוועגס פון דער שיף, פערברענט, אַז עס זאָל פון זיי קיין שריד ופליט נישט בלייבען. פּטור געוואָרען פון אַ צרה, — ברוך שפּטרני!

האָט די וועלט נישט געוואוסט פון דעם קייזער'ס אינטערוויו מיט דעם אַמעריקאַנער זשורנאַליסט.

אַזוי זענען אַוועקגעגאַנגען זעקס און צוואַנציג יאָהר.

אין פערלויף פון די דאָזיגע זעקס־און־צוואַנציג יאָהר האָט פיל, זעהר פיל פּאַסירט. אַ וועלט־מלחמה איז פאָרגעקומען. קרוינען זענען געפאַלען. אימפּעריען זענען צובראָקעלט געוואָרען. דייטשלאַנד האָט פערלאָרען איהר גדולה און איהר גבורה. פון „קייזער ווילהעלם דער צווייטער“, דער מעכטיגער אַלייך־הערשער, וואָס האָט געוועלטיגט „אין גאָט'ס גנאָדען“, איז געוואָרען אַ פּשוט'ער „ווילהעלם האָהענצאָלערן“, אַן אַלטער, צובראָכענער מענש, וועלכער ליגט ערגעץ פערשטופּט אין אַ ווינקעל אין האָלאַנד און האַקט האָלץ אַלס צייט־פערטרייב. קיינער קימערט זיך נישט וועגען איהם און קיינער אינטערעסירט זיך נישט מיט דעם, וואָס ער זאָגט אָדער האָט געזאָגט, אַפילו זיין אייגען „געליבט־פאָלק“, די דייטשען, האָבען אַן איהם ווי פאַרגעסען.

איצטער, זעקס־און־צוואַנציג יאָהר שפּעטער, איז זיין דאַמאָלסדיגער אינטערוויו אָפּגעדרוקט געוואָרען אין דעם אַמעריקאַנער זשורנאַל „אַטלאַנטיק מאַנטהלי“, דער זוהן פון דעם פערשטאָרבענעם זשורנאַליסט האָט געהאַט ביי זיך אַ קאָפּיע און ער האָט איהם געלאָזען אָפּדרוקען, ווי ער שטעהט און געהט, בישום געשניטען און נישט צענזורירט.

איצטער, ווען נישט ער און נישט זיין וואָרט זענען עפּעס ווערט, — איצטער מעג מען שוין, איצטער איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבען.

* * *

האָב איך דאָ נישט בדעה צו רעדען וועגען דעם גאַנצען אינטערוויו. אויף איין פּונקט אָבער וועל איך זיך עטוואָס לענגער אָפּשטעלען. דער דאָזיגער פּונקט איז וויכטיג דערפאַר, ווייל ער בעווייזט, אַז די היטלער־משוגעת, וואָס בושעוועט איצטער אין דייטשלאַנד, איז נישט קיין אימפּאָרטירטע שטיקעל סחורה, וואָס איז אַריינגעפיהרט געוואָרען קיין דייטשלאַנד פון דעם אויסלענדער היטלער, נאָר אַז זי איז אַ דייטשער פּראָדוקט, זי איז געבוירען און אויסגעהאָדעוועט געוואָרען אין דייטשלאַנד גופא, די דאָזיגע משוגעת איז אַ פּרינציפּ, וואָס איז אויסגעוואַקסען אויף דעם דייטשען באָדען.

די היטלער־משוגעת בעשטעהט נישט פון זיין פּאַשיזם. דער פּאַשיזם מעג נישט געפעלען, אָבער קיין משוגעת איז ער נישט. די יוניגע, וואָס ווילען איהם איינפיהרען, ווייסען גאַנץ גוט, וואָס זיי ווילען, די זוכען דורך איהם, דורך דעם פּאַשיזם, צו שיצען זייערע אינטערעסען און זייערע פּריווילעגיען, זיי ווילען פערשקלאַפען די מענשהייט, כדי זיי זאָלען קענען בלייבען די באַלעבאַטים און די הערשער. דער פּאַשיזם איז אַ קלאָרער און גוט־אויסגערעכנעטער קאַמף פון די הויכגעשטעלטע געגען די ניהעריגע, פון די האָבערס געגען די נישט־האָבער'ס, עס איז אַ קאַמף געגען סאָציאַלער גערעכטיגקייט.

און כדי צו געווינען דעם גרויסען עולם אויף זיין זייט, האָט זיך דער וועלפּישער פּאַשיזם פערמאַסקירט אין דער פעל פון אַ לעמעלע. ער רעדט נישט אין נאָמען פון די רייכע און מעכטיגע, וועמעס אינטערעסען ער בעשיצט. דאָס וואָלט געהייסען צו שפּילען מיט אָפענע קאָרטען. ער רעדט דעריבער אין דעם נאָמען פון דעם גאַנצען פאָלק, אין נאָמען פון דער נאַציע. ער אַפּעלירט צו דעם נאַטירליכען נאַציאָנאַלען געפיהל, וואָס געפינט זיך ביי יעדען מענשען. ער זוכט דעם דאָזיגען נאַטירליכען מענשליכען געפיהל צו פערשטאַרקען און צו פערגרעסערען, איהם ברענגען צום ברען־פּונקט, כדי אויף אַזאַ אופן צו האַלטען דעם גאַנצען פאָלק אין צוים. דער פּאַשיזם איז געמיין, דעמאַגאָגיש און נידערטרעכטיג־שווינדלעריש, אָבער בשום אופן נישט משוגעת.

די היטלער־משוגעת בעשטעהט נישט אין זיין פּאַשיזם, זי בעשטעהט אויך נישט אין זיינע ווילדקייטען און ברוטאַליטעטען. אויב דער דייטשער פּאַשיזם איז ווילדער און ברוטאַלער, ווי דער, לאָמיר זאָגען, איטאַליענישער, נעמט זיך עס מסתמא דערפון, וואָס דער כאַראַקטער פון דעם דייטש איז ברוטאַלער. דער דייטש איז אַפילו אין זיין אָפּגעהערטקייט ברוטאַל, ער שעהמט זיך נישט מיט זיין ברוטאַליטעט. דער דייטש איז ווייניגער היפּאָקריטיש פון די אַנדערע אייראָפּעער, ווייל ער האָט נאָך נישט דערגרייכט די מדרגה פון שעהמען זיך, דער יעניגער, וואָס שעמט זיך מיט זיינע מיאוסע מעשים און זוכט די צו פערבאָרגען, האָט שוין דערמיט גופא דערגרייכט אַ געוויסע מדרגה פון מאָראַל. ס'איז אַן אַלטער ווערטעל, אַז צביעות, היפּאָקריטסטוואָ, איז דער אָפּצאָהל, די צינזען, וואָס די אונמאָראַליטעט צאָהלט צו מאָראַל.

די ספּעציפישע היטלער־משוגעת בעשטעהט אין זיין ראַסען־טעאָריע. די דאָזיגע תורה לערענט, אַז בלויז דער בלאָנדער מענש, דער מענש מיט די בלאָנדע האָר און מיט די בלויע אויגען, — אַז בלויז ער איז דער מענש, אַלע אַנדערע זענען אונטערמענשען, מענשען פון אַ נידעריגערער מדרגה.

און ווייל בלויז דער בלאָנדער מענש, דער אַזוי גערופענער „אַריער“, איז דער איינציגער, וואָס פערדינט דעם נאָמען מענש, איז דער'פון געדרונגען, אַז בלויז ער איז בערעכטיגט צו הערשן. ער איז דער געבוירענער הערשער, וואָס איז פון גאָט אָדער די נאַטור בעשטימט געוואָרען צו הערשן, אַלע אַנדערע מענשען, גאַנץ גלייך פון וועלכן קאַליבער זיי זאָלען נישט זיין, שוואַרצע, געלע אָדער אַפילו ברוינעטע, דאַרפן זיין די דינער און קנעכט פון דעם בלאָנדען מענשן. און אַזוי ווי דער אמת'ער בלאָנדער מענש איז דער אַריער און דער אמת'ער, נישט געמישטער און נישט בעפלעקטער אַריער, איז דער דייטש, איז דער'פון ממילא געדרונגען, אַז דער דייטש דאַרף און וועט בעהערשן די וועלט. דאָס איז זיין אויפגאַבע און דאָס איז זיין „מיסיע“...

און אַט די דאָזיגע ראַסען־משוגעת געפינט מען שוין אין דעם אינטערוויו פון דעם דייטשן געוועזענעם קייזער פון פאַר 26 יאָהר צוריק, אַט איז וואָס ער זאָגט:

„די צוקונפט, אין דעם בין איך זיכער, בעלאַנגט צו דער ווייסער ראַסע. און כדי מען זאָל קיין טעות נישט האָבען און מיינען, אַז ער מיינט די גאַנצע ווייסע ראַסע זאָגט ער באַלד:

„די בעלאַנגט צום אַנגלאָטאָן, צום מענשען, וואָס איז געקומען פון נאָרד־איראָפּע. די צוקונפט בעלאַנגט נישט צום געלען מענשען, אויך נישט צום שוואַרצען, אַפילו נישט צו דעם אָליווען־פאַרביגען (דאָ ווערט געמיינט די לאַטייניש פעלקער). זי בעלאַנגט צום בלאָנדען מענשען“.

עס איז די זעלבע היטלעריסטישע משוגעת. דער חילוק איז בלויז, וואָס דער קייזער דערמאָנט נישט די יודען, אָבער דאָס קען ערקלערט ווערען דערמיט, וואָס דייטשלאַנד איז דאַן נאָך געווען שטאַרק און מעכטיג. זי האָט זיך דאַן געקענט ערלויבען צו רעדען חוצפהדיג געגען שטאַרקע פעלקער, ווי דאָס יודישע פאָלק. דער קייזער האָט זיך אין זיין אינטערוויו הויפּטזעכליך געקאַמפט געגען דער געלער ראַסע בכלל און געגען יאַפּאַן בפרט, אָבער ער האָט אויך נישט געשאָנעוועט די ענגלענדער, וועלכע האָבען דאַן געהאַט אַן אָפּמאַך מיט די יאַפּאַנער. די ענגלענדער, זאָגט ער, זענען פעררעטער פון דער ווייסער ראַסע.

דאָס איצטיגע דייטשלאַנד איז דערווייל נאָך שוואַך אין פערגלייך מיט דעם דייטשלאַנד פון 26 יאָהר צוריק. האָט זי מורא צו אַנווענדען דעם „ראַסען־פּרינציפּ“ בנוגע אַנדערע פעלקער.

איז מען לכל הפחות „העראָאיש“ געגען די פאַר הונדערט טויזענט שוצלאָזע דייטשע יודען... צו זיין „העראָאיש“ געגען די יודען איז נישט פערבונדען מיט קיין געפאַהר, די יודען קענען זיך נישט שטעלען אַנטקעגען. דאָס איצטיגע דייטשלאַנד איז נאָך נישט שטאַרק גענוג צו אַנווענדען איהר ראַסען־פּרינציפּ געגען די איבעריגע פעלקער, אָבער זי איז שטאַרק גענוג איהם צו אַנווענדען געגען די יודען.

דער ווילדער קאַמף, וואָס דאָס איצטיגע דייטשלאַנד פיהרט געגען איהרע שוצלאָזע יודען, איז דער בעסטער בעווייז פון דייטשלאַנדס געפאַלענקייט, — נישט בלויז פון איהר גייסטיגע, נאָר אויך פון איהר מיליטערישער געפאַלענקייט.

די ליעטניטשקע האָט בעקומען

ס'מאַיאָווע קדחת!...

פון י. אַבערושאַנעק

איך האָב אַ פריינד, הייסט ער: איטשעלע מאַנדאַרינקע.

איז דאָס איטשעלע גאָר אַ וואויל מענשעל, אַן איבערגייסזאַמער, אַ פעהיגער, אַ שעהנער בעל־פּרנסה אַ פּיפּיגער, אַ געריבענער אויף אַלע זייטען, אַ נאַש בראָט, האָט אַ געראָטען ווייבעל און געראָטענע קינדערלעך. גאָר אַ וואויל איטשעלע!

נאָר איין חסרון האָט ער — ער איז אַ גרויסער לא יצלח, אַ שלימזל. ס'געהט איהם נישט גלאַטיג. צו וואָס ער ריהרט זיך צו, געהט עס מיט'ן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף. נישטאָ דער טאָג, ס'זאָל נישט מיט איהם עפּעס געשעהען, אויף שריט און טריט געשעהט מיט איהם נסים, און אָפטמאָל שבת טוט ער גומל־בענטשען...

געהט ער שפּאַצירען אין דער גאַס, רייסט זיך אָפּ אַ באַלקאָן און פאַלט איין שריט נעבען איהם, קומט ער אַהיים אַן'איינגעקאַלטער מיט פערפרישטע אויגען...

געהט ער אַריבער דעם וועג, לויפט פון ערגעץ אַן אַנ'אויטאָ און עס פעהלט אַ האָר, אַז דער אויטאָ זאָל איהם נישט געבען שלום־עליכם...

פאָהרט ער מיט אַ דראָשקע, צעבריקעוועט זיך דאָס פערד און ער קומט אַהיים מיט איין באַ־געשווילע....

פאָהרט ער מיט אַ ווינדע, בלייבט די ווינדע שטעהען אין מיטען און נישט אַהין, נישט אַהער.

געהט ער אַוועק פון דער היים, לאָזט ער אויף דעם קראַן פון וואַסער, און אין גאַנצען הויז ווערט אַ פערפּליצונג,

פערשרייבט איהם דער דאָקטאָר קראָפּליעס צום מאַגען און ברעך־שפּריט אויף קאָמפּרעסען, טרינקט ער אויס דעם ברעך־שפּריט און מיט די קראָפּליעס מאַכט ער זיך קאָמפּרעסען...

פאָהרט ער מיט דער באַהן, לייגט ער דעם בילעט אַריין אין אַ פרעמדער קעשענע און איהם מאַכט מען אַ פּראָטאָקאָל פאַר פאָהרען אָהן אַ בילעט.

געהט ער אין טעאַטער, האָט ער אין דער טאַש ליגען דעם פּראָגראַם און אַ הונדערטער, ביים אַרויסגעהען פון טעאַטער, וואַרפט ער אַוועק דעם הונדערטער און דעם פּראָגראַם לייגט ער אין פּאָרטפעל אַריין...

ריהרט ער זיך צו צום עלעקטריק, פּלאַצט אַ הויפּט־קאָרק און ס'גאַנצע הויז בלייבט אין דער פינסטער. שניידט ער אַז אַ שטיקעל ברויט, שניידט ער מיט דער ליבקער זייט פון מעסער און דער שפּיץ איז, אַז אנשטאָט אַ שטיקעל ברויט, פּירעלט ער זיך אָפּ אַ פינגער.

אָט אַזאַ שלימזל איז אונזער איטשעלע. צו וואָס ער ריהרט זיך צו. איז שלים־שלימזל. זעלטען אַ טאָג ס'זאָל נישט מיט איהם עפּעס געשעהען.

ס'איז טאַקע קיין חידוש נישט, וואָס זיינע בעקאַנטע אַנטלויפען פון איהם ווי פון אַ פייער. טאָמער קומט ער אַריין צו אַ בעקאַנטען, מאַכט יענער באַלד צו די פענסטער, ס'זאָל נישט אַריין אַ דונער... שטעלט ער זיך מיט עמיצען אָפּ אין דער גאַס, רוקט זיך יענער באַלד אַריין אין אַ טויער, ווייל ער האָט מורא, ס'זאָל איהם נישט פאַלען אַ בלומען־טאָפּ אין קאָפּ אַריין... פערבעט ער אַ פשיאַטשעל אין דער צוקערניע „באַ הערבאַטקען“, זיצט יענער און איין ציטערניש, אַז דער סופיט זאָל נישט איינפאַלען...

ווי וויט שלימזלדיג ער איז, האָט מען זיך ערשט איבערצייגט די לעצטע טעג.

געווען איז עס באַלד נאָך פּסח, ס'האָט זיך געשטעלט אַ פריהער זומער. האָט איטשעלע זיך נישט ווייסענדיג געמאַכט און געדונגען אַ דאַטשע, און איטשעלע דינגט נישט קיין דאַטשע וואו אַלע דינגען באַהענט פון לאָדז, נאָר ערגעץ הינטער די הרי חושך.

פאַר שבועות זאָגט ער צום ווייב:

— דו ווייסט, אסתר'ל, וואָס מיר איז איינגעפאַלען?

— וואָס אַזוינס, איז דיר איינגעפאַלען — האָט איהם דאָס ווייב געפרעגט.

— מיר איז איינגעפאַלען אַ געניאַלער געדאַנק: אַזוי ווי ס'האָבען זיך געמאַכט אַזעלכע סטראַשנע היצען, טאָ צו וואָס זאָלסטו דו דיך מיט די קינדער פּרעגלען אין דער שטאָט, אַז פאַר דעם זעלבען געלד, קאָנסטו שוין הייגט זיצען אויף דער דאַטשע. בפרט נאָך, אַז ס'גיט צו שבועות, און אַזוי ווי שבועות פאַלט היי־יאָהר אויס זונטאָג און מאָנטאָג, האָבען מיר אַ שבת צו, וועל איך אויך אַריינכאַפּען דריי טעג אויף דער „שוויצישע פּאָוועטשע“. אי, דו וועסט שוין קענען פאָהרען אויף דער דאַטשע און איך וועל אויך סקאָושטשען עטליכע טעג.

איז טאַקע דער פרוי מאַנדאַרינקאָווע געפעלען געוואָרען דער פּלאַן און נאָך 2 וואָכען פאַר שבועות זיך אַריבערגעפּעקעלט אויף דער ליעטניסקע. די היץ האָט געברענט, די זון האָט געפּרעגעלט און איטשעלע איז געווען איבער גליקליך פון זיין פּלאַן.

וואָלט טאַקע אַלץ געווען גוט און וואויל ווען מיר האָבען נישט צו טון מיט איטשעלע מאַנדאַרינקע, דעם שלים־שלימזל, וואָס ס'געהט איהם איבעראַל קאַפּויער און ווי נאָר די פרוי מאַנדאַרינקע האָט געשטעלט אַ פוס אַרויס פון דער שטאָט, האָט גענומען רייסען אַ ווינד, געמישט מיט אַ רעגען, דער ווינד איז מיט יעדע מינוט געוואָרען אַלץ שטאַרקער און שטאַרקער און איבערגעבראַכט האָט זיך געמאַכט אַן איבערקעהרעניש — אַ הוראַגאַן, דער ווינד האָט געפּיפען, ס'זענען געפלויגען דעכער און פלויטען. ביימער האָט עס מיט די וואָרצעל אַרויסגעריסען. ס'האָט גענומען שניידען אַ קעלט, ווי מיט מעסערס און אַזוי געהט עס אָהן אויפהער. וועד מיר זון, וואָס מיר זומער. דער עולם האָט צוריק אויסגעפּאַקט די ווינטער־מלבושים און די וואַרעמע וועש. פריען האָבען זיך צוריק איבערגעטאָן מיט די פוטער־פּאַלטענס — ס'איז אַ ביטערע קעלט, אַז ס'ברעכט אין די ביינער!...

נאָך 2 וואָכען האָט איטשעלע דערהאַלטען פון ווייב אַזאַ בריוועל:

„לאַכטיגער איטשעלע!

האַלסט וויסען זיין, אַז איך און די קינדער זענען איבגאַנצען געגליווערט. אויב דו ווילסט, אַז איך זאָל נישט איינגאַנצען איינפריהרען, זאָלסטו די אַרויסקומען אויף שבת און מיטברענגען אונז ספּראַוועניעק:

די קינדערס באַשליקעס, די אויערען־שיצער, די קאַלאַשען און מיינע באָטען, דעם פוטער־פּאַלטען, דעם וואָלענעם סוועטער, די פוכענע דעקען און וואָלענע זאָקען.

אַ חוץ דעם: וואַטע צו פערשטאָפּען די פענסטער, סלאָמיאַנקעס צו פערשטאָפּען די טירען, וואַזעלינע, איינצושמירען די אָנגעפרוירענע אויערען, אַ טובקע מאַשמש צום קאַטאַר און אַ שטיקעל שמירעכץ אויף ווינטער־באַלעס. יאָ, געטריקענטע מאַלינעס צום שוויצען, ווייל איך האָב דעם קאַטאַר, אַלע ניסען און היסען, דאָס נעמליכע פון די צו הערצען אימער אונד עוויג

דיין געטרייעסטע אסתר'ל“.

יאָ, כ'האָב גאָר פערגעסען, געדענק מיטצוברענגען אַ שאַמאָט־אויוועלע — דו הערסט?

נו, האָט טאַקע איטשעלע איינגעפּאַקט דעם גאַנצען ספּראַוועניעק: די באַשליקעס, די באָטען, די וואַרימע וועש, די פוכענע דעקען, די וואַטע און סלאָמיאַנקעס, די וואַזעלינע, מאַשמש, געטריקענטע מאַלינעס, דעם שאַמאָט־אויווען און עטליכע קערץ קוילען און אַוועק אויף דער דאַטשע.

געקומען אויף דער דאַטשע איז איהם געוואָרען פינסטער פאַר די אויגען, די ליעטניטשקע איז געקאָרטשעט אין דריי'ען. איינס ניסט און איינס הוסט. די פענסטער פערמאַכט, די שפּאַרעס פערשטאָפּט מיט שטרוי. ער אַליין איז אויך געקומען אַ האַלב געפרוירענער. געפרוירענע פיס און הענד ווי די מילצען, קוים מ'האָט איהם אויפגעטייעט מיט וואַרים־פלאַשען און קאַכעדיגע קאָמפּרעסען.

וואָס איז געווען דער סוף, ווילט איהר וויסען? דער סוף איז געווען, אַז מיט עטליכע טעג צוריק, איז איטשעלע אַרויסגעפאָהרען אויף דער דאַטשע מיט אַ ליידיגען ראָל־וואָגען, האָט צוריק איינגעפּאַקט ס'ביסעל גראַטעס, האָט איינגעטוליעט דאָס ווייב מיט די קינדער און היידא צוריק אין שטאָט אַריין.

איצט איז שוין איטשעלע מאַנדאַרינקע מיט'ן בני־הבית צוריק אין דער שטאָט, און לאָמיר האָפען, אַז איצט וועט צוריק ווערען זומער, די זון וועט ווידער וואַרימען, וואָרום... וואָרום... איטשעלע מאַנדאַרינקע, דער שלים־שלימזל איז דאָך שוין צוריק אין שטאָט!...

שאול

ביבלישע דראמע
(פראגמענטען)

יודיש: פון פסח קאפלאן

— י״ט. —

און באַכדעם זאגט ער צום פאָלק:
לאָמיר לויפען נאָך די פלישתים
הייבט בייבאַכט און זיי צושלאָגען
בי'ן פאַרטאָג, אז ס'זאל ביי זיי
קיין לעבעדיגער נישט פע־בלייבען!
זאגט דאָס פאָלק: „טו, ווי דו ווילסט!"
און דער כהן האָט געזאגט:
„לאָמיר אָנפרעגען ביי גאָט!"
פרעגט זיך שאול אָן ביי גאָט:
זאל איך לויפען נאָך די פלישתים?
גיסטו זיי אין האַנט ישראל'ס?
האָט איהם גאָט גאָרנישט געענטפערט.
און ס'האָט שאול אויסגערופען:
קומט אַהער, די הויפּלייט אַלע!
לאָמיר וויסען, לאָמיר זעהן,
וואָס איז אָקאָרשט אונזער זינד?
כ'שווער ביי גאָט, וואָס העלפט ישראל,
אויב די שולד איז אין יונתן,
מוז ער שטאַרבען אויפ'ן שטעל!
קיינער ענטפערט איהם פון פאָלק.
און ס'זאגט שאול צו ישראל:
שטעלט זיך אַלע אין איין זייט
און איך מיט מיין זוהן יונתן
וועלען שטיין אין צווייטער זייט!
זאגט דאָס פאָלק: טו, ווי דו ווילסט!
שאול זאגט צו גאָט ישראל'ס:
„גיב אַרויס דעם גאַנצען אמת"!
איז געפאַלען אויף זיי ביידען
און דאָס פאָלק איז פריי אַרויס,
און ס'זאגט שאול: „וואַרפט דעם גורל,
צווישען מיר און מיין יונתן!"
איז געפאַלען אויף יונתן.
רופט זיך שאול אָן צום זוהן:
זאג מיר, וואָס האָסטו געטון?
ענטפערט ער: איך האָב פע־זוכט
מיט'ן עק פון שטעקען מיינעם
בלויז אַ קליין ביסעל האָניג —
איך בין גרייט דערפאַ־ צו שטאַרבען!
זאגט איהם שאול: כ'שווער ביי גאָט
אז דו מוזט, יונתן, שטאַרבען!
נאָר דאָס פאָלק האָט אויסגערופען:
צי יונתן זאל גאָר שטאַרבען?
וועלכער האָט געבראַכט ישראל
אָט די גרויסע הילף? חלילה!
אַלע שווערען מיר ביי גאָט,
אויב עס וועט אַ האָר איצט פאַלען
פון זיין קאָפּ! — און ס'האָט דאָס פאָלק
אויסגעלייזט איהם פונ'ם טויט.

— כ. —

און ס'האָט שאול אָפּגעטראָטען
נישט געיאָגט שוין מעהר די פלישתים,
און בעצוואונגען די מלוכה
אויף ישראל און געשטריטען
אַרום זיך מיט אַלע שונאים,
מואב, עמון, אדום, צובה
און אויך מיט די פלישתים ווידער;
וואו געקעהרט און גאו געווענדט,
האָט ער אַלעמען געשלאָגען.
האָט צונויפגעזאַמעלט חייל
און געשלאָגען אויך עמלק
און געראַטעוועט ישראל
פון די רויבערס און בעדריקע'ס.
שטאַרקער אָבער איז געווען
די מלחמה געגען פלישתים,
אַלע טעג פון שאול'ס הערשאַפט.
און אויב שאול האָט געזעהען
ערגעץ וואו אַ שטאַרקען מאַן
און אַ יונג אַ העלדישען —
האָט ער איהם צו זיך גענומען.

— כ״א. —

האָט שמואל שאול'ן געזאגט:
גאָט האָט מיך אַמאָל געשיקט
דיך צו זאלבען פאַר אַ קעניג
אויף זיין פאָלק ישראל;
הער־זשע איצט אַ וואָרט פון גאָט:
איך געדענק, ווי ס'האָט עמלק
שלעכטס געטון ישראל'ן,
שטרויכלונגען געלייגט און וועג,
פון מצרים גייענדיג.
גיי־זשע שלאָג עמלק'ן
און פערוויסט זיין גאַנצע האָב
האָב אויף איהם נישט קיין רחמנות.
שלאָג צום טויט פון מאַן ביז פרוי,
קינד און זויג־קינד, אָקס און שעפּס,
פונ'ם קעמעל ביז'ן אייזעל.
שאול האָט דעם פאָלק פערזאַמעלט
און מיט שעפּסעלעך געציילט.
פוסגייערס צוויי הונדערט טויזענד
און צעהן טויזענד פון יהודה.
און געקומען ביז עמלק
און געשלאָגען איהם אין טאָל.
שאול שיקט דעם קיני זאגען:
גיי אַרויס פון עמלקי
איך זאל דיך מיט איהם נישט טויטען
האָסט אַמאָל דאָך גנאָד געטון
מיט די קינדער פון ישראל,
פון מצרים גייענדיג,
איז דער קיני אין אַוועק
פון עמלק. און ס'האָט שאול
דעם עמלק שטאַרק געשלאָגען.
מיט'ן שווערד דעם פאָלק פע־טיליגט
און אַגג, עמלק'ס קעניג,
לעבעדיגערהייט געכאַפּט.
און ס'האָט שאול מיט פאָלק
דיך דערבאַרימט אויף אַגג'ן,
אויף די בעסטע שאָף און רינדער,
אויף די פעטסטע בעק און לעמער,
נישט פערטיליגט זיי איינגאַנצען,
בלויז די שוואַכע פונ'ם צוג.
די צוקראַכענע און קראַנקע,
יענע האָבען זיי פע־טיליגט.

— כ״ב. —

האָט גאָט שמואל'ן געזאגט:
כ'האָב חרטה שוין אַצינד,
וואָס כ'האָב שאול'ן געקרוינט
פאַר אַ מלך אויף ישראל;
ווייל ער איז פון מיר אַוועק
און מיין אָנזאג נישט געפאָלגט
האָט עס שמואל'ן פערדראָסען
און ער האָט צו גאָט גערופען
יענע גאַנצע נאַכט; געפּעדערט
זיך גאַנץ פריה און איז אַרויס
שאול'ן בעגעגענען
און געטראָפען איהם אין גלגל.
זאגט איהם שאול: זיי געבענטשט!
כ'האָב דעם אָנזאג גאָטס דערפילט.
פרעגט איהם שמואל: און וואָס הער איך
דאָרט אַ קול פון שעפּסעלעך
און אַ קול פון רינדער דאָרט?
ענטפערט שאול: פון עמלק
האָט מען די אַהער געבראַכט,
ווייל דאָס פאָלק האָט זיך דערבאַרימט
אויף די בעסטע שאָף און רינדער
זיי צו שעכטען פאַר דיין גאָט,
אַלע איבעריגע אָבער
האָב איך און דאָס פאָלק פערטיליגט.
און ס'זאגט שמואל שאול'ן:
וואַרט אַ ווייל, וועל איך דיר זאגען,
וואָס ס'האָט גאָט בייבאַכט געזאגט מיר.
ענטפערט שאול איהם: דערצייל!
זאגט איהם שמואל: הער מיך צו!
אויב ביסט קליין אין דיינע אויגען
ביסטו אָבער דאָך דער עלטסטער
פון די שבטים אין ישראל.
און ס'האָט גאָט דאָך דיך געזאלבט
פאַר אַ מלך אויף ישראל.
און ער האָט געשיקט דיר זאגען:
גיי פערטיליג דעם עמלק,
קעמפף מיט איהם ביז צו פערניכטונג!
וואָס־זשע האָסטו נישט געפאָלגט
דיך געלאָזען אויפ'ן רויב
און געזינדיגט געגען גאָט?
און ס'זאגט שאול שמואל'ן:
כ'האָב דאָך צוגעהערט גאָטס שטים.
בין געגאַנגען אין דיין וועג.
האָב עמלק'ן פערטיליגט
און געבראַכט אַגג, דעם מלך;
בלויז דאָס פאָלק האָט פונ'ם רויב
זיך גענומען שאָף און רינדער,
פון די בעסטע פונ'ם חרם,
די צו שעכטען פאַר דיין גאָט!
אָבער שמואל ענטפערט איהם:
צי פערלאַנגט גאָט די קרבנות,
ווי ער וויל, מ'זאל איהם פאָלגען?
הערען, איז פון שעכטען בעסער
פאָלגען — פון די פעטסטע לעמער,

— כ״ג. —

וואָרום ווי די זינד פון כישוף
איז די ווידערשפעניגקייט
און די טראָצינקייט — ווי געטשעס!
זו האָסט גאָטס געבאָט פער'מיאוס'ט,
ביסט מיאוס איהם געוואָרען,
וועסט קיין מלך מעהר נישט זיין!

און ס'זאגט שאול שמואל'ן:
כ'האָב געזינדיגט געגען גאָט,
נישט צו פאָלגען איהם און דיר;
מחמת מורא פאַר'ן פאָלק,
האָב איך זיין פערלאַנג דערפילט.
זיי־זשע מוחל מיר די זינד,
קעהר זיך אום צוריק מיט מיר,
וועל איך בוקען זיך צו גאָט.
ענטפערט שמואל שאול'ן:
כ'וועל צוריק מיט דיר נישט גיין,
ווייל האָסט גאָטס געבאָט פער'מיאוס'ט
האָט אויך גאָט פער'מיאוס'ט דיך,
וועסט קיין מלך מעהר נישט זיין!
און זיך אָפּגעקעהרט צו גיין.
שאול האָט איהם אָנגעכאַפּט
פאַר'ן פאָלע פון דיין מאַנטעל
האָט די פאָלע זיך צוריסען.
און ס'האָט שמואל איהם געזאגט:
אָפּגעריסען האָט פון דיר גאָט
איצט די קעניגרייך ישראל'ס
און אַוועקגעגעבען איהר
צו דיין פריינד, דעם בעסערן.
זאגט איהם שאול: כ'האָב געזינדיגט,
גיב־זשע כאָטש אַצינד מיר כבוד
פאַר די עלטסטע פון ישראל,
פאַר'ן גאַנצען פאָלק ישראל.
קעהר זיך אום צוריק מיט מיר,
כ'וועל זיך בוקען פאַר דיין גאָט!
דעמאָלט איז געגאַנגען שמואל
הינטער שאול'ן צוריק,
האָט ער זיך געבוקט פאַר גאָט.
שמואל זאגט: דערלאַנגט אַהער מיר
דעם אַגג, עמלק'ס קעניג.
האָט אגג זיך איהם דערנעהנטערט
שמאָלך־פערדריסען און געזאגט:
יאָ, דער טויט איז שלעכט און ביטער!
און ס'האָט שמואל איהם געזאגט:
ווי דיין שווערד האָט ביי די ווייבער
אָפּגערויבט די ליבע קינדער,
אָט אַזוי וועט אויך דיין מאַמע
איצט בעראויבט זיין פון איהר זוהן!
און ס'האָט שמואל באַלד צוריסען
דעם אגג פאַר גאָט אין גלגל.
שמואל איז אַוועק קיין רמה.
שאול — אין דיין הויז קיין גבעה
און ס'האָט שמואל ביז דיין טויט שוין
קיינמאָל שאול'ן געזעהען

מאמע-ערד שווייגט

א קאפיטעל פון ראמאן אויף פעלדער־ פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

דער פריהלינג איז געגאנגען דעם זומער אַנטקעגען. די ווינטער־זריעה, ווייץ און צוויבעלעך קאָ־ן, איז יונג און פריש אַרויסגעקומען; יונגע זאנגען האָבען שוין די שטעכיגע גרין־גאָלדיגע הערעלעך אַרויסגעשטעקט צו דעם בלויען הימעל. עס איז אויך פיין אויפגעגאַנגען די זומער־תבואה — האָבער, גערשטען און קוקורוזע; די ברייט־גריבע בלעטעלעך פון יונגער קוקורוזע האָבען זיך שוין געשטעלט דעם לינדען ווינטעל אַנטקעגען. מאמע־ערד האָט אַלע מענס זריעה אָנגענומען פאַר ליב: די זריעה פון די אַלט־געזעסענע, צי די זריעה פון די נייגעקומענע — אויף איין אופן ביי מאמע־ערד אָנגעלייגט. צו די מחלוקת'ן האָט זיך מאמע־ערד הפנים נישט צוגעהערט: ווער עס זאל שלעפען דעם אַקע־אייזען — אָקס, פערד, צי גאר דעם שטאַלענעם ט־אַקטאָר — האָט מען ביי מאַמע־ערד נישט געקענט אויספרעגן.

דערווייל האָבען זיך, און א שטילער לבנה־נאַכט, אויף יודישע פעלדער ווידער בעוויזען שונאים אין געשטאַלט פון שאָף און א צאָהל קיה און אָקסען — געקומען אַפּגריזשען דעם גרין פון אויפגעגאַנגענעם האָבער און גערשטען.

מיט א פריהלינג פריהער, ווען פון די שכנ'ישע דערפער האָט מען אַרויסגעלאָזען שאָף און רינד אויף יודישע פעלדער, איז דער פחד געווען א גרויסער. יעמאָלט זענען די בראַווע מיט זייער מוט נישט געווען בכוח צו בערוהיגען אַלעמענס צעשראָקענע געמיטער. א סך נעכט האָבען דעם שלאָף פערטריבען פון יודישען דאָרף; יודישע איבערוואַנדערער האָבען געשפירט אומרוה אַרום יונגען דאָרף. איצטער איז דער פחד בעפאַלען נאָר א געוויסען טייל פון די ביי־געקומענע. די פאַראַיאָהריגע, אָהן אויסנאָם, האָבען זיך אין אַזאַ צייט דערפיהלט ווי באַלעבאַטים אויף דער ערד, [illegible] וועמען ס'י מאַכט שטעהט און גיט אַכטונג.

פאַר די פינטשוקס איז דאָס געווען א נאַטירליכע זאַך: דער אַלטער פינטשוק, ירחמיאל, איהם איז נאָך געלעגען אין די ביינער דער פיינליכער פערדרוס פון יענער צייט. יעד פאַראַמשטשיקעס פויערים פון די שכנ'ישע דערפער, זענען בעפאַלען זיין דאָרף אַרום קיעוו. איצטער זענען שוין אַנדערע צייטען. אויב די מלוכה האָט אָפּגעשניטען שטיקער ערד ביי די רייכע פויערים און די ערד איבערגעגעבען צו די אָרימע — האָט ירחמיאל אין דעם געזעהען די האַנט פון גערעכטיגקייט; און אויב די מלוכה האָט אָפּגעשניטען ערד ביי די פריצים און אָרדענט איין אויף דעם יודישע איבערוואַנדערער, וואָס האָבען קיינמאָל קיין ערד נישט געטאָרט קויפען אין קרים — איז דאָס געוויס אַ בעוויז, אז גערעכטיגקייט איז אָנגעשטאַנען. ער, ירחמיאל, האָט מיט אַ יוגענטליכען פייער, איינאַייגעם מיט דער יוגענט, זיך אַוועקגעלאָזען פערנעהמען די אומשולדיגע אָקסען, קיה און שעפּסען. אגב, איז ער געווען דער ערשטער, נאָך אַ שפּראַך פאַרטאָג, וואָס האָט דערקענט דעם „שונא" פון דער ווייטענס און האָט אויפגעהויבען אַ „טרעוואָגע".

דעם „שונא" האָט מען געבראַכט צוטרייבען אין דאָרף אַריין, די שעפּסען בעזונדער און די רינדער בעזונדער — אין צוויי מחנות. יעדער לעבעדיגער נפש איז פון געלעגער אַרויס און אַרויסגעאיילט אין דרויסען. די קלענערע קינדער זענען אויף ביין־וואָונדער האַלב־נאַקעטע געלאָפען און מיט ברייט־אָנגעצונדענע אויגען בעטראַכט די פרעמדע שעפּסען און רינדער.

מען האָט בעדאַרפט וואַרטען ביז די באַלעבאַטים וועלען זיך אָפּרופען. אוודאי וועט מען זיך אַביסעל אַרומקריגען; איבער דעם אַנדערען וועט אויסמוסר'ן; אַ פּראָטאָקאָל וועט מען בעדאַרפען שרייבען און, לויט'ן געזעץ, די שעפּסען און רינדער אָפּלאָזען פריי. דאָס געזעץ וועט שוין אַליין מאַכען אַ טאַלק און בעשטראָפען פאַר דער עוולה.

— אַי צייטען, אַי צייטען! גוט צו לעבען אין אַזאַ צייט! — האָט זיך ירחמיאל פינטשוק געריבען די הענט.

דער אַלטער שטיינבערג האָט געהייסען, מען זאל די שעפּסען אַרויסטרייבען צום וועג, אַ פאַר וויאָרסט ווייט פון דאָרף, און דאָרטען זיי אָפּלאָזען, מחמת ער האָט נישט קיין אמונה אין מאַסקווער שמירה.

אַרום האַלבען טאָג האָבען זיך איינער נאָך אַנדערען בעוויזען די באַלעבאַטים. די שעפּסען, די קיה און אָקסען האָבען געהערט צו דריי בעזונדערע בעל־הגופים, פון דריי שכנ'ישע דערפער — אוקראַאינער, דייטשען און טאָטערען. די צוויי ברידער דודענקא — זאַכאַר און טאַראַס — פון אוקראַאינער דאָרף; דער טאָטער סערין בעקיראָוו און — צו וואָזוע ברעזעיס און לאַנגעס גרעסטער איבעראַשונג — איז נאָך אַ טייל שעפּסען געקומען נישט קיין אַנדערער, ווי פרידריך באַגנער.

די בעל־הגופים, ווי די אַלט־געזעסענע איבערוואַנדערער, האָבען געוואוסט אז די בהמות וועט מען סיי־ווי בעדאַרפען אַרויסלאָזען. אָבער איידער וואָס, איידער ווען, איז פון ביידע צדדים נויטיג געווען אַביסעל זיך דורכשמועסען; נישט קריגען זיך און אוודאי נישט שלאָגען זיך — נאָר אַ שטיקעל וויכוח האָבען:

דער ערשטער האָט בערע גענומען דאָס וואָרט גלייך און שטייף האָט ער זיך געהאַלטען; האָט זיין שטים נישט אויפגעהויבען צו־הויך; גערעדט האָט ער אויף אוקראַאיניש;

— חברים, פויערים, איהר קריכט אויף קרומע וועגען. קענט איהר אַליין זיך נישט שטעלען אַנטקעגען דער מאַכט, שיקט איהר אַרויס די אומשולדיגע בהמות. ס'איז נישט קיין צופאַל, וואָס אייערע בהמות האָבען זיך דאָ בעגעגענט. איהר האָט זיך אַלע פעראייניגט, כאָטש אַליין לעבט איהר נישט צווישען זיך בשלום. איך ווייס שוין ווי די דייטשען קוקען אויף די אוקראַאינער און ווי איהר קוקט אויף די טאָטערען... נו, האָט איהר זיך פעראייניגט צו שטערען דער יודישער איבערוואַנדערונג. איך פרעג אייך, צוליב וואָס טוט איהר עס?

פרידריך באַגנער האָט אַ לאַך געטאָן. דאָס בלוט איז איהם אַריין אין פנים אַריין. ער האָט בעטראַכט דעם עולם יודישע איבערוואַנדערער, וואָס זענען געשטאַנען אין עטליכע קופּקעלעך און געקוקט האַלב־צושראָקען און האַלב פער'חידוש'ט. זיין בליק איז אויך געפאַלען אויף די קינדערלעך, וואָס האָבען ביי דער זייט פון די מאַמעס געקוקט צו די פרעמדע מענשען און נישט־יודען. איהם איז געווען נאָר בעקוועם צו בעגעגענען זיך מיט לאַבעס בליקען. דאָס געלעכטער האָט זיך ביי איהם אַרויסגעריסען, צו פערנעהמען דאָס וואָרט פון די ווערטער, וואָס ער האָט געזוכט, און דערווייל נאָך נישט געפונען.

און כאָטש דעם עלטערען דודענקא, טאַראַסן האָט געביסען אין שפּיץ צונג עפּעס צו ענטפערען — האָט ער געוואַרט, וואָס באַגנער וועט זאָגען: וואָרום, אויב באַגנערן איז גוט אויפ'ן האַרצען בי'ן צום לאַכען — וועט ער מסתמא געפינען דאָס פּאַסיגע צו ענטפערען אויף דער חוצפה'דיגע רעדע פון יודישען איבערוואַנדערער.

באַגנער האָט טאַקע באַלד געפונען די פּאַסיגע ווערטער:

— מיין נישט, אז איך האָב אַ לאַך געטאָן פון דיינע רייד, — האָט ער זיך געווענדעט אויף בערעס דייט, — דאָס לאַך איך פון מיין אייגענעם נאַר, אז איך בעדאַרף דאָ איצט שטעהן און זיך פערענטפערען. אין אמת'ן האָט קיינער פון אונז נישט בעדאַרפט עפענען דאָס מויל און רעדען — נאָר מאַמע־ערד האָט בעדאַרפט עפענען דאָס מויל און רעדען, מען זאל עס דערהערען אין די הימלען... מאַמע־ערד האָט בעדאַרפט שרייען און דערצעהלען, וואָס מען האָט דאָ אויף איהר אָפּגעטאָן! זי האָט בעדאַרפט דערצעהלען פון די גערעטענישען, וואָס דאָ האָבען זיך אָנגעהויבען זינט די גרויסע מלכה יעקאַטערינא האָט אונזערע עלטערען אַהער געבראַכט פון דייטשלאַנד. מיר זאָלען ווערען וועג־ווייזער פאַר די בלינדע און נישט־בעוואוסטיגע פויערים. שפע איז דאָ געווען, און די האַפענס פון שוואַרצען ים האָט מען עלאַרען שיפען מיט אונזערע ווייצען. אַ האַלבע וועלט האָט קרים געשפייזט מיט ברויט. דאָ האָט געלעבט דער מענש, וואָס האָט ליב פּראַצע און איז אָרנטליך. וואָס איז פון קרים געוואָרען? עס איז דאָך איצטער רעכט, אז אין קרים גופא האָבען איהרע איינוואוינער נישט קיין ברויט. נישט איהר וועט האָבען ברויט און רוסלאַנד וועט אויך קראַפּירען פון הונגער!

— ער איז גערעכט, ער רעדט ווי אַ פריינד פון לאַנד — האָט מאַ'ר שטיינבערג שטיל איינגערוימט וואָזוע ברעזערן, נעבען וועמען ער איז געשטאַנען.

דער אַלטער פינטשוק האָט געמאַכט אַ פאָרטריט פאָראויס; איהם איז הייס געוואָרען אין אַלע אברים בעת באַגנער האָט גערעדט; ער האָט זיך קוים דערוואַרט, אז באַגנער זאל פערענדיגען.

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

רוסישע שווארצע־מאה'ניקעס

אין פערשידענע לענדער העצען איצט צו פאגראמען אויף יודען

פון יעקב לעשצינסקי

„רוסישע כוליגאנעס פון אלע לענדער, פעראייניגט אייך!" — דאס איז דער נייער קריגס־רוף, וואס די רוסישע שווארצע מאה'ניקעס, וועלכע האבען געפונען שוץ אונטער היטלערס וואנטע פליגלען, האבען ארויסגעגעבען.

„רוסישע כוליגאנעס פון אלע שטאנדען און קלאסען, פעראייניגט זיך, און מאכט א סוף צו דער יודישער הערשאפט איבער רוסלאנד!" — אט דער דאזיגער נייער רוף פון די רוסישע היטלעריסטישע באנדעס, וועלכע בילדען זיך איצט אויעטום, איז די נאטירליכע פארטזעצונג פון דעם אמאליגען פאגראם־רוף: „בעי זשידאוו, ספאסאי ראסיאו" („שלאג יודען, ראטעווע רוסלאנד!")

און זאל מען זיך נישט איינרעדען, אז דער דאזיגער עכט־רוסישער כוליגאניזם, דער בלוטיגער פאגראם־כוליגאניזם, וואס האט געקאסט יודען צעהנדליגער טויזענדער דערהרגעטע, איז שוין גאר אינגאנצען טויט, שוין איינגאנצען געשטארבען און ליגט שוין אזוי טיף בעגראבען, אז ער קען שוין גאר קיין תחית־המתים נישט אויפשטעהן.

אין אויסלאנד, אין די שטעט, וואו די געוועזענע הערשער פון רוסלאנד האבען איצט זייערע נעסטען, חזר'ט מען גאנץ שטארק אין דעם דאזיגען רוף: „בעי זשידאוו, ספאסאי ראסיו!" או עס איז אזוי, קאן מען זעהן פון דער ליטעראטור, וואס דער דאזיגער כוליגאנישער עולם גיט ארויס אין פערשידענע שטעט פון איראפע. אבער בעזונדערס כאראקטעריסטיש זענען די פאלגענדע פאקטען:

די טעג האבען די ריגער צייטונגען געבראכט א ידיעה, אז אויף די גאסען פון ריגע האט זיך בעוויזען אן'ארטיגער בעקאנטער רוסישער אדוואקאט, וועלכער האט זיך געווארפען אויף יודען, און געשריגען: „בעי זשידאוו, ספאסאי ראסיו!" דער אדוואקאט איז געווען שיכור און וואס ביים ניכטערען אויף דער לונג, איז ביים שיכור'ען אויפ'ן צונג, האט ער ארויסגעשריגען פון זיין גאנצען כוליגאניש־שיכור'ן הארצען זיין אנטיסמיטישען טרום: „שלאג יודען, ראטעווע רוסלאנד!"

דעם דאזיגען גרוס פון רוסלאנד האב איך געהאט דעם גליק אליין צו הערען דעם ערשטען טאג פון מיין קומען קיין ריגע צוריק מיט א האלב יאהר. עס איז געווען גראד דעם ערשטען טאג ראש־השנה, אויף דער נאכט באלד נאכ'ן דאווענען, אויפ'ן גאס האבען יודען געאיילט אין זייערע יום־טוב־קליידער אהיים צו די יום־טוב־סעודה. און אט הערט זיך א לאנג צוצויגענער גרילצענדער קול, וואס שרייט, ריכטיגער, רייסט זיך ארויס פון זיינע גדערים און שליידערט אין פנים אריין: „בעי זשידאוו, ספאסאי ראסיו!" — שלאג יודען, ראטעווע רוסלאנד!

אין ווארשאווער געריכט איז לעצטענס פארגעקומען אן אינטערעסאנטער פראצעס. געמשפט האט מען א „שמש" פון א רוסישען קלויסטער. די מעשה איז אזוי געווען: אין א רוסישען קלויסטער אויף פראגא, ביי ווארשא, האט מען געדאווענט שפעט אין דער נאכט, פאר'ן פראוואסלאווען פסח, איז פערבייגעגאנגען א פאליאק און האט א פרעג געטון ביים „שמש" פון קלויסטער, פארוואס איז דארט אזוי שפעט ליכטיג, האט דער „שמש" גראב און בייז געענטפערט: „איך פערשטעה נישט אייער הינטישען לשון". דער פאליאק האט צוגערופען א פאליציאנט און מען האט צונויפגעשטעלט א פראטאקאל. אויפ'ן פראצעס האט זיך דער „שמש" פערענטפערט, אז ער האט פערגעסען, וואו ער איז... ער האט געמיינט, הייסט עס, אז ער איז נאך אלץ אין אמאליגען רוסלאנד. דער ריכטער האט איהם דערמאהנט וואו ער איז און אז איצט אין יאהר 1934 און נישט 1914. און ער האט איהם אפגעשיקט אין טורמע אויף גאנצע זעקס וואכען, אום ער זאל זיך גוט איינחזר'ן, וואו ער איז.

לייענט מען די ליטעראטור פון די אלע כוליגאנישע ארגאניזאציעס, וואס מעהרען זיך און פרובירען זיך אזוי אין בערלין און אין פאריז, אין בעלגראד, יוגאסלאוויע, און אין סאפיע, בולגאריע אין פראג, טשעכאסלאוואקיע און אין א סך אנדערע שטעט מוז מען נישט ווילענדיג א טראכטעון, אז די דאזיגע מענשען האבען פערגעסען, וואו זיי זענען און אין וואסער א יאהר זיי לעבען.

און עס איז גאר קיין חידוש נישט, וואס זיי האבען פערגעסען, וואו זיי זענען. הערען זיי דאך איצטער אזוי אפט זייערע אמאליגע קאמפס־רופען, זייערע מארד און רציחה־לאזונגען, אז ס'קען זיך די מיט רעכט אויסוויזען, אז זייערע רביים פורישקעוויטש און קרושעוואן זענען צוריק לעבעדיג געווארען און פאהרען ארום פון לאנד צו לאנד און פערשפרייטען זייערע פאגראם־תורות און מארד־לעהרעס.

ווארום אין דעם זעלבען טאג, ווען דער רוסישער כוליגאנישער אדוואקאט האט געשריען אויף די גאסען פון ריגע: „שלאג יודען, ראטעווע רוסלאנד!". האבען זיינע לעטישע חברים פערקלעפט די שויפענסטער פון יודישע געשעפטען און צוווארפען אין אלע שטעט פון לעטלאנד, — אין ריגע, ליבוי, מיטוי, דווינסק, וואלק, — צעהנדליגער טויזענדער אויפרופען, אין וועלכע מען רופט צו פערטרייבען די יודען און „אומקעהרען לעטלאנד צו די לעטען".

מ'ר וועלען זיך דא אביסעל אפשטעלען אויף די רוסישע היטלעראוועס, וועלכע האבען גע א ט בערלין פאר זייער צענטער און וועלכע האבען איצט ארויסגעלאזען דעם קאמפס־רוף: „רוסישע כוליגאנעס פון אלע לענדער, פעראייניגט זיך!" היטלערס פראפאגאנדע־מיניסטער, דער הינקענדער געבעלס, וועלכער פערשטעהט, ליידער, זעהר גוט, ווי אוועקצושטעלען זיינע פראפאגאנדע־אגענטורען אין אלע עקען פון דער וועלט, האט פערשטאנען צו מאכען בערלין פאר א צענטער, נישט נאר פון די רוסישע כוליגאנעס, נאר אויך פון די אוקראינישע פאגראמשטשיקעס.

דער טרויעריג־בעריהמטער אוקראינישער פאלקאווניק קאנאוואלעץ, וועלכער טראגט אויף זיין געוויסען צוזאמען מיט פעטלוראן דאס בלוט פון טויזענדער יודישע הרוגים, איז איינער פון די הויפט־אגענטען פון היטלערס רעגירונג. אויף וואס דארף מען איהם? א, ער איז בעשטימט פאר גאר, גאר וויכטיגע אויפגאבען. טאמער וועט קומען צו א צוזאמענשטויס צווישען דייטשלאנד און פוילען, וועט קאנאוואלעץ דארפען ארויסרופען א נאציאנאלען אויפשטאנד אין מזרח־גאליציען. טאמער וועלען פריהער אויסברעכען אומרוהען אין סאוויעט־רוסלאנד, וועט דער פאלקאווניק ארגאניזירען אן אויפשטאנד אין סאוויעט־אוקראינע געגען מאסקווע. פאר ביידע פאלען דארף מען צוגרייטען די בעפעלקערונג און קאנאוואלעץ בעקומט אין בערלין גרויסע סומען אויף צו פיהרען זיין נאציאנאלע ארבייט.

מען פערשפארט צוגעבען, אז ער פיהרט די ארבייט אין דעם אמת „נאציאנאלען" גייסט, ד. ה. אין פאגראם־גייסט, פערשפרייטענדיג אנטיסעמיטישען סם און גיפט אומעטום, וואו ס'זענען נאר פערהאן אוקראינער.

ווער־זשע זענען די רוסישע פיהרער, וועלכע ארבייטען אזוי שטארק אויף צו פעראייניגען אלע רוסישע עמיגראנטישע ארגאניזאציעס ארום דער היטלער־פאהן, ארום דער נייער פאגראם־פאהן, ארום דעם קאמפס־רוף: „בעי זשידאוו, ספאסאי ראסיו!" פון דעם ווילדסטען און בארבארישסטען אנטיסעמיטיזם?

ווי באר היטלער איז געקומען צו דער מאכט, איז געווארען לעבעדיג אין די קאנטר־רעוואלוציאנערע רוסישע ארגאניזאציעס. מען האט זיך גענומען ענערגיש ארגאניזירען גרופעס, פאלקען, פעראיינען. עס האבען אויפגעלעבט די אמאליגע האפנונגען פון אינטערווענץ, פון א מיליטערישען אנפאל אויף רוסלאנד, פון בעפרייען רוסלאנד פון די סאוויעטען דורך אנ'אנפאל פון א פרעמדער מאכט. — זאל זיין יאפאן, זאל זיין דייטשלאנד, אבי ארויסרייסען רוסלאנד פון די הענט פון די קאמוניסטען, און אין דעם דארפען העלפען די הונדערטער טויזענדער רוסישע ווייס־גווארדייער, וועלכע זענען צושפרייט אויף דער גאנצער וועלט. היטלער האט פון אנהויב אן געמאכט געוויסע צוזאגען, נאך מעהר האט צוגעזאגט געהרינג, וועלכער איז געווען די ערשטע צייט דער בעשיצער פון די רוסישע כוליגאנישע ארגאניזאציעס.

(ווייטער זעה 15־טע זייט)

סקלעראזע און הויכער בלוט־דרוק

געזעלשאפטליך־היגיענישע שמועסען
(צוגעשיקט דורך לאדזער „טאז")

פון ד"ר משה וואלפסאן

דער ציל פון היינטיגען שמועס וועט זיין, אין א מעגליך צוגענגליכע פארם, ארומרעדען די פראגע וועגען א געוויסען קראנקהאפטען צושטאנד, וועלכער אינטערעסירט איצט זעהר פיל מענשען און איז ביי אונז יודען ספעציעל זעהר פאפולער, ווי עס ווייזט די ערפאהרונג פון פיל יודישע דאקטוירים.

דאס איז סקלעראזע און הויכער בלוט־דרוק, אזוי ווי מיר שטעהן אויף דעם שטאנדפונקט, אז דער שרעק פאר דער קראנקהייט קומט ארויס צום טייל פון דעם, וואס דער עולם איז נישט ריכטיג אינפארמירט וועגען דער קראנקהייט, האלטען מיר פאר נוצליך געבען אונזערע לעזער אביסעל נויטיגע ידיעות וועגען דעם זעהר אינטערעסאנטען ענין.

די סקלעראזע, אדער ווי מען רופט עס געוועהנליך פערקאלכונג, אדער פשוט „קאלך", איז אין א געוויסען גראד א נארמאלע ערשיינונג אין דעם מענשליכען ארגאניזם אין א געוויסען עלטער, דאס איז א געוויסער בעשטאנדטייל פון דעם פראצעס, וואס ענטוויקעלט זיך אין יעדע לעבעדיגע בעשעפעניש, דעם פראצעס פון עלטערן זיך...

דער פראצעס בעשטעהט אין דעם, אז די אזוי גערופענע איידעלע, פיינע סובסטאנץ אין די ווענטלעך פון די בלוט־געפעסען פון מענשליכען קערפער, ווערען ביסלעכווייז הארטער, ווייל צווישען די ווייכע עלאסטישע פעדימלעך ווערט וואס מעהר אפגעלייגט קלענערע, אדער גרעסערע מאסען פון א הארטערע קאנסיסטענץ, וואס ענטהאלטען אין זיך טאקע קאלך. דורך דעם פראצעס ווערען די אדערן ווייניגער עלאסטיש און קענען נישט אזוי גוט בעזארגען די פערשידענע טיילען פון מענשליכען קערפער מיט בלוט.

אין פרינציפ גענומען, איז אין אט דעם פראצעס פערבונדען די ערשיינונג פון עלטער־ווערען. אבער ביי פערשידענע בעדינגונגען קאן זיך דער פראצעס ענטוויקלען אויך פריהער און עס זענען אויך בעקאנט אזעלכע פאלען, ווען דאס קומט פאר אויך ביי גאנץ יונגע מענשען.

אזוי ווי די סקלעראזע קאן פארקומען אין פערשידענע טיילען פון דעם מענשליכען קערפער, זענען אויך די קראנקהייטס־ערשיינונגען, וואס זי רופט ארויס, גאנץ פערשידען. אויב די סקלעראזע לאקאליזירט זיך אין הארץ, שפירט מען שמערצען, און הארץ־קלעמונגען, א געפיהל פון שרעק; אויב איז געהירען, דאן האט מען שווינדעל, פייפען אין די אויערען. עס קומען אויך אפט פאר פערשידענע פסיכישע ערשיינונגען, פערפאלגונגס־געפיהל, שלאפלאזיגקייט א. א. וו. אויב די קראנקהייט לאקאליזירט זיך אין די פיס, דאן האט מען שמערצען אדער די אזוי גערופענע פאריבערגעהענדיגע הינקען, ווען א מענש שטעלט זיך אוועק אין מיטען גאס און קאן א פאר סעקונדען, אדער מינוטען נישט מעהר געהן.

עס קומען אויך פאר סקלעראזישע ערשיינונגען אין די בויך־ארגאנען, אין די גדערים און די ניהרען א. אז. וו. די סקלעראטישע ערשיינונגען אין די פערשידענע ארגאנען רופען אלזא ארויס פערשידענע לאקאלע שמערצהאפטע, אדער סתם קראנקהייטס־ערשיינונגען. אבער אויסער דעם, אין אין וועלכען ארגאן די סקלעראזע זאל זיך נישט ענטוויקלען, רופט זי אלע מאל ארויס א בעלאסטונג פון דער ארבייט פון הארצען, ווייל געוועהנליך האבען די אדערן די אויפגאבע צו צוהעלפען דעם הארץ אין זיין ארבייט דורכשטופענדיג דורך זייער עלאסטיציטעט דאס בלוט; אבער ווען די אדערן ווערען הארט, קענען זיי שוין אזוי לייכט נישט אדורכשטופען דאס בלוט און דעריבער האט שוין דאס הארץ א שווערערע ארבייט, אזוי ארום איז גאנץ פערשטענדליך, אז ביי יעדער סקלעראזע, ווערט דאס הארץ אפגעשוואכט.

פון וואנען בעהמט זיך סקלעראזע? די סקלעראזע קאן מען בעטראכטען אלס אפנוץ פון די ווענט פון די אדערן. נארמאל קומט עס פאר ביי אלטע מענשען, הגם עס זענען דא גאנץ אלטע מענשען, וועלכע לעבען זיך אויס זייערע יאהרען נישט פיהלענדיג קיין שום ערשיינונגען פון דער קראנקהייט. די לעצטע צייט ווערט טאקע די צאהל פון אזעלכע מענשען, אלץ ווייניגער און ווייניגער, אנשטאט דעם ווערט אלץ בעהנטער די אונטערשטע גרענעץ פון דעם עלטער ווען מען בעקומט סקלעראזע. (אלזא, ביי א מענשען, וועלכען עס קומט נאך נישט אזוי צו זאגען קיין סקלעראזע, לויט זיין עלטער, ענטוויקעלט זיך דער אומנארמאלער צושטאנד געוועהנליך דאן, ווען ס'זענען דערצו גורם די ספעציעלע בעדינגונגען, ווי איבער אנשטרענגונגען קראנקהייט פון שטאף־וועקסעל, ווי למשל, גיכט, צוקער־קראנקהייט, דאן קומט אפט פאר נירען־סקלעראזע, ווי אויך הארץ־סקלעראזע נאך נירען־קראנקהייטען; סקלעראזע פון געהירען קומט פאר ביי שווערער גייסטיגער ארבייט און אויך ביי פערשידענע אויפרעגונגען. זעהר שטארק גענייגט צו סקלעראזע זענען מענשען, וואס רויכערן פיל. נישט ראציאנעלע ערנעהרונג מיט פיל פלייש, פעטס און שארפע שפייזען, וועלכע רופען ארויס גיכט, אדער אטרעטיזם, בעינבסטונגען, אויך די ענטשטעהענדע פון סקלעראזע פעטלייביגע מענשען זענען אויך צו דער קראנקהייט זעהר גענייגט. פון די רשימה פון אורזאכען, וועלכע רופען ארויס סקלעראזע, קאן מען שוין טיילווייז זעהן, וואס דארף יעדער מענש, וואס זארגט וועגען זיין געזונד, וואס דארף ער טון, כדי מעגליך אויסצומיידען די קראנקהייט. נאטירליך זענען דא אזעלכע אורזאכען פון דער קראנקהייט, וועלכע מען קאן נישט אויסמיידען. שווער צו זאגען היינטיגע צייטען א מענשען ער זאל זיך נישט אויפרעגען און זאל פיהרען א רוהיגען לעבען. עס זענען אבער דא אזעלכע שעדליכקייטען, וועלכע מען קאן יא אויסמיידען. די ערשטע זאך איז טאקע רעגולירען דעם שטאף־וועקסעל, דאס הייסט, נישט עסען צופיל און פערמיידען דאס אלעס ביים עסען, וואס רופט ארויס גיכט. דאן מוז מען זארגען וועגען רעגעלמעסיגען שטולגאנג, די פראגע פון רויכערען שפילט דא אויך א גרויסע און וויכטיגע ראל. דעריבער מוז מען בעמערקען א זעהר טרויעריגע ערשיינונג אין אונזער לעבען, אז דאס פערגיפטען זיך מיט ניקאטין, וואס איז ביז נישט לאנג געווען א פריווילעגיע פון מענער, האט זיך לעצטענס שטארק פערשפרייט אויך ביי פרויען, עס וואלט כדאי געווען, אז די פרויען־וועלט זאל זיך אביסעל פערקלער'ען וועגען דעם, וואס פאר א שלעכטע פאלגען דאס רויכערן פיהרט נאך זיך. דאס איבענדערמאהנטע פאריבערגעהענדע הינקען איז אויך א פאלגע פון ניקאטין־פערגיפטונג.

איך גיה איצט איבער צו דער אזוי אנגעווייטאגטער פראגע וועגען דעם אזוי־גערופענעם הויכען בלוט־דרוק אדער סתם „בלוט־דרוק". נישט איינער פון די געעהרטע לעזער האט אליין איבערגעלעבט שלאפלאזע נעכט פון דעם געדאנק וועגען הויכען בלוט־דרוק אדער האט וועגען דעם געהערט פון בעקאנטע אדער קרובים. עס טרעפט זיך נישט זעלטען, אז צום דאקטאר קומט א פאציענט, וועלכער וויל נאר מען זאל איהם אויסמעסטען דעם בלוט־דרוק, און רופט דאס שוין סתם „אפמעסטען", אזוי פאפולער איז דאס געווארען. אז מען בעשטעלט א דאקטאר צו א קראנקען בעט מען דעם דאקטאר, ר'זאל חלילה נישט פערגעסען מיטנעהמען דעם אפאראט צום בלוט־דרוק. דער עולם שטעלט די פראגע פון בלוט־דרוק אין צוזאמענהאנג מיט סקלעראזע און עס זענען אפילו דא אזעלכע פאציענטען, וועלכע ווילען דער דאקטאר זאל זיי זאגען וויפיל פראצענט סקלעראזע זיי האבען. לויט דעם איצטיגען שטאנדפונקט פון דער מעדיצינישער וויסענשאפט איז די שרעק פאר דעם הויכען בלוט־דרוק פיל איבערטריבען און מען קאן גאנץ זיכער זאגען, אז דאס שטענדיגע טראכטען און שרעקען זיך פאר דעם בלוט־דרוק ברענגט דעם מענשען פיל מעהר שאדען, ווי די קראנקהייט זעלבסט. דער בעריהמטער בעווערלאגע, ד"ר היגער פון ווארשא, האט געפונען א ספעציעלען נאמען פאר אזא צושטאנד פון איבעריגען שרעק פאר דעם צושטאנד און רופט איהם אן: „מרה שחורה פון הויכען בלוט־דרוק".

מען מוז זיך קודם קלאר מאכען, אז הויכער בלוט־דרוק און סקלעראזע איז נישט דאס זעלבע. הויכער בלוט־דרוק איז אזא צושטאנד פון די בלוט געפעס, וועלכער קאן פארקומען פון פערשידענע אורזאכען און קאן זיין אפהענגיג פון געוויסע אויפרעגונג, פון נירען־קראנקהייטען, הארץ־קראנקהייטען און אויך אמאל פון סקלעראזע. פון דער צווייטער זייט איז נישט אלע מאל ביי סקלעראזע דער בלוט־דרוק פערגרעסערט פערשטארקט. בלוט־דרוק קאן אמאל זיין ביים מענשען [illegible] און דאן האט ער פאר דעם מענשען קיין שום פאטאלאגישע בעדייטונג, דער בלוט־דרוק קאן זיך ביי מענשען וועקסלען דורך פערשידענע [illegible] אורזאכען און קען האבען אזא בעדייטונג, ווי אלע אנדערע [illegible] ערשיינונגען. די ערשיינונג קאן אויך האבען א פאריבערגעהענדען כאראקטער יעדענפאלס, זעהט די איצטיגע מעדיצין קיין שום גרונד פון דעם, אז די פראגע וועגען בלוט־דרוק זאל מען ווידמען אזוי פיל אויפמערקזאמקייט און ווערען מרה־שחורה'דיג, אויב מען דערוויסט זיך אז דער בלוט־דרוק איז חלילה גרעסער ווי [illegible] אדער 170, אדער נאך העכער. עס זענען דא זעהר פיל דאקטוירים, וועלכע זאגען איבערהויפט נישט דעם קראנקען ווי גרויס דער בלוט־דרוק איז, אזעלכע דאקטוירים שיינט מיר זענען גרעסערע פריינד זייערע פאציענטען, ווי די, וואס טון פערקעהרט אין אנ'ארטיקעל וועגען דער פראגע קריטיקירט די היגיער זעהר שטארק טאקע אט דער לעצטער קאטעגאריע דאקטוירים.

מיר זעהען אלזא, אז סיי סקלעראזע, סיי ה[illegible]

פּיניעלע מזיק
גיט לשון!

צי, האַלטן מיר שוין גאָר די וואַלן צום שטאָט־ראַט אַלעס! שוין אַ מעכיע!

צאָט כאָדושביג ״גיזעיען די זאוויערוכע, וואָס די ווילקער אָבן גימאַכט? איינער אַט גיטיילט ליפּט באַלאָניעס. אַ צווייטער ליפּט אָהן באַלאָניעס. זענע אויצושדושעט אַף דראָשקיס און אַף סאַמאָכאָדיקעס און אָבן אנגימאַכט אַ גאַנצע סוואָנד אין באַליע. זאָבן גיריסן פאַר די פּאָליס, און וואָס אָנע איז יעץ דערפון? — באָעכוויטיג מיט גיפלגרימיניש!

די ווילקער מיינע, אז איך אָב אָנמיס גיפּיש, דאָס איך בין אַרורכגעפאַלן. זאל איך שטאַרבן אַ טויטער, צי סאָרט מיך. פיאַטר כאַיי מעג זיצן אין דער היים, און איך, פּיניעלע ניש? אז דעם ווערטס קרוליק פּאַסט צי זיצן אין דער היים, פּאַסט מיר אָכעט. !

פיש, פיש, אַ וואזשנע מיצאַצע מיטן גאַנצן שטאָט־ראַט. זאָך אזוי לעבן, ווי ס'פּאַסט מיר אַפילעך ניש צו רעדן מיט די אַסגיוועילטע לאזוכעס — אַ וואַזשנע טאָוואַזשיסטווע פאַר מיר!...

און עפּטשער מיינט עך, אז די „קאַשולקעס" עלן לאַנג קאָמאַנדיווען אין שטאָט־ראַט? — זאל איך קרענקען! זיי עלן מיט דעם האַרטן ביין דערשטיקט און דערוואַרגן ווערן — צעט זעיען, אז סעט אזוי זאַן, ווי פּיניעלע מזיק זוגט ענק! פּיניעלע רעדט נישט פון דער היין...

יאָ, גאָך אַ זאַך וויל איך ענק זוגן, וואָס קאַ ליגן אין ניש — זיי, די „קאַשולקעס", מיינע, אז מיר יאַטן פון באַליט אָבן פאַר זיי מוירע, אז מיר אָבן מוירע פאַר אַ קיפּיע, כ'שווער ענק, זאָך אזוי לעבן און גיזינט זאַן, ווי איך אַלייגט נעם מיך אַף צעיען אזעלכע פלאַקענשיסערס, אז איך געב איינעם אַ שמיר איבער די זאוויאַסעס, ווע"ט עם לאַכטיג אין די אויגן. אז איך געב איינעם אַ זעצק אין די צעיען אַיאַן, פערליירט ער באַלד ס'ליימערן!... וואַלטן נאָר גיוון אַ סאַך אזעלכע פּיניעלעך!...

כאַווירים יאַטן, צמעגט שטאַלץ זאַן מיט ענקער פּיניעלע!

איז ווישניאַווא גורא

ליעטניק (צום ווירט): אַ, פאַניע גאַספּאַראַזשו איהר האָט אַ וואַזשנע קיה — וויפיל גיט זי מילך?

ווירט: פינף ליטער אַ טאָג.

ליעטניק: און וויפיל פערקויפט איהר?

ווירט: אַהאַ, אז ס'גייט גוט, פערקויף איך 8 און אַמאָל 10 ליטער....

ווי אזוי דער שטרויענער אלמן כאַפּט אַף אַ יויך

דער שטרויענער אלמן פאַנטאַפּעלזאָן קאָכט זיך אַליין מיטאָג. דעם ערשטן טאָג, וואָס זיין ווייב איז געפאָהרן אויף דער דאַטשע, האָט ער צוגעשטעלט אַ יויך, האָט ער אָנגעגאָסן אַ טאָפּ וואַסער אויף דער גאַז־מאַשינקע, האָט געמאַכט אַ קליינעם פלאַם און איז אַוועק אין דער גאַס.

ווען ער איז געקומען צום מיטאָג, האָט ער זיך אַרומגעזעהן, אז ער האָט פערגעסן אַריינצולייגן ס'פלייש אין וואַסער אַריין.

— נו, ס'איז נישט קיין אומגליק — האָט ער צו זיך געזאָגט — היינט וועל איך טרינקען די יויך, און ס'פלייש וועל איך האָבן אויף מאָרגען!

אַ פערשפּעטיגט וואַהל־מעשה'לע

אין אַ שטעטעל, ווי עס איז פאָרגעקומען רבנים־וואַהלען, האָבען קאַנדידירט צוויי קאַנדידאַטען. איינער פון זיי איז געווען אַ קרוב פון רבין, דעם שבת פאַר די וואַהלען, האָט דער רב געהאַלטען אַ דרשה אין שוהל, ווי ער האָט פערזיכערט דעם עולם, אז אויב מען וועט שטימען פאַר זיין קרוב, וועט עס זיין אַ סגולה צו פּרנסה.

אין אַ צייט אַרום, קומט אַ ייד צום רבין מיט אַ טענה: איך האָב געשטימט פאַרן רב, דעם רבינס קרוב, און איך האָב אַלץ נישט קיין פּרנסה!

דער רבי האָט דעם ייד בערוהיגט און אויפגעקלערט: איך האָב דאָך נישט געמיינט דיך; דאָס האָב איך געמיינט דעם רב אַליין, און ער האָט טאַקע שוין פּרנסה.

די דאָזיגע מעשה איז געקומען אויפ'ן רעיון, ווען מ'האָט געהערט די וואַהל־אַגיטאַציע פון אונזערע רעדעל־פיהרערס.

רעלעס.

זאָל זי נאָר געדענקען!

זוהן: ווי געהסטו?

ווייב: אָפּגעבען די שטימע.

ער: זעהר גוט! נאָר געדענק זאָלסט חס ושלום זי נישט מעהר צוריק בייטען.

רעלעס.

אין שטיבעל

גבאי: איהר כאַפּט זיך צום ברעטעל, איהר האָט דאָך גאָר קיין שטימע נישט!

חזן: איך האָב געהאַט אַ זעלטענע שטימע, נאָר כ'האָב זי אָפּגעגעבען ביי די וואַהלען.

רעלעס.

אַ יישר כח

דריק איך אויס די לאַדזשער יידען, וואָס זיי האָבען מיך אויסגעוועהלט אין שטאָט־ראַט אַריין. אם ירצה השם, איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר, וועל איך זיי פערגעלטען מיט „בעקוועמע די זה"...

מאיר זיידע.

> **אונזער ביילייד.**
>
> אַלע אַדורכגעפאַלענע קאַנדידאַטען פון אַלע ליסטעס דריקען מיר אויס דעם טיפסטען ביילייד. איהר זאָלט שוין מעהר נישט וויסען פון קיין צער.
>
> **רעדאַקציע „קונדס"**

מאי־ליבעס

פון יוסף מאַרשעליק

די ליבעס
פון מאַי — אַ!
זיי זעיען אַ
שפּאַס און אַ
פּאַרס, ביז
עס קומט
אָנהויב יוני
צו אַ חתונה,
און מ'דאַרף
אַ חופּה קויפן
און לאַשטשען
און גלעטען זיך
אָנהויבען
זוכען אַ
וועג ווי צו
גט'ן זיך.

שבת הגדול און קורצער פרייטאָג

קורצער פרייטאָג: ווי איז איך, פאַניע שבת הגדול, אַדורכגעטראָגען די וואַהלען?

שבת הגדול: ס'איז אויסגעגאַנגען צו איין צאָהל, נאָר דער דענטיסט האָט געמוזט אַ אמת־בעהמען דעם צווייטען אויך!

קורצער פרייטאָג: פאַרוואָס?

שבת הגדול: ווייל ער האָט נישט געהאַט אַ רעשט צו געבען פון 5 זל.!

הומאָר • סאַטירע •

דער קונדס

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאַגע צום „נייעם פאלקסבלאַט" נומער 127 — פרייטאָג, דעם 1 יוני 1934

כלב, איז דער בורע אריין!...

פאָליטיק פון וואָד

זיצען מיר טאַקע און מיר אונטערהאַנדלען איבער דער פראַגע וועגען דער ענטוואָפנונג.

מיר זעמיר אין געגנף און זענען עוסק אין דער ענטוואָפנונגס־קאָנפערענץ.

א וואוילע זאך אזא קאָנפערענץ. מען רעדט וועגען ענטוואָפענען און מען דערוויסט זיך מגיה זייה, ווי עס האַלט ביי יענעם מיט דער בעוואָפענונג. דאָס בעסטע אָרט זיך צו דערוויסען ווי עס האַלט מיט דער בעוואָפענונג אויף דער וועלט, איז די ענטוואָפענונגס־קאָנפערענץ.

מיר זעהיר טיף איבערצייגט, אז דאָס איינציגע אָרט, וואו עס וועט להבא פראָקלאָמירט ווערען די נייע פון לאַנג אויסגעבענקטע מלחמה — איז די ענטוואָפענונגס־קאָנפערענץ.

דאָ וועט ענדליך די ליידענדע מענשהייט אויסגעלייזט ווערען פון דעם פערשאָלטענעם שלום.

זאָגען און שרייבען

פון זאָגען ביז שרייבען איז א שטיקעל אונטערשייד. ד. ה. ס'זאָגט זיך אַנדערש, ווי ס'שרייבט זיך.

מ'זאָגט: שווינדעל און ס'שרייבט זיך: אויפלאַשטש. מ'זאָגט: א פאַרטפעל וועקסלען און ס'שרייבט זיך: פערמעגען. מ'זאָגט: גנבה, און ס'שרייבט זיך: דעפּרוידאַציע. מ'זאָגט: בלאָף און ס'שרייבט זיך בלאַק.

פוילישער אויספלוג אין דייטשלאַנד

דער פּראָגראַם פון אויפנאַהם־קאָמיטעט

דער „קונדס" האָט בעקומען דעם פּראָגראַם פון אויפנאַהם־קאָמיטעט פאַרן פּוילישען אויס־פלוג.

אָט איז דער פּראָגראַם:

1) געהריגג געקליידט אַלס קראַקאָוויאַק גיט איבער די פּוילישע דעלעגאַציע אַ בוקעט ווייס־רויטע בלומען.

2) בעזוך אין קאָנצענטראַציע־לאַגער.

3) לעגען קרענץ אויף די קברים פון די בעגראָבענע סאָציאַליסטען און יודען.

4) אויפציען אין „ברוינעם הויז".

5) בעזוך ביים גרוב, וואו ס'איז בעגראָבען די אַש פון די פערבּרענטע ביכער.

פייערליכע פאָרשטעלונג אין דער אָפּערע, אַלס צייכען פון פריינדשאַפט, וועלען אַלע איינגענג צום טעאַטער זיין געשלאָסען.

געבּעלס פראַגע

און דעם יודס ענטפער

אויף אַ פּראָפּאַגאַנדע־רייזע איבער דייטש־לאַנד, האָט געבּעלס בעמערקט אַ יוד פאָהרען אויף אַ דראָשקע, פרעגט געבּעלס דעם יוד:

— פאַרוואָס פאָהרט איהר מיט אַ פערד און נישט מיט קיין אייזעל?

— ווייל אַלע אייזלען, זענען איצט דייטשע מיניסטאָרען — האָט דער יוד געענטפערט.

דער ערשטער ראַדיאָ־הערער

שמועס אויפ׳ן שוהל־הויף

ערשטער יוד: דו ווייסט, שמעלקע, איך האָב מיר בעכטען אַריינגעשטעלט אַ ראַדיאָ.

צווייטער: אַ וואַזשנע מעשה ראַדיאָ. אדם הראשון איז דאָך שוין געווען אַ ראַדיאָ־טעכניק!

ערשטער: אדם הראשון? ווי אזוי?

צווייטער: פון זיין ריפּ האָט מען דאָך גע־מאַכט אַ גלאָשניק!...

ער ווילט זיך גט'ן...

מאָנאָלאָג פון אַ יודען, איבערגעגעבען ●●● פון ב. קאָוונער

רבי, איך וויל זיך גט'ן מיט מיין ווייב, וויל איך זיך גט'ן. פאַרוואָס איך וויל זיך גט'ן מיט איהר? וועגען דעם, רבי, איז דאָ אַ סך צו רעדען; נאָר אַ סך. נאָר אַזוי ווי איהר, רבי, האָט נישט קיין צייט, קיין געדולד, וועל איך דאָס אייך מאַכען בקיצור:

ראשית חכמה איז די פרוי מיינע נישט קיין געזונטע. אַ שלאַפע, קוים וואָס זי זשיפּעט, נישטאָ דער טאָג, איך זאָל זי נישט הערען קרעכצען, אויסקען, נישטאָ דער טאָג זי זאָל נישט אַרומגעהען מיט אַ פערבונדענעם קאָפּ אָדער האַלז.

זינט איך האָב זי פאַר אַ פרוי, זינט איך האָב זי מקדש געווען, האָט זי נאָר צו טון מיט דאָקטוירים און מיט מעדיצינען. דאָס גאַנצע שטיבעל מיינס איז פול מיט סלאָיעקלעך, און פודעלעך, און פלעשלעך, פּילען, פּראָשקעס, פּלאַסטערס, שמירעכצער, אייל, וואַטע און אַלערליי שלעק פאַרן מאָגען, פאַר ווענקעכצען, פאַר גאָרגלען. הייבט זאָלט איהר זעהן, רבי, ביי מיר אַ וועלט מיט באַנדאַזשען און שפּריצערס: שפּריצערס פאַר'ן אויער, פאַר דער נאָז, פאַר די אויגען, פאַר'ן האַלז און גלאַט אַזוי שפּריצערס.

וואָרים, וואָס פאַר אַ חולאת איהר ווילט, רבי, געפינט איהר עס ביי איהר קריגען. ווילט איהר קראַנקע נירען, אַ קראַנק האַרץ, שלאַפע לונגען, גאַל־שטיינער, אַ צערודערטען מאָגען, מאַנדלען, אַ ברוך — אַז מען רעדט פון אַלעם גוטען, איז דאָך נישט שייך!

פערשטעהט זיך, אַז צו די אַלע גוטע זאַכען האָט זי נאָך צו זינגען און צו זאָגען מיט דער נאָז אויך. עפּעס איז די שפּיץ נאָז ביי איהר תמיד רויט. און זי גלאַנצט ווי אַ שפּיגעל. און נאָר עס בייסט איהר, און נאָר זי רייבט מיט אַ טיכעלע, און וואָס מעהר זי רייבט, אַלץ רויטער ווערט די נאָז — אַנ'־אייביגען קאַטאַר האָט זי, אַ קאַטאַר וואָס וועט שוין קיינמאָל נישט אוועקגעהן, קיינמאָל נישט.

און דאָ נישט לאַנג צוריק האָט זי אָנגעהויבען ליידען אויף די פיס, זיי ווערען איהר געשוואָלען אַזוי ווי די קלעצער און זי קען זיך נישט שטעלען אויף זיי.

דער דאָקטאָר זאָגט, אַז דאָס געשווילעכץ קומט ביי איהר פון די נירען. ווען מען זאָל ביי איהר אויסשניידען די נירען, וועט דאָס געשווילעכץ באַלד אוועק.

קומט אַ צווייטער דאָקטאָר און זאָגט, אַז אָהן נירען קען אַ מענש נישט לעבען.

איז צרות ווי האָלץ! און צוליב די נירען האָט זי שוין אַ הויכען בלוט־דרוק, דער העכסטער וואָס אַ מענש דאַרף — נישט ווייניגער ווי צוויי הונדערט מיט צעהן! דער דאָקטאָר זאָגט, אַז אַזאַ הויכער בלוט־דרוק פּאַסט זיך פאַר אַ מיליאָנערקע, נישט פאַר אַנ'אָרימער פרוי, וואָס דער מאַן איהר'ער איז נישט מעהר ווי אַ אָפּגעקומענער מאַנופאַקטוריסט און דאַרפען דאַרף זי סך הכל, הונדערט מיט דרייסיג ווי צוויי הונדערט מיט צעהן.

ווי זאָגט איהר, אַז ס'געהט, געהט עס פון אַלע זייטען, וועה איז מיר, דורך טירען און פענסטער. פערשטעהט איהר דאָך שוין, רבי, אַז פון האָבען קינדער איז אָפּגערעדט, נישט זי האָט געהאַט, נישט זי האָט, נישט זי קען האָבען, נישט זי וועט האָבען.

פאַרגעסט נישט, רבי, אַז מיר זענען שוין מאַן און ווייב אַרייבער ביין יאָהר, איהר פערשטעהט, רבי, ביין יאָהר איז נישט קיין טאָג, ביין יאָהר איז... איז... ביי יאָהר!

און אַ טאַטע ווילט זיך מיר זיין, ווי איך ווילט זיך לעבען! אָט־אָט און מען ווערט אַלט און גראָה און צובראָכען. באַלד וועט מען אַרונטער פון מאַרק, מען וועט געהן אַ גאַנג... ווער וועט לאָזען אַ טרעהר נאָך מיר? ווער וועט קדיש זאָגען? ווער וועט אין זיבעט האָבען שטעלען אַ מצבה, אָהער האַלטען יאָהר־צייט? ווער? די קראַנקע פרוי? אַז זי אַליין לעבט דאָך קוים! ווילט זיך מיר זיין אַ טאַטע, האָבען אַ שטיקעל קדיש, אַ שטיקעל אָנהאַלט, אַ טראָפּען נחת.

ווען איהר גיט מיר אַ גט, וואָלט איך קיין סך נישט געטראַכט און חתונה געהאַט מיט עלקע דעם שוחט'ס עלטערע טאָכטער. זי איז זעהר אַ פיין קינד, נישט קיין יונגע, נישט קיין שעהנע, אָבער אַ געזונטע... און דאָס, רבי, איז דער עיקר פון אַלע עקרים, אַז איך וועל מעהר נישט אויסגעבען מיינע מאָגערע פערדינסטען אויף דאָקטוירים און מעדיצי־נען, אַז איך וועל נאָך וועהן אויף דער עלטער אַ טאַטע, און אויב שוין יאָ ווערען אַ טאַטע, וויל איך האָבען אַ זעקס קינדער — נישט מעהר ווי זעקס: פיר יונגלעך און צוויי מיידלעך.

וועט איהר דאָך פרעגען: וואָס עפּעס זעקס, און וואָס עפּעס פיר יונגלעך און צוויי מיידלעך? וועל איך אייך ענטפערן, רבי: כ'וויל האָבען נעמען אָה מיינע זיידעס און נאָך מיין טאַטען און נאָך מיין פעטער, שעהנע יודען געווען, גרויסע לערנערס, תלמידי־חכמים, איין זיידען האָט מען גערופען ר' עליע סענדער, אַ גרויסער גמרא־מלמד געווען אין לאָדז; דעם צווייטען זיידען האָט מען גערופען ר' שכבא הלל, ער איז געווען אַ מאַנופאַקטור סוחר, דעם טאַטען האָט מען גערופען נפתלי דוד. דאָס איז געווען אַ יוד, וואָס האָט געהאַלטען אין איין זאָגען תהלים, פאַסטען תעניתים און וויינען אויפ'ן גלות.

ניִשטאָ הייבט נאָך אַזאַ יוד! און דער פעטער מיינער האָט געהייסען ר' ליזער איטשע. ער איז געווען אַ שטיקעל בעל־תפילה ביי דער חברה משניות.

אַ גרויסער אביון, אַנ'אָרימאַן, אָבער אַנ'ערליכער ביז גאָר.

וואָלט איך געוואָלט האָבען נעמען נאָך זיי, און מיט דער איצטיגער קען איך דאָס נישט אויס־פיהרען.

ווייטער וואָלט איך געוואָלט האָבען אַ נאָמען נאָך מיין באָבען, נעכע מעניע, מיין טאַטענ'ס מוטער און נאָך מיין אייגענער מוטער, וואָס מען האָט זי גערופען פעשע לאַה'טשע, אַ כשר'ע נשמה געווען, די גוטסקייט אַליין.

איז אַלץ געווענדעט אָן אייך, רבי, נאָר אָן אייך; אויב איהר גיט מיר אַ גט, וועל איך זיין דער גליקליכסטער מענש אויף דער וועלט, און טאָמער נישט, וועל איך זיך פיהלען אומגליקליך.

האַ, וואָס זאָגט איהר? איך זאָל צוקומען מיט מיין פרוי? איהר ווילט מיט איהר אויך רעדען? אַז זי קען דאָך נישט געהען אויף די פיס, רבי; די פיס זענען דאָך ביי איהר, נישט פאַר אייך געדאַכט, אָנגעשוואָלען... ס'ידען, רבי, איהר זאָלט געהען צו איהר, וואָס זאָגט איהר, עס פּאַסט נישט פאַר אַ רבי'ן געהן צו אַנ'אשת־איש? דאָס איז דאָך נישט מעהר ווי לצנות, רבי. עס ווענדט זיך נאָך וואָס איינער געהט, און מיט וואָס פאַר אַ מחשבה.

האַ? איהר וועט מיר לאָזען וויסען ווען איהר וועט זיך זעהען מיט איהר? גוט, צופרידען, רבי, צו־פרידען. זאָל אייער קומען צו איהר זיין אין אַ מזלדיגער שעה. זאָל אייער גאַנג, רבי, נישט זיין אומזיסט, איך זאָל געהאָלפען ווערען. פריהער גאָט און דערנאָך איהר, רבי, ווייסט איהר וואו איך וואוין? איך וואוין ביי לייב בחמנ'ען אין הויז, די צווייטע טיר פון משה בער דעם גלעזער, דער וואָס האָט אַ בלינדע שוויגער און אַ טויבע ווייב... איהר'ט שוין טרעפען, רבי, קומט וואָס פריהער, האָט מיר אַ גוטען טאָג, רבי, אַ גוטען טאָג!..

וואַהל־נאָכוועהען

שטיקלעך און ברעקלעך

אַנ'ענדעקישע וואַהל־דרשה

אָפּקלאַנגען פון דער וואַהל־אַגיטאַציע

אונזער „קונדס"־מיטאַרבייטער רעלעס איז גע־לונגען בייצוואוינען אַנ'ענדעקישען וואַהל־מיטינג. מיר גיבען איבער די רעדע, וואָרט ביי וואָרט:

בראַטשאַ!

שטימט פאַר אונזער ליסטע, אויב אונזער ליס־טע וועט זיגען, וועט אייך זיין וואויל און גוט, אייער אַרבייט וועט נישט זיין אַ־ויסגעוואָרפען. מיר וועלען אייך טיילען דיפּלאָמען, יעדען לויט זיינע פערדינסטען.

פאַר אויסהאַקען יודען די ציין וועט איהר בעקומען ביי אונז אַ דיפּלאָם אַלס ציין־דאָקטאָר.

פאַר שפּאַלטען יודען די קעפּ, ברעכען זייי־טען, שניידען בייכער — ד"ר כירורג.

פאַר אָפּשיילען די הויט — הויט־דאָקטאָר.

פאַר אונטערהאַקען אויגען — אָקוליסט.

פאַר אויסהאַקען שויבען, דעמאָלירען רע־דאַקציעס. צוברעכען מאַשינען — אינזשעניר.

פאַר האַלטען אַנטיסעמיטישע דרשות — ד"ר יורי.

פאַר אויסטראַכטען בלבולים אויף יודען — ד"ר פילאָזאָף א. אז. וו. א. או. וו.

ש. רעלעס.

דער אַגיטאַטאָר

פון דער סעריע „וואַהל־קוריאָזען"

שוין דריי חדשים האָט זיך חיים וועלוויל סאָ־דעוואָסער אַרומגעדרעהט אָהן אַ שום בעשעפטיגונג כאָטש טו זיך אַ מעשה אָן.

מילא, וואָס ער האָט געהאַט אויסצושטעהן איז גאָרנישט צו שילדערן. לא די, וואָס ער איז געווען אַ בעל מטופל מיט אַ ווייב, האָט ער נאָך געהאַט אַ דאָדאַטעק: צוויי שוואָלבען. און אַ יודע־נע האָט ער געהאַט שוין איינמאָל אַ סחורה, שטענ־דיג האָט זי געמאַכט מיט'ן מויל; אָדער זי האָט געגעסען, אָדער זי האָט געשאָלטען, און אַזוי ווי איצט האָט זי נישט געהאַט צו עסען, האָט זי בלויז געשאָלטען. און געשאָלטען האָט זי מיט אַזעלכע קללות, וואָס ערשטאַן וואָלט זיי געמעינט פּעראַייביגען אין גראַמאָפאָן: „זאָלסט שטאַרבען אַ טויטער!" „באַכ'ן טויט זאָל מען פון דיר רייסען לעבעדיגע שטיקער!" „ס'זאָל פון דיר נישט בליי־בען שרה פאַהלע!" (שריי ופליט). „די קעהל זאָל זיך דיר פערדרעהען אויף מזרח זייט און דער פּופּיק אויף מערב זייט!" „זאָלסט אויסגעהן ווי אַ חלב'ן ליכטעל נאָך נעילה!" וכדומה, אַזעלכע סאַלאָנאָווע קללות, וואָס מ'הערט נישט אין ער־געץ, סיידען אין יודישען טעאַטער.

נאָר ווי זאָגט דער זוהר „משלטאָ ווואַל דאַתאַ לאָ מכבתאָ לחמתאָ" (פון שעלטעכץ מיט קללות קען מען קיין ברויטעל נישט מאַכען) די וועלוועלאַתאַ איז געבליבען ביים שעלטען און וועל וועל איז געבליבען ביים קבצן און געשלינגען ס'־שפּייעכץ, וואָס זאָל ער נעבעך טון? כאָטש געה וואַרף זיך אונטער אַנ'אַע־אָפּלאַן — נישטאָ קיין שעלע!

דאָס אַלץ האָט אַזוי לאַנג געדויערט ביז די וואַהלען. אַז ס'זענען אָנגעקומען די וואַהלען, רופט זיך אָפּ די וועלוועלאַתאַ צום מאַן: ווייסטו וואָס, טייערער פּרנסה געבער, אַז גאָט האָט געהאָלפען און ס'קומען שוין יאָ פאַר די וואַהלען. טאָ, ווער אַנ'אַגיטאַטאָר און כאַפּ זיך אַריין אויף אַ וויעץ, צוליגען וועסטו זיכער נישט, אַז דו וועסט דיך נאָר טויגען וועסטו נישט אָפּשניידען טרוקען, פּטור בלא כלום וועסטו נישט זיין.

און וועלוויל האָט טאַקע נישט אָפּגעשניטען טרוקען, און פּטור בלא כלום איז ער אויך נישט געווען... ער האָט דעם וויעץ צו געדענקען אויפ'ן גאַנצען לעבען, מ'האָט איהם אַזוי צעבערשט, אַז ס'איז פון איהם נישט געבליבען קיין גאַנץ אבר און אַלץ צוליב דעם, וואָס ער האָט אַגיטירט אַ בונדאָוויעץ פאַר דער ליסטע פון די פּועלי־ציון.

וואָס יעדער זאָגט נאָך די וואַהלען

דאָקטאָר — נאָך די גאַנצע צוזעאָגטע גליקען וועט בלייבען אַ קרענק.

אַדוואָקאַט — ווער ס'האָט געכאַפּט ס'בענקעל, דער האָט געווינען.

טעאַטער־דירעקטאָר — ס'איז אַ שלעכט־אויפגעפיהרטע טראַגי־קאָמעדיע.

סוחר — אַלע פּלאַטפאָרמעס וועלען געהען פּליטה.

הויז־ווירט — פון אַלע גליקען וועט זיך אויסלאָזען אַ בוידעם.

חזן — זיי וועלען רעדען צו דער וואַנט.

שניידער — ס'וועט זיין צוגעשניטען און אָוועק געלייגט.

שוסטער — דאָס גאַנצע וואַהל־פּאַנפּעכץ קלעפּט זיך נישט.

בעקער — פריהער האָבען זיי געגרעדט מיט האַץ איצט וועט זיך אַלץ אָפּקיהלען.

קלעזמער — די חתונה איז אָפּגעשפּילט, איצט וועלען די מחותנים כאַפּען אַ בילקע מיט פיש.

גבאי — יעדער וועט זאָרגען פאַר זיין קעשענע.

רעלעס.

ווער, וואָס עס זאָגט

נאָך די וואַהלען

בלאָק נומער 1

אָט אַזוי און אָט אַזוי
פייפט מען אָן די וועהלער.
מען זאָגט איהם ברויט און די רוח צו
און ס'לאָזט זיך אויס אַ קעלער.

בלאָק נומער 2

אָט אַזוי און אָט אַזוי
פייפט מען אָן דעם עולם,
מען נאַרט ביי איהם די שטימען אויס,
מען לאָזט איהם ווי אַ גולם!..

דער וועהלער

און דאָס האָב איך געקליבען, אַזוי
אַ פיינער משא־ומתן,
און דאָס האָב איך געקליבען, וועה,
אַ רוח אין זייער... טאַטען!

חנ.

נאָך די וואַהלען

עפּיגראַם

אָפּגעשפּילט אַ חתונה,
די קינדער אויסגעגעבען —
איצט דאַרף מען בעטען נאָר,
אויף אַ גוט צוזאַמענלעבען....

רעלעס.

דאַנקזאַגונג

איך דריק אויס מיין טיפסטען דאַנק דעם „בונד", פאַר זיין אונערמידליכער און איבערגע־געבענער אַרבייט מיך אַריינצוברענגען אין שטאָט־ראַט.

זאָל לעבען דער „בונד"!
מיט הייסען גרוס
גענאַסע צערבאַ.